teatrul 11

noiembrie 1963 (anul VIII)

PII
0584

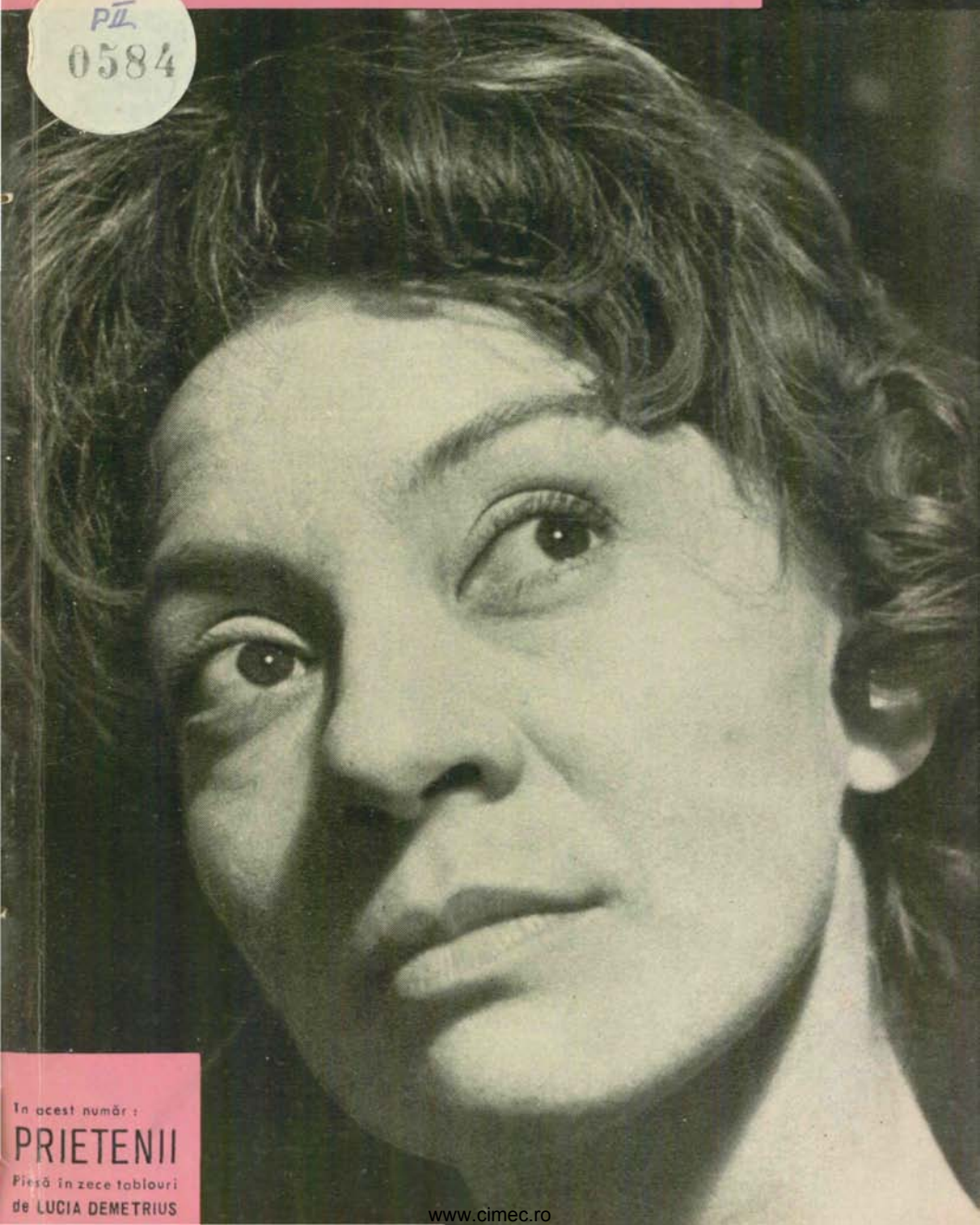

În acest număr :

PRIETENII

Piesă în zece tablouri

de LUCIA DEMETRIUS

www.cimec.ro

teatrul

Nr. 11 (anul VIII) noiembrie 1963

REVISTĂ LUNARĂ EDITATĂ
DE COMITETUL DE STAT PENTRU CULTURĂ ŞI ARTĂ
ŞI DE UNIUNEA SCRIITORILOR DIN R.P.R.

S U M A R

Pag.

Florin Tornea
TEATRUL CERTITUDINILOR 1

PRIETENII 5
Piesă în zece tablouri
de *Lucia Demetrius*

Ana Maria Narti
SPECTACOLELE TOVSTONOGOV: Vitalitatea teatrului psihologic 35

B. Elvin
TEATRUL DE COMEDIE ÎN U.R.S.S.: Opinii despre tinereţe, poezie şi teatralitate 44

„PUNCTUL CULMINANT" LA MASA ROTUNDĂ . . . 50

Liviu Ciulei
PENTRU NOI, PENTRU CEI CE AŞTEAPTĂ DE LA NOI, PENTRU CEI CE VOR URMA 60

SPECTACOLUL ŞI CREATORII SĂI

Miron Niculescu
„MARIA STUART": Gînduri şi intenţii înaintea premierei 66

★

George Vraca
ROLURILE MELE 70

Gabriela Nazarie
FLORICA SCÎRŢAN 79

CRONICA

„Portretul" de Al. Voitin (Teatrul „Lucia Sturdza Bulandra"); „Grădina cu trandafiri" de Andi Andrieş (Teatrul Regional Bucureşti); „Război şi pace", dramatizare după Lev Tolstoi (Teatrul „Lucia Sturdza Bulandra") 82

PE SCENA LUMII 91

Coperta I: *Ileana Predescu (Lucia) în „Portretul" de Al. Voitin (Teatrul „Lucia Sturdza Bulandra")*

Coperta IV: *Tudorel Popa, Olga Tudorache şi Florin Vasiliu în „Ocolul pămîntului în 80 de zile", dramatizare după Jules Verne, de Pavel Kohout (Teatrul Tineretului)*

Desene: SILVAN şi VAL MUNTEANU

Fotografia: ION MICLEA şi SERGIU HUZUM

REDACŢIA ŞI ADMINISTRAŢIA
Str. Constantin Mille nr. 5-7-9 – Bucureşti – Tel. 14.35.58
Abonamentele se fac prin factorii poştali şi oficiile poştale din întreaga ţară
PREŢUL UNUI ABONAMENT
15 lei pe trei luni, 30 lei pe şase luni, 60 lei pe un an

www.cimec.ro

PZ 0584

TEATRUL CERTITUDINILOR

La încheierea trecutului secol şi începutul secolului nostru, Ibsen, Cehov, Shaw sancţionau cu o îndoială fără ieşire — răzvrătit, amar ironic, cinic — ordinea şi aşezările lumii burgheze. Îndoiala aceasta era expresia unei stări generale de conştiinţă şi denunţa o societate obosită, secătuită de alte aspiraţii în afara aceleia de a dăinui. O terminologie de salon, care nu se sfia să încalece datele, căuta să o umbrească, obscur şi frivol, numind-o mal du siècle *şi s-o treacă astfel, consolator, printre stările la modă, efemere, ale vremii, ba chiar să o tinctureze cu o doză de orgoliu amăgitor, sfîrşitul de secol* (fin de siècle) *desemnînd, în acelaşi limbaj al saloanelor, un rafinament de mare clasă. Omul secolului, „omul modern", se vedea însă mereu mai aprig obsedat de problemele existenţei şi rosturilor lui, copleşit de sentimentul „dizarmoniilor", de setea unor valori şi adevăruri obiective, de neputinţa de a le întîlni în juru-i, în viaţă. Consolările erau de prisos. Din această stare amarnică, ideologii claselor dominante au încercat să facă virtute. Aşa s-a instaurat, la izvoarele descompunerii sistemului capitalist, dezarmantul „sentiment tragic al vieţii", ca un sentiment structural al omului. Sub zodia acestui sentiment, îndoiala ibseniană, sarcasmul neîndurător al lui Shaw, amărăciunea ironiei lui Cehov au prins astfel, la alţii, accentele unei exasperări, ale unor căutări înfrigurate de soluţii,*

PJA 1249/11

BIBLIOTECA INSTITUTULUI DE ISTORIE A [illegible]

www.cimec.ro

de ieşire din sufocare, din criză. În plin avînt de dezvoltare a ştiinţelor naturii, ştiinţa despre om (despre societate, despre legile ce-i guvernează viaţa şi drumurile) se refuza gîndirii burgheze, se păstra frustrată de temeiurile ei reale şi era împinsă spre zonele oarbe ale obscurantismului şi decepţionismului. Stările erau „date"; ele nu puteau fi mişcate din loc, şi mai puţin schimbate. Răul era, se zicea, în om. Şi „reaua tocmeală" a lumii tot în răul din om se cerea căutată. Societatea era „înţeleasă" ca o sumă haotică de atomi umani, frecîndu-se bezmetic unul de altul, fiecare constituindu-se ca un univers suficient sieşi, menit a se rezolva în propriul său infern lăuntric. Privirile erau silnic întoarse de la contradicţiile concrete ale vieţii înspre contradicţiile „funciare", insolubile, ale acestui om abstract, desprins de determinările istorice şi ale relaţiilor de clasă.

De aci, o dramaturgie a complexelor, a sublimărilor, a compensaţiilor individului şi, în acelaşi timp, o dramaturgie a clamorilor, a aspiraţiilor eşuate, a conştiinţelor frînte, a iremediabilului. Simultan cu această dramaturgie înflorea şi una a „mîntuirii" în transcendent, a soluţiilor — tragic sau comic — evazioniste. Aceasta încerca, narcotizant, să acopere sau să frîneze literatura neliniştilor şi întrebărilor ce — chiar lipsite de răspuns — vorbeau, în subtexte aprige, despre un presentiment al apropierii necesare a unei schimbări radicale în lume, în existenţa şi destinul omului.

Cînd Otto Brahm adusese pe scenă lumea şi protestele Ţesătorilor lui Hauptmann, omul pornit să schimbe lumea se profila în viaţa societăţii şi apărea ca o prefigurare ceţoasă şi firavă în teatru. Apariţia lui aici stîrnise totuşi „scandal" — în fond, îngrijorare. El era omul din popor, mai precis, proletarul. Nu avusese pînă atunci drept de cetate în producţia artistică, cum nici în consumul artistic. Cel mult, fusese cînd şi cînd introdus să agrementeze coloristic — fără altă funcţie — anumite fundaluri scenice. Apariţia lui activă pe scenă, în artă şi literatură, a avut, de aceea, forţa tulburătoare nu numai a unei îndrăzneli neconformiste, ci şi a unui avertisment. Prefigurare a unei noi tipologii umane (şi a unei noi structuri etice şi filozofice), de o robusteţe nemaiîntîlnită pînă atunci, contrastînd şi refractară tuturor psihologiilor la modă — moleşite, contorsionate, prăbuşite — era încă şi omul gorkian, scos la suprafaţă din lumea pînă atunci neluată în seamă, parcă neştiută, a uzinelor şi marilor revendicări sociale. „Tăcuta putere a poporului", zbătîndu-se mocnit şi amorf în oceanica literatură tolstoiană, se ridica învolburată la viaţă şi căpăta glas — glasul demnităţii ce se voia descătuşată. Lumea Vlasovei şi a lui Nil — cu conştiinţa ei dreaptă şi clară, cu vorba ei răspicată, poate şi dură, dar grea de poezia cuceritoare a hotărîrii de a înfrunta realităţile prezente, cu convingerea că există un viitor drept, real, nu doar unul scăldat în visări şi tînjiri utopice, că istoria merge şi poate fi împinsă, accelerată, spre acest viitor mai bun pentru omenire —, lumea aceasta prefigura, în plină mizerie şi rătăcire a conştiinţelor, faţa concretă a omului — „ce mîndru sună acest cuvînt!" — către care trimiteau privirile vizionare ale lui Satin.

Omul acesta era, în acelaşi timp, cel dintîi răspuns dat, în teatru, asprelor întrebări ale secolului. El nu se mai accepta o „entitate" însingurată, mişcîndu-se la voia întîmplării în apele necunoscute ale socialului, străin de ele, speriat de ele, resemnat în faţa puhoaielor lor. Individualitatea lui se definea, se determina în chip social, se măsura şi se realiza după gradul atitudinii lui active faţă de realităţile şi sensurile istorice ale societăţii. Societatea vremii, edificată pe false mistere, pe frica de ele, pe frica, mai ales, de a li se împotrivi, omul acesta se încumeta, se simţea dator s-o privească nu ca pe o lume de nepătruns, ci ca pe una frămîntată de probleme şi contradicţii, ce pot fi abordate şi trebuie dezlegate de dînsul. Iar în frica de a se apropia critic de ele, el vedea, mai presus de orice, pe „organizatorii fricii". Împotriva acestora, el părăsi sterila compasiune faţă de sine însuşi şi se înarmă cu „mînie creatoare", în vederea edificării unei alte organizări sociale. „Dificila şi murdara dramă a luptei cu animalul din om", despre care tot Gorki avea să vorbească, era inclusă în procesul acestei lupte. Omul nou — omul eului social —, împins de Gorki pe primul plan al artei, înainta şi în istorie pe primul plan. El vestea şi pretindea intrarea eroică în „furtuna" a cărei

www.cimec.ro

apropiere se făcea simțită nebulos, dar ca o necesitate de viață, în chiar subtextele rătăcitoarelor „drame egolatre" din anii premergători Marii Revoluții Socialiste din Octombrie.

* * *

Sînt patruzeci și șase de ani de atunci. „Furtuna" a purificat de mizerie, de exploatare, de „mistere" și neliniști mistice întinsul teritoriu al Uniunii Sovietice. După al doilea război mondial, climatul „fricii de viață" și stăpînirea „organizatorilor fricii" au fost măturate de pe teritoriile populate de peste o treime a omenirii. Și din viața poporului nostru.

...Omul dramaturgiei prerevoluționare, abia schițat în ea, este astăzi în lume o prezență vie, puternică, uriașă, copleșitoare. Concepția lui biruitoare despre lume și despre viață, gîndirea lui stăpînă pe adevărurile obiective, cuceritoare continuă și neobosită a tainelor naturii, noutatea substanței lui morale, acțiunea lui neobosit constructoare definesc astăzi sensurile și desenează drumurile contemporaneității noastre. El răspunde prin nașterea, prin dezvoltarea multilaterală a personalității, prin perspectivele desăvîrșirii lui, marilor probleme încă nu deplin și unanim rezolvate ale zilei — problemele păcii, ale progresului uman, ale victoriei definitive a omului asupra „animalului din om". În locurile victoriei lui — în țările socialiste —, dramaturgia tînguirilor și exasperărilor, a întrebărilor eșuate în disperare sau în negare tragică a luat sfîrșit.

Cu argumentul realităților clocotitoare ale zilelor Marelui Octombrie și al entuziasmului eroic în lupta cu trecutul; cu argumentul construcției noi, revoluționare, comuniste a societății, creatorii teatrului sovietic — de la Gorki și Maiakovski la Vișnevski, Treniov și Vsevolod Ivanov, pînă la Leonid Leonov, Pogodin și Arbuzov — au deschis calea și au demonstrat superioritatea esențială a unei noi dramaturgii, dramaturgia realismului socialist. Omului nou din teatrul sovietic i se alătură și omul care mișcă și dă conținut vieții în celelalte țări unde a învins socialismul. Fața acestui om a fost reflectată în opera unor Orlin Vasiliev, Kruczkowski, Karvas, Strittmatter și a multor altor dramaturgi din aceste țări.

Se alătură acestora autorii șirului lung de eroi și de personaje centrale sau mai puțin centrale din literatura noastră dramatică, înnoită structural în anii Eliberării, ai revoluției și construcției noastre socialiste: de la Pavel Arjoca la Bulz, de la Cerchez la Spiridon Biserică, de la Ciocîlteu la Pavel Proca, de la bătrîna savantă Dinescu la tînăra Domnica Rotaru... Dramaturgia care le dă viață e o dramaturgie a omului ce se regăsește pe sine și care se împlinește nu izolîndu-se, ci, dimpotrivă, făcînd corp comun cu lumea căreia îi aparține, pătruns de conștiința apartenenței lui organice și de datoria solidarizării lui cu viața și problemele societății, ale poporului. E o dramaturgie a perspectivelor vieții care triumfă. Ceea ce nu anulează din viziunea creatorului de teatru dificultățile, contradicțiile, asprimile — chiar momentele tragice ale vieții; dimpotrivă. Numai că vicisitudinile și problemele generale ale vieții nu strivesc, ci potențează, structurează pînă la trăsăturile eroicului personalitatea omului care le înfruntă și le biruie. Față de literatura „fără eroi", ba declarat antieroică, promovată de stegarii de ieri și de azi ai capitulării în fața realității, o poezie specifică se degajă din psihologia și comportamentul acestui om, care se dăruie slujirii intereselor mari, sociale, ale contemporaneității, transformării revoluționare a lumii. Este poezia dinamismului și patosului acțiunii creatoare — străină de bravadă și panaș, firească, modestă, anonimă adesea —, care face din eroism un fapt de viață cotidian și care este încărcată de convingerea în justețea orientării acestei acțiuni, de strălucirea vieții ce militează pentru ea însăși, ce se bucură de ea însăși.

Omul nou, al revoluției, stă la izvorul unei dramaturgii care-și face tot mai larg, mai irezistibil, loc în lume. Dramaturgia realismului socialist este dramaturgia răspunsurilor efective, a cunoașterii și afirmării adevărului, a punerii adevărului în slujba binelui și frumosului uman. Jocul chinuitor și amăgitor al „ielelor" tinde să capete conturul unor diagrame ale certitudinilor. Dintre aceste certitudini, desi-

www.cimec.ro

gur, esențială e aceea că lumea se schimbă, că poate fi schimbată cu mintea, cu inima și cu brațele omului, că omul nu mai este — ca în amara resemnare a cronicarului — „sub vremi". Fatalismul crud-biologic și anarhizant al lui Șbilț e părăsit de creatorul lui, în fața primului Miting *liber de 1 Mai; actul tragic al lui Gelu Ruscanu, deznădăjduit de a vedea imposibilitatea justiției în lume, și viața grea a lui Ladima, hărțuită într-o lume imposibilă, se redresează și devine, la „un om între oameni", chiar în împrejurarea eșecului, credință fermă în victoria finală a dreptății în lume, în îndreptarea lumii. Orizonturile ferecate, respinse năzuințelor spre o viață curată, ale Domnișoarei Nastasia, s-au deschis larg spre aer și lumină în lumea celor ce cresc și construiesc astăzi în spiritul revoluției. Omul stăpînește la noi și în dramaturgia noastră, ca subiect conștient al istoriei, vremea lui, e constructorul vremii și destinului său.*

* * *

Mai bîntuie în zonele în care domină încă ideologia și etica burgheză un teatru al alienării omului, al încăpățînării de a socoti societatea și contradicțiile ei un joc implacabil și misterios al absurdului; al închistării individului în carapacea de gheață a solitudinii, a „neputinței de a comunica". O pletoră de aezi ai iraționalului, ai abstracționismului, ai relațiilor individului cu neantul, cu pretenții avangardiste, mișună zgomotos acolo. Ei nu fac însă decît să mărturisească, fără voia lor (și aceasta este cu atît mai semnificativ), crepusculul ideologiei, al modului de gîndire și de viață caracteristice orînduirii și intereselor burgheze. Acest crepuscul îl mărturisesc, cu conștiința trează însă, creatorii de literatură majoră ai teatrului occidental. Numele lui Miller, Anouilh, sau Osborne, ale lui Dürrenmatt sau Frisch amintesc, în forme mult evoluate în adîncime, îndoielile de început de veac ale lui Ibsen, Shaw, Cehov, aspirațiile lor spre alte norme de viață, spre altă umanitate. Ideea (grea de consecințe hotărîtoare) a lumii care devine, *a posibilității de transformare revoluționară a lumii, a necesității istorice a acestei transformări, a prins rădăcini și se dezvoltă, nu numai în țările unde au triumfat definitiv gîndirea și relațiile socialiste. Aceste rădăcini se recunosc înfipte în teatrul unor contemporani ca Lorca, O'Casey, Brecht, Hikmet, Adamov... Și ele se răspîndesc, cu o forță de atracție ineluctabilă, în toată lumea. „Ideile marxiste, socialiste cuceresc mintea și inima urmașilor Vikingilor; e un proces de semnificație mondială", constata un critic burghez, în legătură cu opera unui scriitor din Islanda. Constatarea e generalizabilă. Ea confirmă valoarea principiilor teatrului, artei și literaturii născute sub scutul și în spiritul revoluției leniniste. Tocmai de aceea, ea solicită însă slujitorilor artei revoluționare, ai artei realist-socialiste, un spor de răspundere, de exigență în observarea și slujirea acestor principii. Comuniunea cu interesele populare; caracterul ofensiv, dinamic, al inspirațiilor, deschis ancorate în istoria vie și în problemele mari, acute, ale actualității; stimularea elanului constructiv, transformator, al omului; întărirea conștiinței și patosului său partinic — toate acestea, coordonate de bază ale conținutului creației, sînt în aceeași măsură, pentru măiestria artistică, izvoare de bază ale expresivității, chezășie a valorii superioare a teatrului realist-socialist, a teatrului contemporaneității.*

Florin Tornea

www.cimec.ro

LUCIA DEMETRIUS

PIESĂ ÎN ZECE TABLOURI

www.cimec.ro

PERSONAJELE

(În ordinea intrării în scenă)

Ion Varlam	*44 ani*
Marina, nevasta lui	*40 ani*
Suzana, fiica lor	*17 ani*
Petru Ursu	*44 ani*
Simion, fiul lui Petru	*22 ani*
Petru	*copil*
Ion	*copil*
Stana	*18 ani*
Pîrvu	*50 ani*
State	*30 ani*
Anastasia	*48 ani*
Lisandru	*32 ani*
Dumitrache	*50 ani*
Cosma	*40 ani*
Un flăcău	—

TABLOUL 1

Odaie țărănească bine rînduită, bine ținută, de om care, fără să fie bogat, s-a chivernisit totdeauna. E pe seară, la sfîrșitul iernii.

Scena 1

Ion, Marina, Suzana

ION *(toacă foi de tutun, mohorît)*: Dacă săreau mai mulți cu gura, săream și eu. Așa, singur, nu s-a putut. Te cheamă la adunarea generală, cică să-ți spui părerea, dar și-o spune inginerul pe-a lui, și-o spune și președintele, hai și un brigadier-doi tot părerea aia, sar și alți deștepți cu gura că așa e, și nu-ți rămîne decît să strigi: bravo! și să bați din palme. Poți să te pui de-a curmezișul?

MARINA *(cîrpește o cămașă. Potolit)*: Unu' nu s-a ridicat să fie împotrivă?

ION: Nici unu'. Să mă fi ridicat eu, strigau iar: tot Ion Varlam, el a intrat ultimul, el nu vrea! Puteam să-i învăț de bine, da' am tăcut.

MARINA: Și o să fie rău?

SUZANA *(toarce)*: Poate că n-o să fie rău deloc.

ION: Tu care ai lucrat la sfecla de zahăr de cînd ai făcut ochi, care te-ai calificat la in, care ești inginer de soia, doctor la zarzavaturi, poate că știi tu cum o să fie. Am băgat eu de seamă de mult că tinerii știu mai bine decît ăi în vîrstă. Naiba știe cum, dar se nasc gata pricepuți. Nu mai trebuie să li se coacă mintea, se nasc cu ea coaptă, chiar răscoaptă, tinerii de azi.

MARINA: Zicea moraru'...

ION: Moraru'! Moraru' ăl de-a avut moară acu 18 ani! Ești în urmă, femeie! Ia pildă de la fie-ta. Pune-ți mintea la zi! Altfel, te vindem la deșeuri, la D.A.C.

SUZANA: Și mai scoatem niței bani și pe mama!

ION: Lasă, lasă, nu-i nevoie. Maicăta are să se îmbogățească la găinile colectivei. Ei, ce zicea moraru'?

MARINA: Nimic.

ION: Bine. *(Pauză.)*

SUZANA *(la geam)*: Parcă vine ploaia.

ION: Să vie. *(Pauză.)* Rău tutun! M-a înșelat ăla, la tîrg.

MARINA: Și-ai mai dat și atîtea ouă pe el!

www.cimec.ro

ION : Numai tu știi cît or fi fost de proaspete ouăle alea. Mie îmi pare că le aveai de la moțata, care le-a clocit și n-a vrut să scoată pui.

MARINA : Ca să le fumezi, erau destul de bune. Suzană, crezi că dacă n-aștepți ploaia la geam, nu vine ?

SUZANA *(se așază iar ; recită ca o lecție)* : Că lîna singură nu se toarce ! *(Pauză.)* Tare sîntem veseli!

ION : Cînd ăi avea pricină de veselie, să mi-o spui și mie. Poate o să rîd, că de multă vreme n-am mai rîs.

MARINA : Prostia rîde din orice. Și dacă zboară o muscă, omul tînăr rîde.

SUZANA : Aici, în casă, ne punem panglică neagră la pălărie și cînd răsare soarele. Să ne știe și el că nu ne arde de glumă. *(Se duce iar la geam.)*

MARINA : Și acu ce cauți iar la geam ? Parcă ziceai că sfîrșești caierul pînă în seară !

SUZANA *(se așază)* : Îl sfîrșesc.

(Afară latră cîinii.)

ION : La cine latră ?

SUZANA : Păi, am voie să mă duc la geam să văd ?

MARINA *(tot potolit)* : Vezi să nu-l rupă pe ăl de-o fi.

SUZANA *(sare la ușă)* : Hei, Grivei ! Aici ! Doi oameni... Parcă ar fi... *(Nu mai poate continua, iese iute pe cerdac. Ușa rămîne dată de perete o clipă, în casă nimeni nu se mișcă de la locul lui, apoi intră încet Petru și fiul lui, Simion. În urma lor, Suzana.)*

Scena 2

Aceiași, Petru, Simion

PETRU : Bună seara, Ioane !

ION *(se ridică încet, stă în picioare, drept, tăcut. Într-un tîrziu)* : Bună seara, Petrule. *(Pauză grea.)*

PETRU : Am venit cu feciorul... ăsta e feciorul meu ăl mare, Simion.

ION *(tot greu)* : A crescut.

PETRU : A sfîrșit armata.

ION : Păi... stați !

PETRU : Mulțumesc. *(Rămîn în picioare.)*

ION : Stați dară !

PETRU : Mulțumesc. *(Se așază, Simion rămîne în picioare, Marina nu s-a clintit de la locul ei.)*

ION *(deodată, foarte emoționat)* : Ei, a venit Petru la mine ! După douăzeci și atîția de ani a venit Petru Ursu în casa mea ! *(Bănuitor.)* Ori ai intrat că te apuca ploaia ?

PETRU : M-a apucat ploaia de o sută de ori pe drumul ăsta, și n-am intrat.

MARINA *(încet)* : Da' vezi că azi aveți hainele de duminică, și dumneata și feciorul !

PETRU : Ca să viu la Ion le-am pus !

ION : Zău, frate ? *(Izbucnește.)* Ți-a fost ție dor de mine ? Te-a prins, așa, o amintire, cum mă prinde și pe mine uneori ?

PETRU : Mă prinde des.

ION : Da' pe mine ! Mă roade, auzi, mă roade la inimă cîteodată, de-mi vine să fug pînă la tine, sub munte, să fug într-un suflet !

PETRU : Și de ce n-ai venit niciodată ?

ION : Greu, Petrule, greu. Și uite că ai venit tu ! Scoate, Marină, niște pîine, niște vin, că a venit Petru la mine ! *(Marina nu se mișcă.)* Scoate, femeie, ce avem mai bun în casă ! *(Deodată, bănuitor.)* Ori de ce ai venit, Petrule ? N-ăi fi venit să mă prelucrezi de ceva ? Să mă bagi în ceva greu, să mă tragi la ceva smintit ?

MARINA : Și eu m-am gîndit.

ION : Că planul ăsta nou e sminteală curată ! Am încercat și eu să pun una și alta, cînd aveam al meu, pămîntu' meu, și n-a ieșit. Ăi fi auzit că sînt împotrivă și ai venit să mă prelucrezi, hai ?

PETRU : N-am venit să te prelucrez.

ION : Nu ?

PETRU : Nu.

ION *(tot frămîntat de bănuieli)* : De ce-ai venit, Petrule, după douăzeci și cîți de ani ?

PETRU : Să vorbim, Ioane.

ION : Așa ?

PETRU : Așa.

ION : Bine. Stai jos, flăcăule. Simion îți zice ?

SIMION : Simion, da ! *(Se așază.)*

ION : Aduci ce ți-am spus, femeie ?

MARINA *(domol)* : Adu ceva, Suzană, dacă vrea tat-tu. *(Suzana iese.)*

ION *(nu prea știe ce să spună)* : Ești sănătos ?

PETRU : Afară de atunci, în război, cînd am stat în spital, n-am mai zăcut niciodată. Sînt zdravăn, nu mă doare niciodată nimic.

ION : Pe mine mă dor picioarele cînd plouă. Din iarna aia, știi tu, din zăpada aia. *(Pauză.)* Pe la tîm-

www.cimec.ro

ple ai început să încărunțești, Petrule.

PETRU : Alții chelesc ! *(Rîde.)*

ION *(își trece mîna peste frunte, rîde)* : Și ce mai coamă aveam !

PETRU : Ți-aduci aminte cînd ai pus raci în căciulă și pe urmă căciula în cap ? Ce-am mai muncit eu să ți-i scot !

ION : Minte de zece ani ! Ce băț e ăsta, Petrule ?

(Ia bățul din mîna lui Petru.)

PETRU : Ăla e, ăla !

ION : Care ți l-am cioplit eu cînd eram flăcăi ? L-ai păstrat ?

SIMION *(rîde)* : Cu el m-a croit cînd am vrut să i-l iau o dată, să mă mîndresc în sat cu el.

PETRU : Frumos ciopleai ! Mai cioplești ?

ION : Cine are vreme ?

PETRU : Văd că nici poarta nu ți-ai înflorit-o nițel.

MARINA *(rece)* : La o gospodărie așezată e atîta treabă... Cioplește și înflorește cine n-are alta de făcut.

PETRU : Știu eu !

(Suzana intră cu o farfurie plină, cu o pîine, cu o sticlă. Scoate pahare din dulap, așază pe masă.)

MARINA *(încet, Suzanei, arătînd spre farfurie)* : Știu c-ai încărcat-o !

ION : Marina a avut gospodărie de la răposatul cînd ne-am luat, trebuia îngrijită, n-am mai stat să cioplesc. Ia, Petrule, ia, Simioane ! Bine ați venit !

PETRU : Bine te-am găsit, Ioane ! Să fie într-un ceas bun ! Să fie după gîndul meu !

ION *(atent)* : Care gînd ?

PETRU : Am să ți-l spun.

ION : N-ai venit așa, de dor, ai venit cu un gînd ?

MARINA : Cum altfel !

PETRU *(blajin)* : Nu-i gînd rău, Marină !

ION *(tulburat)* : Spune-l de-a dreptul. Hai, spune-l !

PETRU *(către Simion)* : Chiar așa, de-a dreptul ?

SIMION *(șovăie)* : Mai lasă, tătuță.

PETRU : Cînd mi-o veni la îndemînă, Ioane. Nu te teme, e gînd de prieten. Să mai vorbim.

ION *(îi privește pe rînd)* : Așa ? Atunci să mai vorbim.

(Tac toți.)

SUZANA : Ce mai face lelea Stana ?

MARINA *(sub liniștea ei se simte puțină enervare)* : Ce vrei să facă ? La viței, că s-a deprins de atîția ani. Hei, unii se deprind ușor, alții poate nu s-or deprinde pînă la moarte.

PETRU : Așa crezi și tu, Ioane ? Ești de doi ani înăuntru, în colectivă, și tot nu simți că e mai bine așa ?

ION *(prudent)* : Nu spun că e rău, dar inginerul nu se pricepe și-l leagă la ochi pe președinte și tot consiliul.

SIMION : Inginerul e foarte bun. E și priceput, e și curajos.

ION *(se uită urît la el)* : Am vorbit cu taică-tău. El a trăit pînă azi, tu abia începi.

PETRU : Te gîndești la schimbarea asta, cu planul ?

ION *(violent)* : Nu crește, mă, nu crește la noi. Eu n-am încercat, fără să mă îndemne nimeni ? Nu-i pămîntul nostru pentru așa ceva ! Nu crește nici sfeclă, nici in, și nu ne trebuie soia aia cu care n-am avut de-a face niciodată. Nu cresc zarzavaturi, na !...

PETRU : Dacă știi să le iei, cresc toate. Și alții s-au plîns cînd au schimbat ceva, și pe urmă au văzut că au crescut.

ION : Am făcut grîu o mie de ani, grîu să facem !

PETRU : Facem și grîu, jos, la Sădia. Dar planu' tot, așa cum l-a răsturnat și cum l-a înfățișat acum inginerul, cuprinde multe și poate să ne ducă la un salt cum n-am visat noi.

ION : Că vă place vouă lucrul răsturnat și sucit. V-a amețit pe toți. Dacă ar fi fost bine, cum zice el, făceau așa și bunicii, că nu erau proști ! N-o să iasă nimic !

PETRU : De ce te superi ? Să vedem anul ăsta dacă n-o ieși !

ION : Pe-a cui piele vedem ? Pe a noastră ! Nu vedem pe pielea inginerului. La toamnă n-ai ce mînca din fărîma ce-o ieși, că fondul de bază tot oprește ce-i al lui. Face grajduri, face hambare, face cocine, nu se mai oprește din făcut. A cumpărat și mai cumpără vite, că ne repezim acu la vite, ca nebunii, nu ne mai săturăm. Trebuie să le dai de mîncare. Nici fîn nu-ți mai vine pe zi-muncă, îți crapă vaca de-acasă.

PETRU : Toate le vezi negre, tu, toate le vezi în pagubă.

www.cimec.ro

ION : Da' ce, ca tine, Nastratin, să cînt de bucurie că o să-mi fete vaca doi viței, înainte s-o fi dus la taur ?

PETRU : Nu-mi merge bine mie ?

MARINA : Noi nu știm, că n-am văzut.

PETRU *(cu o mîndrie bucuroasă)* : Ne-am dres casa.

ION : După cîți ani de trudă ? De cîte ori ai dat în brînci și ai picat în bot, după ce ai făcut cum te-a tăiat capu' ? Ce mare bogăție pe voi ? Nu se vede !

PETRU : Mi-am dres casa după cîțiva ani de colectivă. Fiecare s-a ridicat față de cum era. Nu ne-am îmbogățit încă, fiindcă n-am schimbat felul de muncă. Am mers pe drumul bătut. De acum încolo...

ION : De acum încolo ? O să vedem pe dracu' de acum încolo. Să vedem, cu vitele și cu sfecla și cu inu', dacă-și mai face vreunul casă zece ani de aici încolo !

PETRU : Tocmai acu o să-și facă toți. Nu te-ai uitat la colectiva din Poenele ? Ei au schimbat de acu trei ani, și a ieșit o frumusețe.

ION : Treaba ălor din Poenele.

SIMION *(nu mai poate răbda)* : Mă lași să spun o vorbă, nene Ioane, da ?

ION : Ai moștenit minte multă de la tat-tu ? Zi-i !

SIMION : Țara toată e colectivizată, așa-i ? Se pot face planuri mari, pe toată întinderea ei. La noi e și o palmă de șes, și deal. Nu destul pentru arătură, dar pășune berechet. Așa că unii din alte părți fac grîu și pentru noi, noi creștem vite și pentru alții. Ne e mai ușor să creștem vite, cu pășunile noastre. Dar nu ajung, și vrem să le înmulțim. Și ca să fie vitele astea fără pereche, punem sfeclă și în unele locuri unde am tot pus grîu. Sfecla ne hrănește și pe noi, și pe ele.

ION : Nu crește sfecla !

PETRU : O să crească. Inginerul știe mai bine.

ION : Pentru asta ai venit, ca să mă bați la cap ?

MARINA : Dar ce credeai ?

ION : Lasă-mă în plata domnului, că nu mă apuc să fac răzmeriță în sat, nu te teme.

PETRU : Asta știu. N-ai făcut nici cînd trebuia, nu ești tu omul.

ION : Atunci ce vrei de la mine ?

PETRU *(indurerat)* : Alta am vrut eu, Ioane, dar pentru că a venit vorba, pentru că te văd nemulțumit... Aș vrea să te văd mulțumit.

ION : Atîția ani nu m-ai știut nicicum, și acum te-a apucat jalea de nemulțumirea mea ?

PETRU : Ba tot timpul am știut ce-i cu tine. Și cînd ți-era fata bolnavă, și cînd ai avut tu friguri, și cînd ți-au pierit vitele, și cînd ți-ai ridicat gardul din nou. Și mereu am fost necăjit sau vesel pentru tine.

ION *(mișcat)* : Adevărat ?

PETRU : Adevărat.

ION : Atunci de ce n-ai venit mai de mult ?

PETRU : Că nu ne potriveam, nu ne mai potriveam de mult. Acum dacă ești și tu în colectivă, dacă sîntem împreună, gîndeam...

MARINA : Gîndea omul că ați dat iar în mintea copiilor.

ION *(aspru)* : Marino ! La ce nu te pricepi, la ce n-ai fost martoră, la ce nu știi, să nu te amesteci !

MARINA *(potolit)* : Nu mă amestec.

PETRU *(blînd)* : Anii de joacă, anii cînd începi să înțelegi împreună cu un prieten, și să deschizi ochii, și să gîndești laolaltă cum va fi și cum veți face și ce veți cuteza, vezi tu, Marină, anii ăștia nu se uită niciodată. Și viața ți-ai da-o ușor pentru celălalt, și pîinea are alt gust cînd o mănînci cu el pe din două. Și dacă adormi, tot cu el te visezi, nu-i așa, Ioane ?

ION : Așa a fost, Petrule.

PETRU : Și-ar mai putea fi încă, Ioane !

MARINA *(repede)* : A venit vaca, Ioane, mergi de-i dă drumul, că eu aici... n-am isprăvit și se întunecă.

ION : Du-te, Suzană, și bagă vaca. *(Suzana iese.)*

PETRU : Mi-aduc aminte de-o zi, de-o zi între toate. O știi care, Ioane ? Fugisem de la curte. Ne-am suit sus pe Măgura. Era vară. Știi ziua aia de care vorbesc eu ?

(Se întunecă treptat.)

ION : Cînd ne-a apucat noaptea în pădure ?

PETRU : Și ne-a fost frică de jivine!

ION : Aveam paisprezece ani ?

PETRU : Poate treisprezece, ori, știu eu ? Ții minte ziua ? Plecasem la amiaz'...

CORTINA

www.cimec.ro

TABLOUL 2

Un colț de pădure. E aproape seară.

Ion și Petru, copilandri

ION : Uite-te la ea, aia-i ciocănitoare.
PETRU : După ce știi ?
ION : O știu eu ! Acu s-apucă să ciocănească.
PETRU : Văd că nu s-apucă.
ION : Să dau cu piatra ?
PETRU : Nu da, că fuge și nu mai ciocănește. Stai și-așteaptă.
ION : Mă gîndesc, ale naibii păsări, toate mănîncă, și iepurii, unde or fi acum, mănîncă, și căprioarele ascunse mănîncă, și urșii mănîncă. Numai noi nu.
PETRU : Să fi luat măcar un codru de mămăligă cînd am fugit. Să ne fi luat tainu' nostru pe azi !
ION : Parcă era timp de luat ! Ce-or fi făcînd acum porcii ?
PETRU : Mănîncă și ei, ce crezi ! O fi dat nea Sofron de ei, cine știe pe unde. I-a adus la curte.
ION : Tii ! Ce ne înjură ! Se gîndește cum o să ne bată cînd ne întoarcem. Crede că ne mai întoarcem.
PETRU : Ziceam că găsim ciuperci și le frigem. Dar vezi că n-a plouat de mult și nu sînt ciuperci.
ION : Poate vînăm ceva.
PETRU : Doar să facem un laț, că altfel cum să vînezi cu mîna goală?
ION : Laț se poate face. Stricăm brîul meu ori al tău. I-auzi ! Ăsta e pițigoi !
PETRU : Poți să faci ca el ?
ION : Pot ! *(Fluieră ca pițigoiul.)*
PETRU *(cu admirație)* : Aidoma ! Strașnic ! Ouăle lor or fi bune de mîncat ?
ION : Ce ouă ? Că au scos pui de mult.
PETRU : Care brîu îl desfacem ?
ION : Al tău, că mie mi-s largi nădragii. Cad. Sînt de la frate-miu.
PETRU : Ține-l. Știi tu să faci laț ca Gheorghiță ?
ION : Știu. *(Desface brîul.)* Dacă nu s-or prinde acum, se prind la noapte. Iepuri se prind.
PETRU : Mie mi-e milă să-i omor.
ION : Și mie, dar mi-e foame. *(Lucrează întruna.)*
PETRU : Și foc, cu ce facem ? Ai chibrit ?
ION : De unde ? Frecăm două pietre.
PETRU : Ar fi să ne urcăm mai sus, la Piscu, în dosul lui, și să ne facem o colibă. Stăm acolo pînă la iarnă.
ION : Și la iarnă ?
PETRU : Om vedea. Mai e pînă atunci. Coborîm spre Făgăraș la iarnă și ne băgăm acolo, la o fabrică.
ION : Ne primește ?
PETRU : Spunem că avem 16 ani, ce, n-o să ne creadă ? Pînă la iarnă mai creștem.
ION : Mă, am văzut odată pe masa cucoanei, cînd treceam prin curte, o prăjitură, ia așa de mare ! Înaltă, mă, cît mine.
PETRU *(priceput)* : Cozonac.
ION : Tăia din ea și mînca.
PETRU : Păi ce treabă are ea ?
ION : O fi mîncat-o toată ?
PETRU : Pînă azi ?
ION : Nu, mă, ea singură vreau să spun. În cît timp o fi mîncat-o ?
PETRU : Ce, trebuie vreme multă pentru o prăjitură ?
ION : Așa de mare ? Trebuie, frate, eu cred că două zile, că mai mănîncă ea și altceva. Și pui fripți.
PETRU : Și ciorba de pui e bună.
ION *(înțelept)* : Și tocana e bună. Aia de porc.
PETRU : Și mămăliga e bună. Cu ceapă. Cînd nu o dă mucedă nea Dumitrache. Ce-o fi înjurînd acu nea Sofron !
ION : Ne caută, dare-ar dracii în el.
PETRU : Eu, bătaie nu mai rabd.
ION : Nici eu.
PETRU : Știi cum a dat azi în mine, mă ? Nici în cal nu dai așa, nici în nicovală, că e de fier. Și-n cap dă, arde-l-ar focu' să-l arză !
ION : N-am văzut eu ?! Și m-a croit și pe mine, că de ce sar cu gura să te apăr. Că te-ai sculat somnoros și ai călcat pe lingură, aia e pricină de bătaie ?
PETRU : La curte nu mă mai întorc.
ION : Nici eu. Uite, în lațul ăsta, în lățișorul ăsta o să se prindă la noapte un iepure. Ai să vezi. Mă, s-a-ntunecat !
PETRU : Întunece-se ! Am să beau niște apă ! *(Bea de la izvor.)* E rece al dracului. Ori s-a lăsat frig ?

www.cimec.ro

ION : Lipește-te de mine, așa ! Să stăm spate în spate. Ne ținem de cald.
PETRU : Care face așa de urît ?
ION : Bufnița.
PETRU : Aia de cîntă pentru mort ?
ION : Aia e soră-sa mai mică, cucuveaua.
PETRU : Cînd o să fim noi mari, ne facem două case, așa, lipite una de alta, cum stăm noi acuma. Scoatem capu' pe geam dimineața și ne întrebăm de sănătate. Pe urmă, plecăm împreună la cîmp.
ION : La care cîmp ? Ce, avem ? Dacă tata avea, nu mă dădea la curte. Trei pogoane la doi frați ?! Și cu părinții patru, și cu bunica cinci...
PETRU : Nici mama n-are, dar noi o să avem.
ION : Cum ?
PETRU : Muncim, adunăm și ne luăm. La iarnă mergem la fabrică.
ION : De ce nu mergem, mă, de mîine ?
PETRU : Prea sîntem mici, nu ne primește. Pînă la iarnă mai creștem.
ION : Al dracului e de frig.
PETRU : Strînge-te de mine. Cînd ne-om face colibă colo, după Piscu, o să ne fie mai cald. Ce-o să plîngă mama, cînd o auzi c-am plecat ! Da' nu mai pot, mă, nu mai pot cu bătaia și suduiala. Și ce învăț de la nea Sofron ? Să păzesc porcii ? Mare scofală ! A zis că-mi ia cămașă de Paști. Nu mi-a luat.
ION : Nu i-o fi dat cucoana.
PETRU : Ori nu i-a dat ea, ori a băgat el în buzunar, dar nu mi-a luat !
ION : Nici mie. Ce-o fi mișcînd colo ?
PETRU : Frunza. O fi vînt.
ION : Ba mișcă. O fi o jivină mare, că-i trosnește sub picioare.
PETRU : Stai binișor să nu ne vadă.
ION : Da' ne miroase.
PETRU : Să ne suim în pom.
ION : Taci ! Parcă s-a depărtat. *(Oftează.)* S-a dus !
PETRU : O fi bună rădăcina asta ? Cică, sînt și rădăcini bune de mîncat.
ION : Fugi, să nu te otrăvești.
PETRU : Încerc eu, și dacă nu mă doare nimic, mănînci și tu.
ION : Așa ți-e de foame ?
PETRU : Nu că nu mai pot, dar încerc eu, că sînt mai tare. Tu te-ai îmbolnăvit de mămăliga aia muceda, și eu nu.
ION : Ori ne îmbolnăvim amîndoi, ori nici unul. Nu mînca, Petruț. Cînd n-om mai putea, mîncăm amîndoi. Dar se prinde la noapte un iepuraș !
PETRU : Mă ! Uite luna ! Uliu, ce mai lună !
ION : Ca luna.
PETRU : Ba e altfel. În pădure e altfel. N-o vezi ? E mai albă, e mai mare.
ION : Nu te mișca, că mi-e frig.
PETRU *(se lipește iar de el)* : Parcă se uită drept la tine luna. Parcă ți-e frică de ea.
ION : De lună ? Fugi, că ești prost ! Ce s-o fi mișcînd colo, în lumină ?
PETRU : Unde ?
ION : Colo. Nu vezi ?
PETRU : Acolo ? Ceva alb ? Parcă-i fata dascălului, a de-a murit asta-primăvară. Așa, în haine albe, era și ea în sicriu !
ION : Ba nu e alb, e ceva negru, Petrule ! Un urs ! Un urs !
PETRU : Un lup !
ION *(îl apucă de mînă)* : Hai la vale ! Hai !
PETRU : Iute ! Vine după noi ! *(Aleargă amîndoi în vale.)*

CORTINA

T A B L O U L 3

Decorul din tabloul 1.

Ion, Marina, Petru, Suzana, Simion

ION : Ce-am mai alergat atunci pînă în sat! Mamă doamne, ce fugă am tras!
PETRU : Și ce bătaie ne-a așteptat la întoarcere ! Soră cu moartea ! Intraseră porcii în fasole, și asta a fost pricină să nu primim nici în anul ăla simbrie.
ION *(violent)* : Mă Petrule, dacă n-ar fi murit de mult Sofron, i-aș plăti azi tot ce-am înghițit amîndoi de la el. Zău că i-aș plăti cu dobîndă, și pentru atunci și pentru mai tîrziu.

www.cimec.ro

PETRU *(încet)*: Ei, n-ai plătit tu la nimeni, nu cu parul, nici măcar cu scîrba.

ION: Adică, ce vrei să spui? Am linguşit eu pe careva?

PETRU: Lasă, să vorbim de ce ne poate uni, nu de ce ne desparte.

ION: Ba nu! Să spui tu aici, faţă de copiii noştri: am linguşit eu pe careva? Am pupat o mînă care m-a plesnit?

SUZANA: Da' nu mai striga aşa, tată! Nenea Petru nu vrea să te supere.

ION: Poate că vrea să mă cruţe? N-am nevoie! A spus adineaori o vorbă grea, a spus că n-am plătit, nici cu scîrba, cui ne-a îngenunchiat altădată. Vreau să-mi dea o pildă!

PETRU: Să-ţi spun la ce mă gîndesc?

SIMION: Lasă, tată.

ION: Spune! Să spuie, tu nu te băga! Ai fi vrut să mă uit cruciş la oricine avea nitică stare sau ajungea mai mare la conac? Ori la primărie? Păi dacă îţi făcea unu' dreptate!

PETRU: Dreptate de-a lor! Asta e dreptate, Ioane, dreptatea de azi, asta pe care ne-o facem noi. Pe care ne-o face partidul!

ION *(izbucneşte)*: Mă, eu n-am nimic împotriva dreptăţii ăsteia, nu-mi vorbi ca la un duşman, că doar o văd şi eu că e şi cum arată! M-am născut doar ca şi tine într-un bordei, şi n-am uitat cîte am tras. Am intrat ăl din urmă în colectivă, da' nu fiindcă aveam avere, fiindcă mi-era frică, frate, mi-era frică să n-o luăm razna, să ne avîntăm unde nu merge şi nu se poate. Toate cu măsură, Petrule, toate cu măsură!

PETRU: Ia seama ca măsura ta să nu însemne margine. Văd pînă ici şi nu vreau să văd mai departe. Nu vreau, fiindcă nu sînt deprins şi nici nu vreau să mă deprind.

ION: Să schimbi deprinderea cînd e rea, nu cînd e bună.

PETRU: Pînă nu încerci, nu poţi să ştii ce e mai bun.

ION: Aşa, la noroc? Să încerci ca orbul cu bătul?

PETRU: Mai sînt şi cărţile, dar trebuie să le citeşti. Ştiu şi ele ceva.

ION: Am 44 de ani. Ştiu şi eu destul.

PETRU: Dar nu tot. Alţi oameni au învăţat, ştiu mai mult decît noi. Învăţătura din carte tot din viaţă a fost trasă, din multe vieţi de om.

SIMION: Da' mai lasă, tăicuţă, că doar n-ai venit să faci prelucrare. Mai povesteşte de cînd eraţi copii, hai!

SUZANA: Să-ţi mai torn, nene Petrule. Dă paharul!

PETRU: Mulţumesc, fetică!

ION *(nu se poate stăpîni)*: Stai, că mai are!

SIMION: Tăicuţa povesteşte şi acasă, seara, cîteodată. Şi mie uneori îmi vine şi greu, nene Ioane, fiindcă eu asemenea prieten n-am avut niciodată. Nu-şi găseşte fiecare om prietenul în viaţă. Ăsta e un noroc.

SUZANA: Nu şi-l găseşte fiecare?

SIMION: Poate în alt fel, dar e altceva.

ION *(n-a prins)*: Prietenia între flăcăi e ca un stei şi ca un foc. E tare, nu se clinteşte şi-ţi dă căldură ca focul.

MARINA *(liniştit)*: Pînă într-o zi.

ION *(tulburat)*: Tu ce vrei să răscoleşti acum? Ce te amesteci?

MARINA: Eu? Eu cîrpesc aici.

PETRU: Se apropia războiul, şi groaza noastră era să nu ne despartă. Eu eram la infanterie, tu la cavalerie, ne gîndeam că, dacă trebuie să murim, barem să murim împreună.

MARINA: Dar n-aţi ajuns pe front amîndoi. Parcă aţi stricat prietenia înainte.

SUZANA: Mamă, azi nu te duci la bunica? Ziceai că te aşteaptă pe seară.

MARINA: E timp.

SUZANA: Cînd eşti bolnav, e greu să aştepţi.

ION: Femeia asta vrea să mi se facă coastă la loc, aşa nu se dezlipeşte de mine.

MARINA *(parcă n-ar înţelege)*: Aveţi taine?

PETRU: Noi? Nu.

ION: Ţii minte cînd ne-am dus peste deal, la horă, în Chirculeşti? Am luat ghetele lui Gheorghiţă şi ne dam după şura aia, să le punem cînd tu, cînd eu.

PETRU: Al dracului mă mai strîngeau!

ION: Aoleu, că rău îmi săreau din picioare!

SUZANA: Juca bine tata?

PETRU: Juca uşurel, sprinţar. Eu eram mai greoi.

ION: Ce greoi! Săreai ca o lăcustă!

PETRU: Săream, dar neîndemînatic.

MARINA: Cam pe vremea aia, cred, înainte de începutul războiului, a ajuns Dumitrache logofăt în locul ăluia de murise.

PETRU *(se întristează)*: Cam pe atunci.

www.cimec.ro

MARINA : Şi de la Dumitrache a început cearta voastră, aşa-i ? Ori de la altceva ?

PETRU *(evită)* : Mai ştiu eu ? Încep oamenii să se deosebească, cresc, nu mai sînt mereu de aceeaşi părere.

ION *(cu patimă)* : Poate că tu te schimbaseşi, că eu faţă de tine nu m-aş fi schimbat o mie de ani.

PETRU *(încet)* : Ce să mai vorbim, te schimbaseşi şi tu.

ION : Tu ţi-ai luat-o în cap şi ai început cu zavera.

PETRU : Şi tu te-ai aşezat pe vine, ţi-ai tras căciula pe ochi şi ai tăcut chitic.

ION : Eu, mă ? Păi era acolo chip de făcut vreo schimbare ? Aveai cu cine să faci revoluţie ? N-ai văzut că eram singuri cu ăla cu pistolu' ?

PETRU : Am văzut că am rămas şi fără tine, asta am văzut. Măcar tu să-mi fi stat alături, mai tîrziu luau pildă de la noi şi alţii.

ION : Luau, pe dracu' !

PETRU : Dar începuseşi să fii fricos şi să vrei să te ai bine cu ăi mari.

ION : Fricos, eu ? Păi, adu-ţi aminte cum a fost ! Era chip să crîcneşti ?

(Scena începe să se întunece.)

PETRU : Eu am crîcnit.

ION : Şi ce ? Ai făcut bine ? Te-ai ales cu ceva ? Păi, cînd a zis Dumitrache...

PETRU : Stai niţel, înainte să zică Dumitrache, eram încă de o părere...

CORTINA

T A B L O U L 4

O căsuţă prăpădită, pe o uliţă mărginaşă. În faţa porţii ei, o bancă de o parte, un butuc de alta. E în amurg.

Scena 1

Pîrvu, Anastasia

ANASTASIA : Dacă n-ai, n-ai ! Nu e pînă mîine, cînd plăteşte, decît o noapte. Mă culc şi eu, şi visez c-am mîncat.

PÎRVU : Zău că, dacă aveam, îţi dădeam. Da' ai văzut şi sacu' !

ANASTASIA : N-ai, n-ai, am văzut. Poate că mîine, la plată, ne dă Dumitrache şi ceva boabe.

PÎRVU : S-ar cuveni. Aşa a spus acu două săptămîni, cînd ne-a amînat. Că mîine dă şi boabe.

ANASTASIA : Să dea, că nu ştiu care în sat o mai avea. Toţi l-au sfîrşit, mălaiul !

PÎRVU : Mîine îmi iau opinci. Amîn, amîn din primăvară, da' acu m-am hotărît : mîine îmi plăteşte, şi îmi iau opinci.

ANASTASIA : Astea nu mai sînt bune ?

PÎRVU : Nu le vezi ? Degetele şi călcîiele pe jos. Opincă, numai pe la mijlocu' tălpii.

ANASTASIA : Întoarce-le pe dos, Pîrvule, cum a făcut cucoana cu blana aia. A purtat-o ce a purtat-o pe faţă, şi astă-iarnă a întors-o cu blana pe dinăuntru. Pînă acum stătea lupu' pe ea, acu' stă ea în lup. *(Se bate peste gură.)* Aoleu, aici şi gardurile au urechi şi gură, să te spuie !

PÎRVU : Gardu' meu n-are, n-avea grijă !

ANASTASIA : Nu ştii care trece pe drum şi te aude. Asta, de stă alături, Tiţa, la care umblă noaptea Dumitrache, crezi că nu pîndeşte să aibă ce să-i povestească lui ?

PÎRVU : Ei, pe dumneata n-o să te trimeată la concentrare pe zonă.

ANASTASIA : Da' să nu-mi mai dea să muncesc poate ? Poate !

PÎRVU : Ce nu poate el ?! Poate tot ce vrea în sat, bătu-l-ar...

ANASTASIA : Mai încet ! Mă duc să mă culc. Uite, acum mă culc, să nu mai apuce să mi se facă foame.

PÎRVU : Du-te, du-te sănătoasă ! Noapte bună !

ANASTASIA : Aşa bună s-o aibă... *(Se bate peste gură.)* Noapte bună. *(Iese.)*

(Pîrvu se uită lung la cer, intră în curte şi se pierde în fund.)

Scena 2

Petru, Ion

(Intră amîndoi cu sapele în spinare. Au, în acest tablou, cam 19—20 de ani.)

PETRU : Stăm niţel aici, pe banca lui nea Pîrvu ?

www.cimec.ro

ION : Stăm, că se mai vede încă. S-o fi culcat moşu', să nu-l trezim.

PETRU : Ce să se culce ? ! Toată noaptea furnică prin curte. N-are somn. El ştie la ce se gîndeşte.

ION : Amăriţi oameni şi ăia din Poenele. Jumătate i-a luat pe zonă, şi jumătatea care a rămas dă în brînci pe moşie şi tot nu înnoadă capetele.

PETRU : Parcă noi le înnodăm.

ION : Tu mai ai un fir de tutun ?

PETRU *(scoate din buzunar o bucată de ziar)* : De o ţigară mai am. Stai s-o învîrtesc şi tragem pe rînd. *(Învîrteşte ţigara.)* Mă, Ioane, ştii ce mi se pare mie la ăia din Poenele ? Că sînt mai pleoştiţi ca ai noştri de aici. Parcă sînt nişte morţi îmbrăcaţi, care ies la cîmp. Unu' nu crîcneşte, unu' nu suduie măcar pentru el. Nu c-ar dobîndi pe loc ceva, da' să-i vezi că trăiesc, că îi doare.

ION : Ai noştri sînt mai vii. Bine că la noi plăteşte mîine Dumitrache, că altfel, zău, eu îi făceam urît. Îi spuneam cîteva... *(Trag pe rînd din ţigară.)*

PETRU : Na, că iar mi-a plesnit nădragul la genunchi ! Abia l-am peticit.

ION *(rîde)* : De cînd te rog eu să-ţi faci altu' ! De piele de drac, cum are maioru' !

PETRU : N-am găsit încă dracu' ăla să-l jupoi, că-mi făceam !

ION : O să ţi-l jupoi eu într-o zi. Repede vine seara.

PETRU : Cînd văd o seară ca asta, mă, aşa de întinsă, parcă, peste cîmpie de nu mai are capăt, nu ştiu ce mi se întîmplă aici, în piept. Parcă m-aş tot duce, Ioane, aşa, pe toate potecile şi drumurile, să le văd unde se sfîrşesc.

ION : Singur te-ai duce ?

PETRU : Cu tine, mă !

Scena 3

Aceiaşi, Stana, apoi Pîrvu

STANA *(vine cu o furcă în spinare. Are 17—18 ani)* : Bună seara. Credeam că-i nea Pîrvu.

ION : Şi dacă sîntem noi, îţi pare rău ?

STANA : Ba.

PETRU : Stai şi tu puţin ici, Stană.

ION : Ia stai jos !

STANA *(sfioasă)*: Că m-aşteaptă mama.

ION : Ei, te mai aşteaptă ea nitel. Ţi-e frig ?

STANA : Parcă-i răcoare.

ION : N-ai luat bundiţa ? N-ai gîndit că-i toamnă şi se lasă frigul pe seară ?

STANA : Aseară parcă a fost mai cald.

PETRU : Să-ţi dau eu bundiţa mea. *(Ruşinat.)* E cam jerpelită, dar ţine.

STANA : Nu, nu, zău că nu mi-e chiar frig.

ION : Ţi-o dau eu pe-a mea.

STANA : Dacă nu mi-e frig. *(Pauză.)*

(Pîrvu se iveşte în ogradă, se reazemă de gard, în spatele lor.)

PÎRVU : Mă uit la cer ! Cîta mai cer ! Pînă unde s-o fi ducînd ? Unde s-o fi ducînd ?

ION : Ceru' nu se duce. Ceru' stă.

PÎRVU : M-am suit eu odată pe un munte înalt, mai înalt decît Măgura noastră. Înalt, fraţilor, pînă peste nori. În timpul războiului din şaişpe am ajuns acolo. Te uitai în jos şi vedeai norii sub tine, nu deasupra, auzi ? Şi cînd s-au tras norii toţi, am văzut şi pămîntu'. Era mare, ce să zic, se tot întindea de te dureau ochii să-l vezi pînă la margine, da' cerul, hei ! ceru' era şi mai mare. Şi de aia întreb : unde se duce ? Şi pînă unde ajunge el ?

ION : Poate ştie popa. L-ai întrebat ?

PÎRVU : Nu ştie nici popa, nici nu s-a uitat el la atîta cer la cît m-am uitat eu, că n-a fost pe acolo. Şi vede ceru' ăsta de acolo, de sus, tot ce vedem noi. Da' acolo unde se isprăveşte pămîntu', ce-o mai fi văzînd ceru' ? Ceva ce omului nici nu-i trece prin cap !

PETRU : Au început să se zărească stelele.

PÎRVU : Şi cînd m-am uitat pe urmă pe jos, în jurul meu, că era după un atac, numai morţi şi morţi pe pămînt. Veniseră acolo, pe muntele ăla, fiecare de cine ştie unde, şi acolo au rămas. Sus, asemenea frumuseţe, şi pe pămînt... Uite aşa ne pregătim să împodobim pămîntu' şi acum... *(Se depărtează în curte, se pierde. Pauză.)*

ION : Ia zi tu, Stană, ceva !

STANA : Ce să zic eu ? Ascult.

ION : Unde te uiţi ? La fîntîna lui nea Pîrvu ? Ţi-e sete ?

STANA : Mi-a fost, la cîmp, da' parcă mi-a trecut.

PETRU : Să-ţi aduc eu ? Cer de la nea Pîrvu o cană.

STANA *(zîmbeşte sfios)* : Parcă eu nu pot să mă duc să cer ?

ION : Ce miroşi acolo ?

www.cimec.ro

STANA : Un fir de ismă.
ION : Miroase bine ?
STANA : S-a încălzit în mînă.
ION : Atunci miroase şi mai bine. Mi-l dai mie ?
STANA *(stîngace)* : Ei, s-a veştejit.
ION : Şi mie vrei să-mi dai floare proaspătă ?
STANA : Ce linişte e în sat !
ION : Nu schimba vorba ! Mă Petrule, ce-o fi în capul fetii ăşteia de tace ?
PETRU *(care în vremea asta s-a uitat stînjenit în jos)* : Eu nu ştiu mai mult decît tine.
ION : Mă Petrule, să mă vrea ea pe mine, i-aş face o casă de sticlă ca-n poveşti şi o caleaşcă de aur şi argint.
STANA *(rîde timid)* : Mai bine mi-ai drege vîrtelniţa, că de cînd tot făgăduieşti.
ION : Am uitat ! Mîine, mîine, Stano, mîine, porumbiţa mea.
STANA : Ei, mi-a dres-o ieri Petru !
ION *(se întunecă)* : Ieri ? Cînd ieri ? A fost ieri Petru la tine ? Mie nici nu mi-a povestit.
PETRU *(încurcat)* : N-a fost timp să-ţi povestesc, Ioane. Tu ai lucrat azi la porumb şi eu la cartofi. Am trecut aseară pe drum, era Stana la poartă... m-a poftit şi maică-sa, am intrat... am dres vîrtelniţa. Chiar voiam să-ţi spun. Zău că voiam !
ION : Treceai pe drum cîntînd din frunză. Mult mai cînţi tu din frunză de la o vreme, Petrule. Şi tot pe ulita morii !
PETRU : Parcă nu cînţi şi tu din fluier de la o vreme ! Tot pe ulita aia !
ION *(rîzînd)* : Of, Stană, Stană ! Faci tu să-şi piardă mintea doi voinici, doi fraţi de cruce !
STANA : Eu, bădiţă... Ce vină am eu ?
ION : Că nu te hotărăşti !
PETRU : Las-o să se hotărască încet.
ION *(jumătate glumă, jumătate serios)*: Cînd oi veni eu în peţit, cu cămaşa albă de mi-a cusut-o mama din pînză subţire, cu pană la pălărie, cu brîul cel lat de piele, cînd oi veni eu într-o duminică, ai să vezi tu că nu mai e altul ca mine.
STANA *(îl urmăreşte cu ochii, destul de convinsă)* : Şi cu fluierul vii, bade ?
ION : Păi, fără fluier ?! Şi am să-ţi cioplesc o cadră tot în flori mărunte, am să pui o oglindă în ea, să ţi-o aduc în dar.
PETRU *(nu-i place gluma, trist)* : Eu nu ştiu să cioplesc.

(Apare din nou Pîrvu.)

PÎRVU *(parcă nu s-ar fi întrerupt adineaori)* : Şi te uiţi le cer, te uiţi, parcă ai vrea să te ridici şi să înoţi în apele alea, să înoţi ca un peşte, ori să zbori ca o pajură. Numai, vezi că şi pajura se întoarce pe pămînt, cît e ea de curajoasă. O trage pămîntu'. Omu' se tîrăşte ca furnica pe pămînt ! Ridică ochii la cer, se uită, îi place, şi îi întoarce la pămînt, că parcă i-e frică.
ION : Tot de cer ţi-e, nene Pîrvule ?
PÎRVU : Mi-e, că tare aş vrea să văd unu' care s-ar duce în cer şi s-ar întoarce. Ce-ar spune ăla ? Vezi, ăla ar spune cît e ceru' !
ION : Noi n-avem timp să ne uităm la cer, că, vezi, noi ne uităm la fata asta.
PÎRVU : Numai să nu vă certaţi într-o zi, că ar fi păcat. Prieteni ca voi...
PETRU : Noi ? Nu-i primejdie, nea Pîrvule !

Scena 4

Aceiaşi, Lisandru, State

(Se aud voci morocănoase, iritate, apropiindu-se.)

STATE : Şi noi ce mîncăm, mă ? Ce, avem bani la bangă, ca cucoana ?
LISANDRU : Le pasă lor ?! La ei pîinea şi cuţitu', la ei... Cine-i...? Voi eraţi ? Bună seara !
ION : Eşti supărat, nea Lisandre ?
LISANDRU : Păi sînt, cum să nu fiu. Nu ne plătesc nici mîine, mînca-i-ar cîinii şi pe cucoană şi pe Dumitrache.
PÎRVU : Cum ? Nici mîine ? Păi se jura Dumitrache, acu două săptămîni, că mîine plăteşte.
STATE : Se jura, şi acu se jură că plăteşte peste zece zile. La întîi, zice.
ION : Să mergem mîine la curte, să facem gura.
LISANDRU : Să mergem ! Şi vezi ca o să-i speriem ! Nu-ţi deschide, ori te lasă să intri şi dă drumul la zăvozi. Să te rupă.
PETRU : Să nu mai mergem la munca.
STATE : Au ei încuietoare şi la asta. A şi zis Dumitrache că aduce femei din Poenele, alea cărora le-au plecat bărbaţii pe zonă, să lucreze cu ele. Ce, crezi că nu e în stare ?
ION : Şi dumneata ce ai răspuns ?
STATE : Ce să-i răspunzi ?
LISANDRU : A mai venit plocon la conac şi maioru', nepotu' cucoanei.

www.cimec.ro

Zice Dumitrache că are liste de concentrare la el, să le umple cu cine ar avea ceva de zis, s-ar împotrivi, adică.

PÎRVU : Şi de asta sînt în stare. Şi de asta, nu mă mir. Că ţara şi cucoana, ori moşia ei, or fi totuna. Nu mă mir, nu... Şi zicea că plăteşte mîine... *(Piere în fundul curţii.)*

PETRU : Ce ne facem, oameni buni ?

LISANDRU : Ce vrei să ne facem ? Ştii tu un mijloc să ne luăm banii noştri cu sila, dacă ei nu vor ?

PETRU : Măcar să le vorbim, să le spunem în faţă, să-i scuturăm. Da' dacă stăm aşa, cu mîinile încrucişate...

ION : Eu nu mă las. Eu să-l văd numai pe nea Dumitrache, şi-i zic vreo două !

STATE : Să te văd. Vii acasă, Lisandre, ori mai stai ?

LISANDRU : De ce să mai stau ? Mîndra mea e acasă, nu-i aici să-i ţin de urît.

PETRU : Şi ceilalţi oameni ce spun ?

STATE : Înjură, blestemă, oftează, fiecare după felul lui.

PETRU : Dacă ne-am uni toţi să vorbim cu el cu altă tărie, ar fi ceva.

LISANDRU : Uneşte-i, dacă poţi. Noapte bună.

STATE : Noapte bună. *(Ies.)*

PETRU : Noapte bună ! Ai auzit, Ioane ? *(În vremea asta s-a întunecat de tot.)*

ION : Mă Petrule, uite, mă, sînt în stare singur să-l pîndesc pe nea Dumitrache şi să-l iau de beregată ! Păi, atîta batjocură de oameni s-a mai văzut ?

STANA : Să te bagi singur în gura lupului ?

ION : Să mă bag ! Că n-o fi avînd el colţi aşa de tari ! S-au mai văzut şi lupi care îşi frîng colţii.

PETRU : Trebuie ăstuia să i se vorbească o dată lămurit şi cu putere. Nu-i destul să-l înjuri în spate şi să te uiţi cruciş la el. Eu nu sînt pentru bătaie, să-l pîndeşti adică şi să-l cotonogeşti, cum au făcut ăi din Lupea cu vătafu' lor. La ce au ajuns ? La proces ? La închisoare ? Da' aşa, în vorbe deschise, cu tărie, să ştie şi el că, dacă nu se poartă cum trebuie cu oamenii, putem şi noi să facem ceva. Să plecăm în munte la ferăstrău, de-o pildă.

STANA : Păi dacă pot aduce femei din Poenele, ce le pasă ?

PETRU : Poate e o ameninţare, poate că nu-i aşa uşor să găseşti femei în Poenele, cîte trebuie pentru atîta moşie.

ION : Un porc ca Dumitrache ăsta, un umflat şi un sătul, un cîine spurcat ca ăsta, îşi bate joc de o lume. Şi nu se găseşte ăla care să bage spaima în el. Nu l-oi întîlni eu ? ! Îl scutur ca pe un prun viermănos.

Scena 5

Aceiaşi, Dumitrache

DUMITRACHE : Care stai pe întuneric şi urli ?

STANA *(încet)*: Nea Dumitrache! Trece la Tiţa.

PETRU : Sîntem noi, Petru al lui Ursu şi...

ION *(repede, să-l acopere)* : Doi oameni, aia sîntem.

DUMITRACHE : Aţi adormit aici, cu mîndra între voi ? Ce, mă ? Dă-te la o parte !

PETRU : Mult o să-ţi mai baţi joc de oameni, nea Dumitrache ? Mult o să ne mai ţii la cheremu' dumitale ?

DUMITRACHE : Care nu vrea să muncească, să se ducă, că nu-l ţinem cu sila. V-a pus careva în lanţuri ?

ION : Noi am muncit pe o înţelegere şi vrem bani pentru munca aia.

DUMITRACHE : Cînd o să aibă cucoana bani, o să vă dea. Uite, mă, ţara geme, are nevoie de bani, cucoana dă la dări cu amîndouă mîinile, şi ei aţin calea omului pe întuneric, ca tîlharii, şi zbiară că nu-s plătiţi ! Fuge cucoana cu banii voştri răpciugoşi ?

PETRU : Dacă n-are bani, să dea grîu, să dea porumb, să dea secară, că astea le are !

DUMITRACHE : O-nveţi tu de bine, hai ? Mă, listele de concentrare sînt aici, în buzunaru' meu, mă puturoşilor ! M-a rugat maioru' să le scriu eu ! *(Scoate din buzunar şi flutură nişte hîrtii.)*

PETRU : Ne-ai mîncat sufletu' cu listele alea. Scrie-le odată şi isprăveşte, dacă le ai în buzunar. Scrie tot satu', scrie şi babele, scrie şi pruncii, scrie şi morţii, hai, că dacă o fi război, tot o să ne ducem, că nu ne întreabă. Scrie-ne, da' plăteşte la oameni !

DUMITRACHE : Hai, marş de-aici, că voi doi v-aţi asigurat ! În capul listei vă pun ! Elemente periculoase, am înţeles ! Să vă frece la armată ca pe hoţii de cai !

www.cimec.ro

ION *(subit politicos)*: Da' liniştit nu se poate vorbi, nea Dumitrache? Ce te superi aşa? Am aşteptat şi noi, ca omu', nu e pricină de supărare.

DUMITRACHE: Marş la o parte, am spus, cu liniştea ta cu tot! Ce am eu de vorbit cu tine? N-am nimic de vorbit!

PETRU: Avem noi!

ION: Lasă-l, Petrule, nu vezi că nu vrea? Lasă-l să se ducă! Odată şi odată o să plătească nea Dumitrache! Cînd o putea!

DUMITRACHE: Uite cine vorbeşte cuminte!

PETRU: Să spuie că plăteşte mîine la oameni, şi pe urmă să se ducă.

DUMITRACHE: Adică, ai să mă sileşti tu? Cu ce ai să mă sileşti, mă? Vrei să sari la bătaie? Vrei tu să sari la mine cu bătaia?

PETRU: Nu, vreau să te aud că te legi să plăteşti mîine, asta vreau! Nu mai flutura listele alea!

ION: Hai încoa, Petrule! Lasă!

DUMITRACHE: Aşa? Am eu ceva mai bun pentru bolşevici ca tine! Na! *(Scoate revolverul.)* Uite cu ce te curăţ, dacă vrei să sari la bătaie! Mi l-a dat maioru' să mă apăr de bandiţi!

PETRU: Trage, dacă ai curaj! *(Stă în faţa lui Dumitrache.)*

STANA *(se repede la Dumitrache)*: Să nu tragi, nea Dumitrache, să nu tragi!

ION *(se dă în spatele portiţei, în curte, şi o trage şi pe Stana după el)*: Da' du-te liniştit, nea Dumitrache, că nimeni nu sare la bătaie! Lasă-l să treacă, Petrule. L-o fi aşteptînd pe nea Dumitrache, ce să-l întîrziem? Nu poate plăti, nu poate! Noapte bună, nea Dumitrache!

(Petru e atît de uluit de vorbele lui Ion încît se întoarce spre el, în vreme ce Dumitrache piere în întuneric.)

DUMITRACHE *(ieşind)*: Bolşevicule! Să te mai prind eu la curte, la muncă! Cerşetorule! Golanule!

Scena 6

Ion, Petru, Stana

PETRU: Ce fu asta, Ioane?

ION: S-a dus, Petrule, răsuflă liniştit.

PETRU: Eu te întreb ce fu asta?

ION: Ei, poate nici nu era încărcat, revolveru' ăla!

PETRU: Nu de revolver te întreb. De vorbele care ţi-au ieşit ţie din gură.

ION: Trebuia să-l potolesc, frate!

PETRU: Te lăudai că o să-i spui ce nu i-au auzit urechile niciodată. Şi ce i-ai spus? Numai că nu i-ai pupat urmele!

ION: Era înarmat!

PETRU: Şi dacă era înarmat? Da' înainte să vezi că-i înarmat, cum i-ai vorbit, cînd ai văzut listele?

ION: N-a fost vorba să nu sărim la bătaie?

PETRU: Să nu sărim, da' să ne ploconim?! În faţa porcului ăsta, mă? În faţa hoţului ăsta? De asta am rămas să-l aşteptăm, ca să ne fie grijă pe urmă că întîrzie la ibovnică? De ce te-ai amestecat şi tu în vorbă, Ioane?

ION: Ca să nu te las singur.

PETRU: Uite, Ioane, acu m-ai lăsat singur! Acu m-ai lăsat singur pe lume! Eu prieten nu mai am!

ION: Eşti năuc, Petrule? Pentru că nu sînt apucat ca tine? Pentru că nu dau cu barda în lună? Pentru că unde văd că nu merge, nu mă încăpăţînez ca prostu'?

PETRU: Eu poate că m-am încăpăţînat ca prostu', dar tu te-ai arătat fricos. Şi prieten necredincios.

ION: Eşti tu curajos şi pentru mine! Curaju' nebunului!

PETRU: Mai eşti şi linguşitor!

ION: Eu, mă? M-ai mai văzut tu şi altă dată linguşitor?

PETRU: Te-am văzut acu şi-mi ajunge. Omu' o dată se cunoaşte, într-un ceas greu. O dată se dă pe faţă!

ION: Păi, mîndru ca mine...

PETRU: Mîndru la horă. Mîndru cînd pui cămaşa a nouă. Mîndru cînd vorbeşti cu ăi ca tine, şi smerit ca un cîine cînd vorbeşti cu mai mari, în ceas de cumpănă.

ION: Ei, şi tu, dacă l-ai înfruntat, cu ce te-ai ales? Ai dobîndit ceva? L-ai înfundat?

PETRU: Cu unu' ca tine alături, era greu să dobîndesc ceva. Nu m-am ales cu nimic, da' nu mi-e ruşine că mi-am îndoit spinarea.

ION: Şi mie să-mi fie ruşine, da?

PETRU: Să-ţi fie, dacă poţi s-o simţi, ruşinea!

ION: Mää, eu îţi pui mîna în piept acu!

PETRU: Asta ar mai lipsi, adevărat. Rămîi sănătos, Ioane.

ION: Unde te duci?

www.cimec.ro

PETRU : Sus, în munte, la ferăstrău ! În sat cu unu' ca Dumitrache și... singur, nu-mi mai trebuie. Dacă m-or concentra, mă găsesc ei și acolo.

ION : Te duci, Petrule ?

PETRU : Mă duc, Ioane.

ION : Pe la mine să nu mai treci niciodată, că n-am să te cunosc.

PETRU : N-o să mai trec.

STANA *(care i-a privit și ascultat tot timpul)* : Petrule, mă iei cu tine ?

ION *(care, ca și Petru, a uitat de prezența ei)* : Unde, Stană ?

STANA : Sus, la ferăstrău.

PETRU : Sus ? Vrei să vii cu mine ? La greu ? La colibă ? La frig ? Vrei, Stană ?

STANA : Mi-am ales omu' ! Cît ați vorbit, mi l-am ales.

ION : Și de ce l-ai ales pe el ? Cînd te-ai hotărît așa de repede, că acu două ceasuri nu știai nici tu dacă te trage inima către el ori către mine ?

STANA : Acu l-am ales !

ION *(rînjind)* : Fiindcă-i prăpădit și singur ? Să-l ocrotești ?

STANA : Fiindcă e tare și mîndru.

ION *(violent)* : Duceți-vă învîrtindu-vă, amîndoi ! Fără voi credeți că nu pot trăi ? Duceți-vă și să vă întoarceți cînd v-oi chema eu !

PETRU *(o ia pe Stana de mînă)* : Rămîi sănătos !

(Iese împreună cu fata.)

ION : Uite, ticălosu' ! Uite, frate-miu de... uite... mă Petrule... Mă Petruț !... Nu... s-a dus ! S-a dus ! *(Se așază jos, cu capul în mîini, gemînd.)*

CORTINA

T A B L O U L 5

Decorul din tabloul 1.

Ion, Petru, Marina, Simion, Suzana

PETRU : Și-am stat mai bine de un an sus, la ferăstrău, în pădure, pînă m-a chemat pe front. N-avea nici o listă la el Dumitrache atunci. Ne-a fluturat pe la ochi dracu' știe ce hîrtii. Or fi fost chitanțe de-ale cucoanei, de la vreo croitoreasă. Că dacă avea el listele, mă scria de-a doua zi.

SUZANA : Ați trăit greu acolo sus ?

PETRU : N-a fost mai greu decît în sat. Poate mai ușor, într-un fel. Plata mică, muncă multă, da' era un șef dintr-ai noștri, om cuminte. Am și aflat multe de la el. Citea. Avea legături cu alții, cu oameni din partid. Mai tîrziu am înțeles.

SUZANA : Și tușa Stana ce făcea acolo ?

PETRU : Gătea pentru toți. Eram la început vreo 30 de oameni, pe urmă am rămas mai puțini, că ne veneau pe rînd ordinele de chemare. A fost strașnică Stana atunci, a dus la greu și n-a crîcnit.

MARINA : Era de-acasă deprinsă cu greul. N-aveau după ce se șterge la gură.

SIMION : E vrednică mama, și e și bună.

ION *(care a stat cu capul în jos tot timpul)* : Da, așa a fost în seara aia. M-am gîndit eu pe urmă mult : folosea la ceva, ori nu, să fi făcut mai urît atunci ? Și am ajuns la credința că tot nu folosea. Erau niște vremuri...

PETRU *(blajin)* : Adică de asta a fost vorba, Ioane ?

ION : Ah, adică tu... ei, da, sigur, tu ai înțeles într-un fel, eu în altu'. Poate că ne-am grăbit să ne certăm. Cu Dumitrache însă să știi că niciodată nu m-am avut bine.

PETRU : Știu, am aflat, știu. Nici el cu tine.

SIMION : Da' mai dați-l răilor pe Dumitrache...

PETRU : Apoi acolo trebuie să se fi și dus. Dacă or fi pe undeva mai răi decît el. Și nu-mi vine să cred.

SIMION : Poate că... tată !... Ce zici ?

PETRU *(îl privește pe gînduri)* : Da, da ! Ei, sînt ani de atunci.

ION : Ce vă faceți semn ? Ce e ?

PETRU : Nimic, așa. Nu mi-e încă la îndemînă.

www.cimec.ro

ION : Spune, Petrule, spune, că văd că vrei să spui ceva. De ce ai venit azi la mine ?

MARINA : O fi vrînd omu' să ceară ceva şi-i vine greu. Nu vezi ?

PETRU *(zîmbind)* : Nici făină, nici slănină, nici bani cu împrumut, Marină — nu te teme. Avem de toate, avem şi de dat.

MARINA *(sec)* : De cînd aţi intrat în colectivă, ştiu.

PETRU : Dacă ştii, de ce nu eşti mai veselă, că aţi intrat şi voi de doi ani ?

MARINA : Ei, la voi mîini multe lucrează... nevasta, lucrezi dumneata, trei feciori. Eu nu sînt prea deprinsă cu cîmpul, eu am stat mai mult acasă. Am avut zestre eu.

ION *(încurcat)* : N-am fost bogaţi, dar cît am avut a fost al Marinei. Eu, mă ştii, două pogoane de la tata. Acum o să încerce şi Marina la găini.

MARINA : Dacă oi putea.

SUZANA : Eu sînt la o echipă de cîmp şi-mi place, că ai loc unde să te mişti. Acum, dacă schimbăm, şi brigada noastră o să fie la sfeclă... *(Se opreşte şi se uită la bărbaţi.)*

PETRU : Faceţi atîta tărăboi cu sfecla asta, de parcă s-ar întoarce pămîntul pe dos.

ION *(cu năduf)* : Mă, asta mi-e mie : trebuie să fac din primul an altceva decît vreau. Să mă înfrîng şi să fac.

PETRU : Cînd munceai pe moşie, făceai ce voiai tu sau Dumitrache ?

ION : Era moşia lor, ce-mi păsa mie ? Aici am băgat pămîntu' meu !

PETRU : Şi nu se poate face o socoteală mai bună pe pămînt mai mult? Nu-i bine ?

ION : E bine, mă, e bine, dar să nu facem prostii. Ce ne trebuie atîtea vite ? N-am trăit noi şi fără mii de vite ?

SIMION : Spune, tată, şi de atunci chiar nu v-aţi mai întîlnit ?

ION : Aşa, prin sat. Voi staţi sub munte, noi aici, în vale. Pe drum, sigur, la Sfat...

SIMION : Şi aţi putut să nu staţi de vorbă niciodată ?

PETRU : Am mai vorbit noi o dată.

ION *(întunecat)* : Atunci, sus... înainte să plecăm pe front. Atunci a fost ultima oară.

PETRU : Era o iarnă ! Era o zăpadă pînă la jumătatea brazilor, zău, o zăpadă de le îngropase şi crăcile cele mai de jos. Stăteam în baracă cu nevasta şi cu şefu' ferăstrăului, cu Cosma. Domnu' Cosma îi spuneam pe atunci, cu toate că era de la ţară. Ne era şef şi îi spuneam „domnule", nu ştiam pe atunci că e tovarăş şi nici eu nu ştiam cuvîntu', nici rostu' lui.

CORTINA

T A B L O U L 6

Interiorul unei barăci de lemn. O masă, o lampă de gaz, scaune, o plită. După un colţ sau într-o firidă, se presupune un pat. E noapte.

Scena 1

Stana, Cosma, apoi Petru

COSMA : Dacă ninge toată noaptea, nici lupii nu mai ajung mîine pînă la noi, darmite căruţa cu pîine.

STANA : Poate să trimitem măgarii cu desagi, ca acum două săptămîni.

COSMA : Nu poate urca măgarul. Coboară el panta, dar nu mai urcă înapoi.

STANA : Să fi avut niţică făină, făceam eu...

COSMA : Pîine pentru 15 oameni ? Poate să le ţie o zi. Cîtă pîine poţi tu să frămînţi, un fir de femeie ?

STANA : Frămîntam, zău. Nu ştii, domnule Cosma, ce puternică sînt eu.

COSMA *(ride)* : Se vede, se vede !

STANA : Nu mă crezi ?

COSMA : Vai de mine, cum să nu ! Vrei să ne luăm la trîntă ca să-mi dovedeşti ? Mi-e frică !

STANA *(ride)* : N-am spus că sînt bătăuşă, am spus că sînt puternică.

COSMA : Mîine ne pleacă încă doi pe front. Le-a venit hîrtie.

STANA : Vai de mine ! Să ştii că-i ia pînă la unu' !

www.cimec.ro

COSMA : Dacă directorul exploatării ăştia n-ar fi cumnat cu un colonel de la Statul-Major, ni-i lua de mult. Ăsta e norocul băieţilor. *(Intră Petru cu un braţ de lemne.)*

PETRU : Ce mai scrie la gazetă, domnu' Cosma ?

COSMA : În gazeta de alaltăieri ? Că alta n-a mai venit sus. Laudă mare, Petrule, mergem înainte ca gîsca prin apă, nu ne stă nimic în drum. Voinici ca nemţii nu mai sînt alţii pe lume.

PETRU : Chiar aşa ?

COSMA : Aşa scrie. Pînă într-o zi, Petrule, pînă într-o zi.

STANA *(se strînge lîngă Petru)* : O mai fi mult pînă la ziua aia ? Văd că mereu cheamă alţii.

COSMA : Eu nu pot spune cînd vine ziua, dar sînt sigur că vine !

STANA : Nu-i mai poate răbda mult Dumnezeu pe ticăloşii ăştia.

COSMA : Nu cred că atîrnă de Dumnezeu. Cred că atîrnă de oameni. De tăria lor, de dragostea lor de ţară, de încrederea lor în dreptatea pe care o au şi în puterile lor.

PETRU : Dacă mă cheamă, greu o să-mi fie să mă bat şi să mor pentru boieri şi pentru moşiile lor. Asta mă gîndesc. Pe lîngă nemţi, pentru rînduirea asta, cum spui dumneata. Greu o să-mi fie !

COSMA *(îl priveşte lung. După un moment)* : Cu cît o să fiţi mai mulţi care o să simţiţi asta, are să se sfîrşească mai repede.

STANA *(înfiorată)* : O vorbă numai să spuie de felul ăsta, şi mi-l împuşcă ai noştri.

COSMA : Nici vorbele nu trebuie aruncate aşa, ca nişte grăunţe la găini oarbe !

PETRU *(îl priveşte şi el lung)* : Adica... da. Dumneata, dacă te ia pe front... n-ai să ţii numai pentru dumneata ce gîndeşti.

COSMA : Eu n-aş putea să fac altfel. *(Se uită toţi, precauţi, la obloanele închise.)* Doar aşa are să se sfîrşească mai repede. Nu numai războiul, ci felul ăsta de viaţă al nostru. Şi politica asta a stăpînirii, care ne striveşte pe toţi. Dacă nu cerem noi schimbarea şi n-o facem noi, nimeni n-o să ne-o dea în dar. Războiul apără stăpînirea, Petrule, pe bogătani, dragă, nu pe noi !

PETRU : Să spui asta tare în sat înseamnă să-ţi bagi gîtul în laţ.

COSMA : N-o spui tare. O spui unuia în care ai încredere, unuia cinstit ca tine. O spui unui prieten bun, pentru că e păcat să n-o ştie şi el.

PETRU *(abătut)* : Eu nu mai am prieten bun.

COSMA : Asta nu se poate. Orice om bun are şi prieteni. Pentru că nu e singurul om bun pe lume. Oameni sînt, numai să ştii să-i găseşti. Şi el, la rîndul lui, găseşte alt om cinstit, cu care poate vorbi.

STANA : S-aude ceva pe-afară !

PETRU : Ţi se pare !

STANA : Eu am auz bun. Umblă cineva pe-afară !

PETRU : Or fi lupii ! *(Pune mîna pe puşca din cui.)*

STANA : Dacă sînt lupi, sînt mulţi. Nu te duce, Petrule !

COSMA : Să ascultăm ! Umblă la lemne ! La stivă ! Ăştia nu sînt lupi, sînt oameni !

STANA : Au venit să fure lemne !

PETRU : S-aud şi glasuri înăbuşite. Ce fac, domnule Cosma ? *(Cu mîna pe puşcă, nu se îndură să iasă.)* Ies cu puşca... să-i sperii ?

COSMA : Lasă-i, lasă-i să ia, Petrule. Dacă au venit ei pînă aici, pe o vreme ca asta, pe asemenea ger şi zăpadă, înseamnă că mor acasă de frig.

STANA : Uscături în pădure, mai jos, nu mai găseşti. Au fost luate toate de mult.

COSMA : Fabrica de mobile a domnului Săvescu n-o să piardă cine ştie cît.

STANA : Se duc. Se aude cum le tîrăsc după ei. Or fi înghemaţi, ce crezi, abia le-or fi tîrînd. Or fi aşteptînd de ceasuri întregi să se stingă luminile în barăci. Se depărtează !

PETRU : Dar mîine, Stană, nici un cuvînt, nimănui ! N-am auzit, n-am simţit ! Nu-l cunoaştem bine pe fiecare tăietor.

STANA : Mai e nevoie să-mi spui ?

COSMA : Să mă duc şi eu în palatul meu.

STANA : Să fierb un ceai, domnule Cosma. La dumneata nici n-o fi foc.

COSMA : Fac eu cînd ajung. Ai ceai din ăla bun, de coada şoricelului ?

STANA : Am sfîrşit coada aia. Acum am de coada calului.

COSMA : Cînd s-o isprăvi războiul, uite aşa o cutie de ceai am să vă aduc, de ceai adevărat, pentru cît am băut la voi anul ăsta.

STANA : Şi eu am să fac o pîine adevărată, din floare de făină, o pîine albă, să vezi dumneata ce pîine fac eu ! Şi o s-o mîncăm la ceai !

www.cimec.ro

PETRU : Mă gîndesc mereu, domnule Cosma, asta n-o fi însemnînd că nu ţii cu ţara ta ? Dacă vrei să nu meargă mai departe războiul, dacă vrei să-i pui piedică, nu înseamnă că nu iubeşti ţara ta ?

COSMA : Tu crezi că guvernul Antonescu iubeşte ţara ? Sau guvernele care au fost înaintea lui ? Ţara nu-i un pămînt gol, e un popor care stă pe un pămînt. Poporul trebuie să-l iubeşti, Petrule. Nu era mai bine pentru popor să nu fim prieteni cu nemţii lui Hitler ? Ni se trage vreun bine de la ei ? E bună, e omenoasă, e dreaptă toată politica lor? Poporului îi place ?

PETRU : Adevărat ! Eu ţin cu poporul, domnule Cosma, nu cu guvernu'. Ce am eu cu guvernu' ?

STANA : Cu guvernu' ţine maioru' de la conac, nu noi. *(Deodată, atentă.)* Bîjbîie cineva pe la uşă !

PETRU : O fi vreunul din ai noştri, vreun tăietor. Îi trebuie ceva, un chibrit ori...

STANA : Întreabă întîi !

PETRU *(la uşă)* : E cineva ? Care eşti, frate ? *(Afară se aude un bufnet greu.)*

COSMA : A lovit cu ceva în uşă. *(Tare.)* Cine-i afară ?

PETRU : Eu deschid, că n-o fi urs ! *(Deschide uşa.)* A căzut cineva pe prag, a căzut peste uşă.

COSMA *(se repede şi el, aduc înăuntru un om)* : Nu-i de-al nostru. S-o fi rătăcit în pădure. O fi dintre ăi care au fost la lemne.

PETRU : Ion e ! Ion ! Ionică al meu ! E îngheţat ! A degerat în pădure ! Ionică ! Mă Ioane ! Ioane, n-auzi ?! Ăsta e prietenul meu, Ion ! *(Îi trage bocancii din picioare, îl dezbracă repede, vorbind febril.)* Adu zăpadă, Stană, să-l frecăm ! Vezi că a mai rămas o picătură de rachiu. O păstram... *(Aleargă la dulap, în vreme ce Stana iese pe uşă şi se întoarce cu o găleată de zăpadă.)* Albe i s-au făcut picioarele, domnule Cosma, albe ca de mort. Vai de el. Ţepene, că ţi-e frică să le freci, să nu-i rupi degetele.

COSMA *(care îl freacă pe Ion)* : Mă băiete, mă ! Mă flăcăule, ce ai păţit ? Dacă aţi avea voi niţică grăsime sau ulei. N-aveţi ?

STANA : Cîtă mai am...

PETRU : Adu, Stană, adu cîtă mai ai ! Mai pune şi lemne pe foc ! *(Îi dă rachiu lui Ion.)* Bea, Ioane, bea ! Uite că a deschis ochii şi se uită la mine.

COSMA : Îşi vine în fire. Îngheţa flăcăul dacă nu nimerea aici. Se prăpădea !

PETRU : Auzi, Ioane ! Uite-te încoa ! Te-ai dezgheţat, mă ? Ce te doare ?

ION *(greu)* : Picioarele ! *(Abia acum îl vede pe Petru.)* Petrule ! Petruţ ! *(Dă cu ochii de Stana, se întunecă.)* Şi Stana !

(Stana se trage la o parte.)

PETRU : Stai să-ţi frec picioarele cu grăsime. Ai îngheţat, frate ?

ION : N-am mai putut să mă ţin de ei. Am căzut... pe urmă am văzut lumină aici, m-am tîrît, m-am ridicat la uşă... pe urmă nu ştiu. *(Speriat.)* Nu mă daţi pe mîna jandarmilor ?

COSMA : De ce ? Că ai îngheţat în pădure ? Fugi de-aici !

ION *(năuc)* : Pentru lemne ! Ăilalţi s-au dus, numai pe mine m-aţi prins.

COSMA *(se face că nu pricepe)* : Ai fost la lemne ? Aţi fost mai mulţi ? Ia te uită şi noi n-am auzit nimic ! Aţi umblat ca vulpile, păcătoşilor ! Ce să-i mai prinzi acum, că or fi ajuns departe !

ION : Şi cu mine ce faceţi ?

COSMA : Te dezgheţăm ! Cred că altă dată nu mai încerci. Să te judece Petru, că el e paznic... Eu... ce mi-o spune el mîine ! Noapte bună ! *(Iese.)*

Scena 2

Petru, Stana, Ion

PETRU : Cum ţi-e, Ioane ?

ION : Picioarele ! Din genunchi parcă n-ar mai fi ale mele. Aici staţi voi ? Auzi, tocmai la voi să nimeresc ! *(Cu necaz.)* Tocmai voi să mă scăpaţi ! *(Tăcere penibilă.)*

PETRU *(încet)* : Acu , nu te mai gîndi. Bine că ai nimerit la casă de om.

ION *(îi priveşte lung, se întoarce cu spatele)* : Mai bine muream în zăpadă.

STANA *(aspră)* : Atunci să te ducem afară, în troian.

PETRU : Bate-te peste gură ! Ce vorbe sînt astea ? Dacă ţi-e aşa de greu, Ioane, culcă-te, dormi, nu te gîndi unde eşti, şi mîine, dacă se potoleşte vremea, te-o coborî vreun om de-al nostru cu ceva, cu măgaru', de-o pildă.

ION : Parcă tu ai mare bucurie că am venit !

www.cimec.ro

PETRU *(sincer)*: La început m-am bucurat, am uitat că...

STANA *(ca să-i curme vorba)*: Să-i aștern pe laviță?

PETRU: Ori să-i dăm patu', că e mai cald, și să dormim noi pe laviță.

STANA: Cum vrei. *(Începe să aștearnă în firidă.)*

(Pauză.)

ION *(n-are liniște)*: E mai bine în pădure, Petrule, decît în sat? Ai făcut bine ce-ai făcut?

PETRU: Nu e rău în pădure. E greu, e sălbătăcie mare, da' nu-i atîta poruncă și mustruluială. Nevoia e nevoie, la fel de amară și aici, da' răsufli.

ION: Ești și cu femeia lîngă tine. Ce-ți pasă!

PETRU *(stînjenit)*: Greu și pentru ea, n-are nici oale în ce fierbe și cîteodată nici ce fierbe.

ION: Păi a ales ce i-a plăcut.

STANA: Și nu-mi pare rău!

ION: Să nu crezi că altora le pare. *(Pauză.)* Pe Lisandru, pe Gheorghiță i-a luat pe front.

PETRU: Și pe Barbu?

ION: Barbu a murit acolo. L-a luat în toamnă, și peste o lună a și venit hîrtia că a murit.

PETRU: Ei, săracu' Barbu! Nu știam! Mîine-poimîine vine și rîndu' nostru. Din contingentu' nostru a luat de pe aici numai artileria pînă acum. Dacă mai ține războiu', ne ia și pe noi.

ION *(convins)*: Apoi mai ține. Pînă nu ajung nemții peste tot pămîntu', nu se isprăvește.

PETRU *(încet)*: Poate că nu ajung chiar peste tot.

ION: Aș! Nu se lasă ei pînă nu ajung pe partea ailaltă tot în Germania, așa am auzit!

PETRU *(încearcă)*: Mari spurcăciuni, nemții ăștia ai lui Hitler.

ION: Sînt, că nici eu nu-i pot vedea în ochi, dar sînt tari, fire-ar ei ai dracului, și e bine să ții cu ei.

PETRU: Deh, știu eu!

ION *(sigur)*: Asta-i sfînt!

PETRU *(schimbă o privire cu Stana, apoi întoarce vorba)*: Te-ai mai încălzit?

ION: Nițel! *(Deodată, cald.)* Mă Petrule, mă, nu credeam eu să te văd în noaptea asta pe tine! Ești sănătos, frate? Parcă ai mai slăbit!

PETRU: Ca iarna, cînd stai tot pe-afară. Te roade gerul.

ION: Și n-ai să mai cobori în sat? Adică, aici rămîi?

PETRU: Dacă nu se închide aici, la ferăstrău, aici rămîn. Dacă însă cheamă prea mulți oameni în armată, spune și domnul Cosma că trebuie să închidem. Și așa am rămas la jumătate. Dar să spunem așa, o vorbă, că s-ar închide și tocmai pe mine nu m-ar chema, lucru de mirare, dar să spunem că s-ar putea.

ION: Ai veni în sat, înapoi.

PETRU: În marginea satului, sub munte, în casa Stanei, adică a maică-si.

ION: Ei, și-ar trebui iar să lucrezi la curte, că alta, din ce să trăiești!

PETRU: Nu. La curte nu mai viu.

ION: Pe dracu'! Din ce să trăiești, mă?!

PETRU: Uite, din mai nimic. Am vorbit cu Stana să luăm niște capre...

ION: Ai bani?

PETRU: Eu n-am, îmi dă domnul Cosma cu împrumut, că el a pus ceva deoparte. Două-trei capre, pînă se înmulțesc.

ION: Bine o să trăiești din trei capre!

PETRU: Am vorbit cu popa să cosesc livada bisericii, pînă sus la cimitir, și pe-a școlii. Sînt trei coase pe an. Fînu', din trei unu e al meu. Îl dau pe făină.

ION *(se ridică într-un cot)*: Ai vorbit tu cu popa?

PETRU: Am vorbit cînd am fost în toamnă, jos, în sat.

ION: Și așa ți-a spus popa?

PETRU: Așa mi-a spus, da.

ION: Mă, al dracului popa Toader! Și cu mine a vorbit la fel. Acu', la Bobotează, ne-am înțeles.

PETRU: Și nu ți-a spus că s-a tocmit cu mine?

ION: Nu mi-a spus nimic, zău!

PETRU: Uite, mă, că tocmeala mea e mai veche!

ION: Tocmeala nouă, aia stă în picioare.

PETRU: Ioane, tu ai și două pogoane, muncești și la curte. Tu nu ești încă însurat, ești singur.

ION: Parcă nu știi tu cum se plătește la curte.

PETRU: Înseamnă că ție îți place, dacă nu ți-ai luat lumea în cap ca alții. Eu am aici puțin, frate, foarte puțin.

ION: Înseamnă că și ție îți place, dacă stai aici.

PETRU: Mie îmi place că nu sînt îngenuncheat aici, nu că cîștig bine.

www.cimec.ro

Livada bisericii, frate, m-ar fi scos din necaz.

ION : Tocmeala mea cu popa e mai nouă. Asta stă în picioare.

STANA : Lasă-l, Petrule. Tocmeala lui e mai bună, nevoia lui e mai mare.

PETRU : Bine, Ioane. Ia tu livada. Hai, culcă-te şi dormi ! Noapte bună

ION : Iar te-ai supărat ?

PETRU : Eu ? Pe cine să mă supăr ? Se supără omu' pe un prieten, pe un străin n-are cum se supăra. Dormi şi te dezgheaţă. Intră colea, în cotlon. *(Ion se ridică greu şi dispare în firidă, unde se află un pat.)* Să mai aduc nişte lemne. *(Îşi ia haina şi iese. Stana micşorează fitilul lămpii. O bătaie în uşă.)*

STANA : Cine e ?... Doamne ! *(Deschide uşa. Intră Cosma.)*

COSMA : Mă gîndeam că nu v-aţi culcat încă şi am venit după niţel jar.

STANA : Uite, este destul. Să-ţi dau pe făraş.

COSMA : Unde e Petru ?

STANA : Afară, după lemne. Nu l-ai văzut ? O fi în dosul barăcii.

COSMA *(stă nehotărît, cu făraşul în mînă)* : Aş vrea... poate că... noapte bună, Stană !

STANA *(îl opreşte)* : Stai, domnu' Cosma ! Ce vrei să spui ? Spune !

COSMA : Eu ? Nimic. Am vrut nişte jar.

STANA : Nu. Dumneata ai vrut să-i spui ceva lui Petru.

COSMA : Este timp şi mîine în zori.

STANA : I-a venit chemarea ! Domnu' Cosma, am înţeles ! I-a venit chemarea pe front ! Ordinul de chemare ! Spune !

COSMA : N-am mai intrat de dimineaţă în baraca mea. Şi adineaori, am găsit pe masă trei ordine. Le-a adus Tache la prînz, pesemne, odată cu mălaiul.

STANA : Vai de mine ! Vai de mine ! S-a isprăvit cu noi ! S-a isprăvit cu liniştea şi cu bucuria noastră ! S-a isprăvit cu tinereţea noastră ! Şi trebuie să plece chiar mîine ? Chiar mîine dimineaţă ? Nu se poate amîna ?

COSMA : Nu se mai poate. Şi aşa ordinul a întîrziat pînă sus.

STANA : Dar nu pot măcar să-i spun mîine în zori ? Să-l las să doarmă liniştit în noaptea asta ?

COSMA *(încet)* : Spune-i mîine în zori.

STANA : De ce trebuie să plece oamenii la război, domnule Cosma ?

COSMA : Am mai vorbit noi în seara asta, Stană. Mă duc şi eu să-mi strîng lucrurile.

STANA : Şi dumneata ?

COSMA : Şi eu am primit ordin.

STANA : Vai de sufletu' meu !

COSMA : Plecăm amîndoi, Stană. Şi o să ne întoarcem amîndoi !

STANA : Am să vă aştept, domnu' Cosma, pe amîndoi am să vă aştept !

CORTINA

T A B L O U L 7

Decorul din tabloul 1.

Ion, Marina, Suzana, Petru, Simion

PETRU : A doua zi te-a coborît Stănică pe măgar.

ION : Şi cînd te gîndeşti că înainte să dea primăvara, ne-a luat pe amîndoi la război. Degeaba ne-am certat pentru livadă.

SUZANA : Parcă era vorba de livadă !

MARINA *(rece)* : Da' de ce era ?

SUZANA *(încet)* : De omenia din om.

ION *(umilit)* : Nu judeca, fată, nu judeca tu. Eram şi eu destul de sărac atunci. Nu-i uşor, cînd eşti sărac, să dai cu piciorul la o învoială.

PETRU : Eu eram şi mai sărac. Stana aştepta un copil.

ION : De ce nu mi-ai spus atunci ? S-ar fi schimbat treaba.

PETRU : Îţi spusesem destul. Nu puteam să mă pui în genunchi în faţa ta.

ION : Mîndria te-a omorît pe tine totdeauna !

PETRU : Mîndria, poate, da' nu trufia, nu ambiţia.

ION : Adică, eu, vrei să spui, sînt trufaş ?

PETRU : Cîteodată, dacă mă întrebi.

www.cimec.ro

SUZANA : Chiar nu știi că ești, tăicuță ?

MARINA : Dacă știe și Suzana, așa o fi. N-o vezi, Ioane, că e la largul ei acum ? I-au venit ajutoare.

ION : Ei, uite, ambiția asta m-a făcut să merg, după război, cînd s-a ridicat satu', să merg și eu să luăm și să împărțim pămîntu' cucoanei !

PETRU : Atunci ai fost, e drept.

ION : Ei, și cînd a venit legea, nu mi s-a dat cine știe cît...

PETRU : Fiindcă mai aveai, te însuraseși cu Marina. Și asta ți-a și căzut greu, n-ai mai fost pe urmă dintre cei mai aprinși. Ai început să stai departe.

ION : Dar n-am intrat în nici un partid. Și mă chemau și liberalii, și țărăniștii. N-am mers la potrivnici. Mi-am văzut de muncă, nu v-am făcut necazuri.

PETRU : N-ai venit nici la noi, la comuniști.

ION : N-am venit, dar n-am făcut supărare nimănui. Ce cusur îmi găsești ?

PETRU : Că ai stat în casă și te-ai uitat pe geam cum merg alții la muncă voluntară, cum ridică o școală nouă, cum intră în colectivă din prima zi.

ION : Era după vrerea mea ? Aveam voie să intru sau să nu intru ?

PETRU : Fără îndoială.

ION : O să-mi scoți sufletu' că n-am intrat mai de mult ?

PETRU : Eu ? Doamne ferește ! Nici eu, nici nimeni pe lume n-o să ție socoteală de asta. Orice colectivist e la fel cu celalt. Fiecare a intrat cînd a înțeles el că e bine. Acum sîntem toți, acum e cum trebuie. Ce-a fost ieri a trecut. Ce e azi și mîine, asta ne stă la inimă. Aici punem umăru' și ne înțelegem.

ION : Atunci de ce răscolești în inima mea ca într-un sac ? De ce întorci pe toate fețele amintirile ?

PETRU : N-am stat de vorbă aproape douăzeci de ani, Ioane, ori poate mai bine de douăzeci. N-am vorbit încă despre atîtea lucruri.

ION *(posomorît)* : Muncesc ca oricare, mă duc unde mă trimite, ce mai vrei ? Nici măcar brigadier nu m-a făcut, cînd am intrat eu, om cu atîta greutate.

PETRU : Și nu ești ambițios, zici ?! Dacă te făcea brigadier, erai mai inimos.

ION : Și așa cum sînt ? Am spus eu ceva în adunarea generală ? Am tăcut ca un pește.

PETRU : Mai bine spuneai, și se discuta, și se lămurea. Ai tăcut ca un pește, da' înăuntru' tău nu ești mulțumit. Stai în casă ca o bufniță, cu nevasta, și cînd sînteți singuri, sigur că bodogăniți amîndoi.

MARINA : Cu nevasta stă omu', că tot ea e mai aproape, nu străinii.

PETRU : Aș vrea să te văd bucuros, Ioane, încrezător. Să te gîndești mai puțin la cum ai făcut tu pînă ieri, că mare lucru n-ai făcut, și mai mult la cum trebuie să facem toți la un loc.

ION : Prea se leapădă obiceiurile vechi și se merge după potcoave de cai morți. Unde a fost grîu, hai să punem sfeclă, la noroc ; unde a fost secară, ne apucăm să facem in, care n-o să se facă. Hai să creștem vite, că are țara nevoie de vite. Uite, eu n-am nevoie de o mie de vite ! Mie mi-ajungeau doi boi, pe care i-am dat la colectivă.

PETRU : Numai pe tine te vezi !

ION : Merge cîștigu' la fondu de bază, să facem grajduri cît palatele. La cîștigu' colectivistului, la ăla nu se mai gîndește nimeni. Hai să dăm la stat, că avem mult, și multul nu ne trebuie și nouă !

PETRU : Atunci, cum dracu' și-or fi dres atîția casele, și și-or fi luat motociclete, și cîte !

ION : Eu nu știu cum ați socotit pînă acum, da' văd socoteala de acum înainte, cînd se schimbă planu'. Asta o văd.

PETRU : Ce e în inima ta, Ioane ?

MARINA : Multă grijă are de inima ta !

ION *(izbucnește)* : Ce tot ai, omule, cu inima mea ?

PETRU : Am, că-mi aduc aminte cum era inima ta odată. Că-mi aduc aminte cîtă veselie și cît foc, și cîtă dragoste era altădată în ea. Pe astea le caut, Ioane, și mă întreb unde sînt. Și nu mă împac cu gîndu' că s-au risipit, că au pierit. Trebuie să mai fie în tine și nu mai știi nici tu să le găsești.

ION : De asta ai venit la mine, Petrule ? Spune deschis, numa' pentru asta ai venit ?

PETRU *(se ridică)* : Am venit, Ioane... Fiindcă cred că se poate să mai fii iar cum ai fost... *(Pauză lungă. Îi vine greu să spună.)* Am venit să-ți cer fata !

www.cimec.ro

ION *(buimac)*: Fata?

PETRU: S-o cer pe Suzana pentru băiatu' meu, Simion. Asta e.

ION: Asta e? *(Pauză.)*

PETRU: Ei se au dragi de vreun an. Cînd am aflat, nici mie nu mi-a venit bine. Nici maică-si, se-nțelege.

MARINA *(ironic)*: Se-nțelege!

PETRU: Băiatu' însă nu vrea să audă de însurătoare cu alta. E destul de înțelept. Dacă a hotărît el așa, are rost să-i stau eu împotrivă? Suzana, și ea, ține mult la el.

ION: Suzana?

PETRU: Să-ți spuie și ea.

SUZANA: Tată, nu iau pe altu' decît pe Simion.

MARINA: Așa ai hotărît tu?

SUZANA: Da.

ION: Hotărîre fără părinți! Bune vremuri!

SUZANA: De asta a venit nea Petru, ca să fie cu știrea și învoirea părinților.

MARINA: Întîi s-a învoit cu ei și acu a ajuns și la învoirea noastră, abia acu, Ioane!

ION: Dar mie mi-ai spus ceva pînă azi, ori maică-ti? I-ai spus lui nea Petru? El te-a crescut? El te-a hrănit și te-a dat la școală? Ce ai tu cu nea Petru?

SUZANA: Mi-a fost frică de dumneata.

ION: Ți-a fost frică de tat-tu? Și te-ai dus la străini, să te înțelegi cu ei?

SUZANA: Nu era un străin, era tatăl lui Simion.

ION: Cine-i pentru mine Simion? Unu' care joacă la Casa de cultură și se ridică la ședințe, între oameni în toată firea, să-și spuie părerea lui de mucos? Cine-i pentru mine Simion? Unu' cu floare la pălărie, care se bagă mereu în vorbă? Azi îl văd pentru prima oară de-aproape.

PETRU: E și fecioru' meu, Ioane.

MARINA *(se ridică, în sfîrșit, de la locul ei)*: Fecioru' unuia care ți-a luat o fată de sub nas, și bine a făcut pentru tine, dar el a vrut să-ți facă rău. Fecioru' unuia care, douăzeci de ani aproape, n-a vrut să știe de tine, pentru că erai mai așezat, și nițel mai arătos, și nițel mai bogat decît el. Care a rîvnit toată viața la ce-ai avut tu și la cum ai fost, și s-a liniștit abia acum, cînd a văzut că ai ajuns deopotrivă cu el, adică unu' fără nimic, că a dat tot la colectivă. Fecioru' uneia care a ieșit cu tălpile goale dintr-un bordei, să trăiască în pădure ca ne-oamenii, cu un apucat și un certăreț.

PETRU: Și ce mai născocești, femeie?

MARINA: De ce n-a venit tat-su să ne spuie de-acum un an, dacă de un an știa? De ce s-a îndurat abia acum? Ce zice el? Mă încuscresc cu Ion, îl duc de nas cum mi-o plăcea în colectivă. Îl ducem amîndoi, eu și fie-miu. Sub călcîi îl ținem. Să nu mai creadă ca el, să creadă ca noi. Vrea să crîcnească, să aibă o părere? Îi sărim în cap. La corvezi? Ion, că e cuscru' lui Petru și-l poartă Petru cum vrea. Fata lui Ion are zestre, i-a făcut tat-su pînă a nu intra, e mai bună ca fetele de colectiviști vechi, care au lada goală.

PETRU: Asta-i o minciună. Toate au ce le trebuie pentru măritiș. Toate astea sînt minciuni, Ioane!

MARINA: Auzi? Dacă acum, la pețit, îți face nevasta mincinoasă, cum o să se poarte cu ea după cununie?

ION: Tăceți amîndoi! N-o să-mi poruncească și n-o să mă ducă de nas. Prostii! Ce nu pot eu însă să iert, e că n-ai venit întîi la mine, Suzană. Asta n-o să ți-o iert în viața ta. Că ai cerut întîi ajutor la... alții, ca să-l înfrunți pe taică-tău. Și ție, Petrule, că n-ai venit din primul ceas.

PETRU: Am venit cînd m-am hotărît și eu. Dar n-am venit cinstit, n-am venit cum se cuvine, cu băiatu', în hainele de sărbătoare? Ți-am furat fata? Te-am înșelat cu ceva?

ION: Te-ai înțeles întîi cu fata și pe urmă cu mine. Ai trecut peste mine, adică.

PETRU: Cum am trecut, omule, dacă mă vezi aici, că ți-o cer? Iar ambiția ta? Iar trufia?

MARINA: Dă-i fata, Ioane, să-ți spuie pe urmă vorbe grele în fiecare zi!

ION: Mă miram eu că l-a apucat doru' după atîția ani. Mă întrebam ce vrea, și el voia fata!

PETRU: Da' ce-ți iau, omule, perna de sub cap?! Îți cer o fată și-ți dau un băiat.

MARINA: Se și potrivește fata mea cu băiatu' lor!

SUZANA: Ne potrivim, mamă!

ION: Așa? Și crezi că o să fie cum vrei tu?

SUZANA: Așa cred.

ION: Ei, uite, eu nu cred. Și nu vreau. Și nu-mi trebuie asemenea ginere.

SIMION: Cunoaște-mă întîi, nene Ioane!

www.cimec.ro

ION : Nu vreau să te cunosc.

MARINA : Îl cunoaşte destul pe taică-tu. I-ajunge ! Şi pe maică-ta o cunoaştem !

SIMION : Mama mea e o femeie cum nu găseşti două ! La mama mea poţi să te închini.

MARINA : Închină-te, dacă nu mai ai alt sfînt în cer, păgînule.

PETRU : Gîndeşte-te, Ioane. Nu ne trebuie doar răspuns pe loc. Ai să cunoşti băiatu', ai să-l vezi cum e. Ai să vii şi în casa noastră, s-o vezi cum arată !

ION : Nu vreau să viu în casa ta şi nu-mi trebuie să-ţi cunosc băiatu'. Dacă veneai acum un an, poate că era altceva. Şi nici atunci nu ştiu... Nu-mi trebuie rudenie cu oameni care să mă înveţe să trăiesc, să răsuflu, să mă culc pe stînga ori pe dreapta. Duceţi-vă cu Dumnezeu !

SIMION : Tăicuţă ! Tată !

PETRU : Ce să-ţi fac, feciorule ? Nu ne vor ! *(Suzana iese repede din odaie.)*

SIMION : Suzană !

MARINA *(calmă, din nou la locul ei, cîrpind)* : S-a dus să plîngă în grajd. Am mai auzit eu bocete de-astea.

ION : Fata e a mea şi o dau cui vreau eu, cînd vreau eu, dacă vreau eu. E fata mea !

PETRU : Mă, scaunu' e al tău şi nu poate pleca cînd vrea el. Un om nu-i niciodată atît de mult al nostru, să nu mai aibă voinţa lui, mintea lui, sufletu' lui.

ION : Ăsta e copilu' meu ! Să vrea ce vreau eu.

PETRU : Copilu' meu, obiceiu' meu, coteţu' meu, toate sînt ale mele, le ţin cu ghiarele ! Nu schimb nimic, nu dau nimic ! Nici gîndurile măcar nu mi le primenesc.

(Simion se tot răsuceşte pe pat, vrînd să spună ceva.)

ION *(enervat)* : Nu te mai răsuci atîta! Stai locului !

PETRU : Ce e ? Îţi mototoleşte cerga ? Ori o roade ? Ai văzut ? Tremuri şi pentru cergă. Las-o dracului, mă, că, în trei ani de muncă în colectivă, îţi faci trei în loc. Avem la oi !

MARINA : Cine n-are vechi şi bun, e obişnuit să se dea şi de-a rostogolu' prin casă, că n-are ce strica.

PETRU : Uite, Ioane, dacă n-o să ne înţelegem, o să-mi iau fecioru' şi o să plecăm. Despre treaba asta cu copiii nu ştiu dacă o să mai vorbim noi doi. Mai tîrziu, poate.

MARINA : Păi dacă i-a intrat lui ceva în cap, nu-i mai iese. O să mai vorbească el, nu te teme, oho !

PETRU : Dar înainte de a pleca, aş vrea să las în sufletu' tău o nădejde, să te scutur niţel de îndoiala asta urîtă. Lasă-mă să-ţi spui niţel cum o să fie, că pînă acum am tot spus cum a fost.

ION : Lasă-mă pe mine să-ţi spui cum o să fie, dacă ne apucăm de planul inginerului. *(Suzana intră încet în casă şi se aşază uşor pe laviţă.)*

PETRU : Grozăvie ! Pagubă ! Aşa-i ? Nenorocire mare ! O să umblăm goi şi cu sacu'n cap ! O să ne hrănim cu urzici, dacă or mai fi şi din alea, dacă nu le-o pieri sămînţa !

ION : Lasă-mă să vorbesc ! Sfeclă n-o să iasă, că la noi nu se face, oricît ai lucra-o şi ai moşi-o. In nu se face, că nu-i pămîntu' de aşa ceva. Ce, nu crezi ?

PETRU : Zi, zi, te ascult !

ION : Se face cît grîu punem, da' punem puţin. Începi să-l împarţi pe zile-muncă la toţi colectiviştii, şi avem acum, fir-ar ai dracului, o mie două sute de oameni care au muncit şi aşteaptă. Da' la fondu' de bază ce se mai pune ? Dai la stat o parte din grîu, că am făcut contract.

PETRU *(serios)* : Mare pagubă, frate. Ai uitat să spui ce-o să fie cu vitele!

ION *(pornit)* : Cu vitele ? Cumpărăm cinci sute de capete anu' ăsta, vaci adică. Nu ne ajungea că avem două sute.

SIMION : Nu ne ajungea !

ION *(nici nu vrea să-l privească)* : Astea o să ceară mîncare, nu glumă! Încep să slăbească, unele crapă. Vrei să le vinzi, nimeni nu-ţi mai dă pe ele cît ai dat tu, că sînt prea slabe. Pierzi şi la vaci. Pierzi şi la oi !

PETRU : La oi de ce mai pierzi ?

ION : Fiindcă n-am luat ciobani buni, de meserie. Care a fost slab şi neputincios în sat, hai cioban la turma colectivei !

PETRU : Şi o să le mănînce lupii ! Ba nici la iarbă n-au să ştie să le ducă neputincioşii ăştia. Or să le ducă la piatră ! Or să le înece în gîrlă, că n-au văzut oaie de cînd au făcut ochi.

ION : Nu mă mai lua tu în băşcălie, că ştiu eu ce spun.

SIMION : Aoleu, nene Ioane, urîtă e viaţa pentru dumneata ! Rău trebuie să visezi noaptea şi amar ţi-o fi sufletu' dimineaţa cînd te scoli !

www.cimec.ro

ION : Nu-i arde oricui a zburda cu ochii legaţi. Eu văd şi binele şi răul !

PETRU : Acum vrei să-ţi spui şi eu cum o să fie ?

ION : Nu mai spune, lasă-te păgubaş.

SUZANA : Spune. nene Petrule !

MARINA : Te-ai întors ? Poţi să plîngi şi-n grajd şi-n pivniţă, nu urneşti pe nimeni, să ştii.

SUZANA : Nici nu cred că aş putea urni cu plînsu' pe cineva în casa asta. Şi nici nu încerc.

PETRU : Vreau să spun şi eu cum o să fie ! O să muncim de istov vara viitoare, o să muncim din primăvară pînă în toamnă. O să vedem cu ochii noştri cum creşte inu', cum se umple de flori albastre ca ochii fetei tale, care se uită acum la tine. Of, cît in o să mai scoatem ! Şi o să ţeasă femeile noastre o pînză bună şi albă, cum n-am mai avut noi pe aici. Că tot în cînepă ne-am îmbrăcat. Ne-am înfăşat pruncii în cînepă aspră şi ne-am învelit morţii tot în cînepă.

ION : Le vezi tu, le vezi acum. Ce-o să vezi la toamna ailaltă, asta-i vorba.

PETRU : Şi sfecla ! Vagoane de sfeclă ! Fabrica ne dă zahăr pe ea. Împărţim între noi, da' e prea mult să împărţim atît...

ION : Se opreşte la fondu' de bază şi zahăru' !

PETRU : Şi să vezi cum au să se petreacă lucrurile. *(Începe să se întunece în scenă. Glasul lui Petru continuă.)* Să zicem că o să fie pe seară, în curtea sediului gospodăriei...

CORTINA

T A B L O U L 8

O parte din curtea sediului gospodăriei. O fîntînă, un colţ al unui hambar, uşa acestui hambar, prin care se intră şi se iese, o bancă lipită de peretele hambarului. Lumină de sfîrşit de după-masă.

Scena 1

State, Lisandru, Pîrvu

LISANDRU *(pe bancă, lîngă State. Au trecut ani, sînt îmbătrîniţi, mult mai bine îmbrăcaţi)* : Vrei un foc ?

STATE : Mulţumesc ! Îmi mai odihnesc spinarea. Am vorbit cu ăia de la fabrică să trimeată mîine camioanele la 5. Azi au venit la 6.

LISANDRU : Păi de ce să pierdem un ceas ? Acu nu-i vreme de pierdut. Acu, pot veni ploile şi ne prinde atîta sfeclă pe cîmp! Mă, cîtă sfeclă !

PÎRVU *(care stă pe marginea fîntînii. E foarte bătrîn. Se uită la cer)* : Nu plouă, nu ! Nu plouă încă două-trei zile.

STATE : Aşa-i, că moş Pîrvu se pricepe la cer. Se uită la el de cînd era tînăr. Ai aflat cît e de mare, moş Pîrvule ?

PÎRVU *(ca o taină)* : Zice că o să scrie în gazetă într-o zi. Nepotu' meu îmi citeşte din gazetă cînd vine acasă de la şcoală, duminica. S-au suit nişte zburători în cer, să vadă, şi au să se mai suie. Au să ne spună ei.

LISANDRU : Ai venit în vizită la colectivă, moş Pîrvule ? Văd că ţi-ai pus hainele bune !

PÎRVU *(cu nitică mîndrie)* : Am venit după pensie. Azi ne dă pensia ! *(Către niste oameni care cară saci.)* Ce duceţi acolo, flăcăi ?

UN FLĂCĂU : Porumb, moşule, porumb. *(Intră în hambar.)*

PÎRVU *(curios)* : Cît porumb s-o fi făcut anu' ăsta ? Mult ?

STATE : Mult. Da' averea noastră stă anu' ăsta în sfeclă şi în in, moşule !

PÎRVU : Mare minune ! Pe-aici nu se face sfeclă !

LISANDRU *(rîzînd)* : Nu se face ori nu se făcea ? Ia du-te dumneata pe cîmp să vezi cîtă s-a făcut !

PÎRVU : Am fost pe cîmp ! Am văzut ! Mare minune !

STATE : Mă, voi aţi auzit că ne pleacă ingineru' ?

LISANDRU : Cum să ne plece ingineru' ? Cine îl lasă să plece ?

STATE : Am auzit că îl mută la Cloşcani, că a hotărît aşa Consiliul agricol raional, fiindcă ăia din Cloşcani au rămas în urmă. Ne-au văzut pe noi cum am răsturnat planu' şi-am făcut altu' anu' ăsta şi cum ne-a ieşit, şi hai să meargă şi la ei, să le facă alte planuri, potrivite pe pămîntul lor.

LISANDRU : Eu vreau să meargă bine la toată lumea, să le meargă cum ne-a mers nouă în vara asta, să meargă bine la toată ţara, frate, da' să nu ne ia ingineru' ! Ce, ăsta e singuru' inginer care ştie să scoată

www.cimec.ro

din pămînt de trei ori cît dădea ? Nu sînt atîția ingineri în țară ? Nu ies în fiecare an alții ? Ce-au cu ingineru' nostru ?

STATE : Ei, poate că nici nu-i adevărat. O fi, așa, o vorbă. Zău că mai merge o țigară ! *(Aprinde.)*

LISANDRU : Atîtea vite să vadă cucoana, grase și multe cum avem noi anu' ăsta, și asemenea grajduri să vadă, eu cred că ar crăpa rînza în ea. Ar muri a doua oară ! Și maioru' s-ar împușca singur ! Mergi în sat ?

STATE : Eu intru în birou, că avem ședință.

LISANDRU : M-am dus acasă, să trăiești ! *(Iese.)*

STATE : Ce faci, moș Pîrvule, nu vii la contabil ?

PÎRVU *(trezit din gînduri)* : Știi, State, mă gîndeam că omu' e grozav.

STATE : Cum e grozav, moș Pîrvule ?

PÎRVU : Ce poate el, adică, dacă îl lași să facă cît poate. Dacă nu-i pui jug și botniță, și ghiulea la picioare. Ce, frate, ogoarele astea... cine se gîndea altădată... fiecare pe un peticuț... dacă îl avea... singur fiecare ca un lup... ogoarele astea și ăia care se suie în cer... Omu' e grozav ! *(Se pierde în fund spre birouri. State îl urmează.)*

(În scena goală intră Suzana, scoate o găleată din fîntînă, bea cu ceașca atîrnată de lanț ; peste o clipă, Anastasia.)

Scena 2

Suzana, Anastasia, apoi Simion

ANASTASIA *(bătrînă foarte, îmbrăcată cu grijă, intră grăbită)* : Bună seara, fetică. Dumnezeu te-a pus să scoți apă tocma' acu !

SUZANA *(rîzînd)* : Setea, mătușă, setea m-a pus ! Vrei să bei ?

ANASTASIA : O cănuță! O cănișoară! *(Bea.)* Am venit după pensie ! Am dat la găini, le-am băgat în coteț, am dat la porc, m-am îmbrăcat. *(Cu oarecare ifos.)* Că se vede ! Și tocma' apă am uitat să beau. Mai dă-mi o cănuță ! *(Bea.)* Să trăiești ! Să-ți joc la nuntă ! Pe cînd nunta, pe cînd ?

SUZANA *(închis)* : Nu mă grăbesc !

ANASTASIA : Rău faci ! Odată te treci și nici nu știi cînd ! Odată te usuci, și nu te mai ia... Ce crezi, te uiți într-o zi în oglindă, și hait ! parcă nu mai ești tu, e alta ! Parcă te-a schimbat dracu' pe tine, aia de te știai, cu soră-sa ! Da' mă așteaptă contabilu', n-am vreme acu ! *(Se duce spre birou, dispare.)*

(Din hambar iese Simion, se scutură de pleavă.)

SIMION : Suzană !

SUZANA : Tu erai ?

SIMION : Mă așteptai ?

SUZANA : Nu te știam aici.

SIMION : Să mă duc ?

SUZANA : Stai ! Crezi că nu te aștept mereu ?

SIMION : Parcă te-ai speriat !

SUZANA : De bucurie. Te aștept în fiecare clipă. Sap la zarzavat sau scot cartofi, și întorc capul să văd dacă nu ești aproape. Merg pe drum, și mă întorc, poate te nimerești în urma mea. Dorm și sar la fereastră, poate că treci pe uliță. Mereu.

SIMION : Și eu merg pe drum în urma ta, dar uneori mă dau după un pom, mă ascund, să nu mă vezi năuc, pierdut, sălbăticit. Și pe ulița ta trec, și stau sub nucul din poarta Dochiței, peste drum. Te văd cînd deschizi fereastra. Te văd cînd te apleci peste ea și te uiți în susul uliței. Îmi mușc mîinile, ca să nu te strig. Le mușc și tac. Mă prind zorile acolo, sub umbra nucului. Mă prinde și umezeala, și frigul. Și dacă o noapte întreagă nu ieși la fereastră, îmi blestem ceasul în care m-am născut. Gîndesc că m-ai uitat, că ți-a trecut.

SUZANA : Mie ? Pînă în ceasul ăl din urmă, Simioane !

SIMION : A fost la voi, duminică, nea Toma cu frate-su Neculai și cu fie-su, Arghirică ?

SUZANA : Au fost.

SIMION : Și tu ?

SUZANA : Am fugit de-acasă. M-am ascuns în moara veche.

SIMION : Și taică-tu ?

SUZANA : S-a supărat urît. Maica m-a și bătut.

SIMION : Cît o să mai rabzi tu bătaie, Suzană ?

SUZANA : Toată viața.

SIMION : N-ai să te îndupleci ?

SUZANA : Nu.

SIMION : Ce are cu mine nea Ion, ce are cu mine, că nici nu mă știe bine ?

SUZANA : Cu taică-tu are.

SIMION : Prieteni cum au fost ei ?! Ca frații, ca doi frați de sînge. Mai tare ca frații s-au iubit. Tăicuța și azi ține la el, îl simt eu. Și azi îi duce doru'.

www.cimec.ro

SUZANA : Şi tăicuţa, poate. Da' aşa e el. De prea multe ori au spus unul într-un fel şi celălalt în alt fel.
SIMION : Păi acu a ieşit mai limpede decît oricînd dreptatea tatii. Numai să deschizi ochii şi o vezi ! El n-o vede ?
SUZANA : Ba o vede şi-i e greu s-o recunoască. Crezi că-i uşor unuia ca tata, încăpăţînat cum e, să-i spuie cuiva : tu ai avut dreptate ?
SIMION : Tot satu' e unit, numai ei doi, prietenii, stau despărţiţi.
SUZANA : Dacă ar mai veni taică-tău o dată la noi...
SIMION : Îi e frică de primire rea şi vorbe aspre. El a încercat o dată, anul trecut.
SUZANA : Nu era în sat binele de acu. Azi, tata i-ar sta mai greu împotrivă, că doar adevăru' e sub nasu' lui.
SIMION : Deh ! Din păcate, taică-tu o ţine pe a lui, cu ambiţia, cu trufia. Poate s-or întîlni într-o zi faţă în faţă, să-i fie mai uşor tatii să-i vorbească de parcă ieri s-ar fi despărţit. Eu aştept ziua aia. Te duci, Suzană ?
SUZANA : Eu ? Nu. De ce ?
SIMION : Mi s-a părut. M-am speriat.
SUZANA : Mă aşteaptă, dar mai stau.
SIMION : Suzană !
SUZANA : Spune !
SIMION : Fugi de-acasă, Suzană ! Vino la noi !
SUZANA : Nu se poate, Simioane ! Le fac supărare prea mare.
SIMION : Dar ei nu-ţi fac ţie ? Nu te chinuiesc pe tine ? Nu ne chinuiesc pe amîndoi ? Vino la noi, Suzană, şi să isprăvim odată ! Ne cununăm, că avem dreptu', şi trăim liniştiţi !
SUZANA : Nu-mi rupe inima, Simioane, nu mi-o rupe, şi aşa mă doare de parcă aş avea spini şi cuţite în ea. Mă uit la alte fete, le arde de joc şi de cîntec, mie parcă mi-a murit cineva şi zace mortul ăla în pieptul meu, pe inima mea, zace ziua şi noaptea. Şi eu îi stau de priveghi.
SIMION : Vino la noi, fetică, vino ! După un an, după doi, au să se deprindă şi ai tăi, şi au să se înmoaie.
SUZANA : Vine cineva încoace. Vrea să ia apă ! Fugi !
SIMION : Măcar în pădure să vii mîine, că-i duminică. Hai !
SUZANA : Fugi !
SIMION : Ai să vii ?
SUZANA *(repede)* : Dacă oi putea să scap de-acasă ! Să stai la noapte sub nuc, să mă uit la tine. Să stai, auzi ? Fugi !

(Simion iese în fugă. Suzana îşi ia ulciorul şi iese prin partea opusă. Lumina păleşte pînă la înserare, noapte, zori. Devine o lumină de dimineaţă, cu soare puternic. Prin curte trece un grup de ţărani, cu furci şi greble.)

Scena 3

Ion, Petru

(Scena aceasta are ceva de vis, de irealitate.)
PETRU *(intră prin fund, îşi şterge fruntea cu batista, îşi scutură pălăria, se aşază pe bancă.)*
ION *(iese din hambar, se opreşte cînd îl vede pe Petru)* : Bună ziua, Petrule !
PETRU : Bună ziua, Ioane !
ION *(ca şi cînd nimic nu s-ar fi întîmplat niciodată)* : Am adus sacii înapoi. Sacii în care am luat grîu.
PETRU : Aha ! Dăduse bruma mai ieri, şi acuma s-a încălzit iar, s-a încălzit binişor. Parcă ar veni a doua oară primăvara.
ION : Luasem ieri cojocul. Azi l-am lăsat.
PETRU : Nu stai ?
ION *(uşor)* : De ce să nu stau ?
PETRU : Ce mai faci tu, Ioane ?
ION : Ca toamna, Petrule.
PETRU : Bună toamnă ! Turmă frumoasă, recolta ne-a ieşit. Ai luat bine, ai luat ?
ION : Am luat... binişor... *(Îşi calcă pe inimă.)* Am luat straşnic !
PETRU : Fabrica de zahăr nu mai pridideşte.
ION : A fost şi muncă multă !
PETRU : Da' a meritat munca.
ION : Asta-i drept. *(Pauză.)* Mă Petrule !
PETRU : Ce-i, Ioane ?
ION : Mă Petrule, parcă m-a prins un dor să mergem o dată noi amîndoi în pădure, pe Măgura, pînă la Piscu. Numai noi doi ! Aşa, într-o după-masă.
PETRU : Ţinîndu-ne de după gît, Ioane, şi hăulind ca băieţii ! Să ne aşezăm jos, acolo, în dosul Piscului, unde trebuia să ne facem noi o colibă, ţii minte ?
ION : Voiam să stăm pînă o da bruma în ea. N-am uitat.
PETRU : Să ne aşezăm jos, să facem un foc mic, şi să povestim lîngă el.
ION : Am avea multe de povestit, frate.

www.cimec.ro

PETRU : Mergem ? Te prinzi ?
ION : Mergem duminică !
PETRU : Trăiești, muncești, alergi după una și după alta, te bucuri cu nevasta și cu copiii, au intrat atîtea în viața ta de cînd ești om cu griji și cu răspundere, îți pui în gînd să faci un lucru și trudești pînă îl dobîndești, crezi că toată mintea ți-e la ce te înconjoară și ai în fața ochilor. Da' noaptea, vezi tu, cînd te cuprind visurile care ies de undeva, din tine, din adînc... De unde or fi ieșind visurile, Ioane ?
ION : Din suflet, gîndesc, din cît a adunat sufletu' ! Din ce i-a fost lui mai drag ori mai greu.
PETRU : Ei, noaptea, cînd te prididesc visurile în somn, te vezi iar tînăr ori copilandru și tot ce-ai trăit atunci se întoarce, parcă n-ar fi trecut vreme peste tinerețe. Și sînt tot cu tine, Ioane, și alergăm, și ne înțelegem, și avem încrederea aia mare unu' în altu', încrederea aia fierbinte, și dragostea aia fără umbră, de atunci. Și știm unu' despre altu' că sîntem de nădejde, curați ca apa neîncepută, tari și teferi la suflet !
ION : Tinerețea, Petrule, nu se uită niciodată. Nici prietenia. Rămîne ! *(Pauză.)* Mă Petruț !
PETRU : Ce-i, Ioane ?
ION : Ai un flăcău !
PETRU : Am mai mulți.
ION : De Simion vorbesc. Bun băiat !
PETRU : Bun. Băiat de nădejde.
ION : Eu am o fată. Una singură.
PETRU : Păi, flăcăul meu vrea de mult s-o ia. Știi și tu.
ION : Mai vrea și acum ?
PETRU : Numai pe ea vrea s-o ia, frate.
ION : Ce mai așteptăm, Petrule ?
PETRU : Nu mai așteptăm nimic, Ioane !
ION : Dă mîna încoa !
PETRU : Păi, ar trebui să știe și ei ! *(Ies, ținîndu-se de după gît.)*

CORTINA

T A B L O U L 9

Decorul din tabloul 1.

Scena 1

Ion, Marina, Petru, Simion, Suzana

ION : Așa îți închipui tu că are să fie ! Așa e în mintea ta, care își ia cîmpii !
MARINA : Te și vede pe tine cu coada între picioare și cu botul pe labe în fața lui !
PETRU : De ce îți zugrăvești bărbatu' ca pe un cîine, Marină ?
MARINA : Auzi, Ioane ? Vrea să zică că ești cîine !
ION : Toate s-au rînduit în mintea ta : și bogăția care o să iasă din prostia voastră de acu, a ăstora care stați cu gura căscată la bezmeticu' de inginer, și chilipiru', și pe mine venind supus la iertăciune...
PETRU : Așa am spus eu că o să vii ? Nu ți-am povestit altfel ?
ION *(îl întrerupe)* : Și smintiții ăștia doi, cununați ! Ei, uite, asta n-o să se întîmple !
SUZANA : Ba o să se întîmple, tată !
ION : Uite că eu nu vreau !
SUZANA : Și fără vrerea dumitale ! Eu n-am să stau să aștept, cum a povestit nenea Petru, să vă întîlniți peste un an amîndoi, din întîmplare, și să ți se moaie dumitale inima. Eu plec acum cu Simion, și plecată sînt. Ne cununăm !
ION : Te încumeți tu ?
SUZANA : Mă încumet !
PETRU : Fii cuminte, fată ! Simioane!
SIMION : Tăicuță, nu te supăra, dar noi ne cununăm și de nu vrea nea Ion !
PETRU : Nu-i bine, băiete, nu-i bine! Nu ne-a fost vorba așa ! N-am venit să aducem vrajbă și supărare în casa omului !
SIMION : De ce să așteptăm cu anii, cînd noi tot aici o să ajungem ! De ce să plîngem și să ne zbuciumăm, cînd noi sîntem hotărîți ?
PETRU : N-am venit să silim omu', nici să-l amenințăm ! Să așteptăm să se înduplece și el.
SIMION : Iartă-mă, tăicuțule, dar noi ne cununăm ! Nu vrem să ne amărîm tinerețile !
SUZANA : Nu vrei, tată ? Uite, eu vreau o viață mai deschisă, mai plină de îndrăzneală.
ION *(nemișcat, cu spatele la ea)* : Marș în grajd, să nu te mai aud !

www.cimec.ro

Șterge-o ! În grajd cu tine ! *(Suzana iese. Simion iese repede după ea.)*

PETRU : Simioane ! Stai, Simioane !

MARINA *(la fereastră)* : Se duc către poartă ! Ce faci, Ioane ? Du-te după ei ! Bagă-i mîna în beregata nemernicului ! Rupe-i oasele Suzanei ! Mișcă, Ioane !

ION *(abia acum se întoarce)* : S-a dus ? S-a dus ?

MARINA : Dă fuga, că nici n-au trecut drumul ! Ce stai ?

ION *(împietrit)* : A făcut ea asemenea treabă de față cu oameni străini ? A plecat de sub nasu' lui taică-su, de mînă cu un derbedeu, cînd eu i-am spus...

MARINA *(la fereastră)* : Aleargă după ea, c-au ajuns la răscruce... Se duc ca din pușcă !

ION : Ducă-se ! Asta nu mai e fata mea ! Dacă a ajuns să facă ce vrea ea și să vrea altfel decît mine, înapoi nu-mi mai trebuie ! Ducă-se pe pustii ! Să n-o mai văd în viața mea. Nici cînd oi trage să mor, să nu s-apropie de patu' meu ! Să nu te prind, femeie, c-o mai primești în casă, că vă sugrum pe amîndouă !

MARINA : S-o primesc ? Eu ? Păi, în locu' tău, o lăsam să iasă ? O omoram pe loc !

PETRU : Mai bine să trăiască și să fie fericită !

ION : Tu tot aicea ești ? Tu ai rămas? De asta ai venit, Petrule, după douăzeci de ani ? Să-mi aduci rușine și jale ? De asta ai venit ?

PETRU : Mă jur că n-am venit să vă amărăsc, Ioane ! Ai văzut și tu ! Am venit s-o cer, așa cum e obiceiul ! Nu credeam că au să se aprindă așa amîndoi ! Plec acum acasă, că acasă trebuie să se fi dus copiii, și ți-o aduc înapoi !

ION : Ține-ți-o sănătos ! Văd că știe drumu' casei tale ! Ține-ți-o, că mie nu-mi mai trebuie ! Am crescut-o și am îngrijit-o, ca să m-asculte ! Mi-a ieșit din cuvînt ? De un an încheiat se sfătuiește cu tine și eu nu știu nimic ? Să nu mai aud de ea ! Și tu, să te ferești de-acum înainte din drumu' meu ! Acu mă stăpînesc, dar se poate într-o zi să nu mai știu ce fac !

PETRU : Eu îți făgăduiesc numa' să am grijă de ea ca de copilul meu !

ION *(ieșit din fire)* : Poți s-o dai și la cîini, că mie nu-mi pasă, auzi ? Pleacă odată de-aici, pleacă din ochii mei ! Pleacă, că nu știu ce fac !

PETRU *(iese încet)* : O să ne mai întîlnim noi, Ioane. Poate atunci ai să ai alte gînduri. O să te ajute viața să le ai !

Scena 2

Ion, Marina

MARINA : Ai să lași lucrurile așa ?

ION : Am să le las !

MARINA : Și fata... la ei ?

ION : Nu-mi mai trebuie fată !

MARINA : Nu-i place viața din casa părinților, nu se gîndește că ai dat în brînci ca să aibă tot ce-i trebuie. N-ai văzut ?

ION : Am văzut. *(Urlă.)* Am văzut, am văzut, numai asta am văzut !

MARINA : Ai înnebunit de tot !

ION : M-ăi fi înnebunit tu !

MARINA : Eu ?

ION : Tu ! Cu răutatea, cu ura ta, cu gheața din inima ta, cu zgîrcenia și zestrea ta ! Cu tot chilipiru' cu care mi-ai venit și care tremuri că se prăpădește ! Cu mutra ta acră și vorba ta puțină și ascuțită, pentru care nu ne intră un om în casă cîte zece, cîte douăzeci de ani ! Cu ochii tăi răi, cu care te uiți la om să-l deochi, de se descîntă cînd ajunge acasă ! Crezi că pe mine se îndura să mă lase fata, dacă n-avea o mamă ca tine ? Crezi că eu nu mi-aș lua cîmpii de lîngă tine, să mă tot duc, dacă n-aș fi împietrit și îmbătrînit înainte de vreme ?

MARINA : Unde să te duci ? Du-te și tu la ei, du-te, că ți-o fi dor ! Ți-o fi și de Stana, știu eu ?

ION : Lasă-i în pace ! Lasă-i, nu mai vorbi de ei, că-ți dau cu ceva în cap ! Lasă-mă păcatelor și nu mai vorbi !

MARINA : Da' rău te-a mai răscolit și te-a smintit prieten-tu !

ION : M-a răscolit ori nu m-a răscolit, taci, ori pleacă din odaie ! Pleacă și lasă-mă cu păcatele mele ! Lasă-mă, cît mă mai stăpînesc !

MARINA *(iese cu multă demnitate)* : Neamu' prost rămîne neam prost !

ION *(singur)* : Panaghia mamii ei de viață ! Panaghia mamii ei de viață ! *(Se învîrtește prin odaie, dă de bățul cioplit în tinerețe, pe care l-a uitat Petru.)* Și ăsta... *(Vrea să-l frîngă pe genunchi, se oprește, îl zvîrle pe masă, se trîntește pe un scaun, pune capul pe masă și izbucnește în plîns.)*

CORTINA

www.cimec.ro

TABLOUL 10

Odaie de țară, foarte luminoasă și plăcută. Cîteva lucruri noi. Ne aflăm în casa lui Petru. A trecut un an de la tablourile precedente. E tîrziu, în toamnă.

Scena 1

Stana, Suzana

STANA *(ajutată de Suzana, întinde războiul)*: E vechi, săracu'. Șchioapătă. S-a hîrbuit. Cînd o veni Simion acasă, să-i potrivească un lemn, o surcică sub picioru' stîng. Cînd o să țesi, asta nu mai știu!

SUZANA: Seara, măicuță, seara, cînd mă întorc acasă. Acu vine iarna, nu-i chiar toată ziua de lucru la gospodărie pentru noi, ăștia de la ogor și de la zarzavat. Dumneata, cu viței, asta-i altceva.

STANA: Sînt atîtea pînzeturi la cooperativă, că nici nu mai e nevoie. Hai cu mine și-ți iau ce vrei!

SUZANA: Am în gînd să fac o țesătură cu in, cu bumbac și cu borangic. Ai să vezi!

STANA: Cu toate la un loc?

SUZANA: Ai să vezi! Pentru Simion.

STANA *(zîmbind)*: De nădragi?

SUZANA: De haină, măicuță, de-o haină cum nu s-a mai văzut în sat!

STANA: Prea-l faci frumos!

SUZANA: Mai frumos decît e nu se poate!

STANA: Mă ajuți ici să punem spata?

SUZANA: Lasă la mine. De mult îl ai, războiul ăsta?

STANA: Mi l-a făcut Petru cînd trăiam sus, în pădure, la munte, cînd eram tineri. Nu se pricepea, nu mai făcuse altul în viața lui. Eu îi spuneam cum trebuie să fie, și el cioplea și-l închega. Nu l-a făcut bine, că nu-i dibaci la lucrurile astea. Ce-l mai pomenea atunci pe taică-tu, pe Ion, care e meșter mare la tot ce-i lemn. Petru spunea că lemnul prinde viață în mîna lui Ion. Ce e? Te-ai întristat?

SUZANA: Nu l-am mai văzut din vară. Nici nu l-am zărit măcar pe tăicuțu'.

STANA: Dacă te-ai duce o dată la el?

SUZANA: Mi-e frică. Decît să mă dea afară, mai bine să-mi fie dor.

STANA: Să-i ții calea măcar, așa, ca din întîmplare.

SUZANA: Poate să-mi spună vreo vorbă grea între oameni. *(Pauză.)* Pe mama am văzut-o ieri.

STANA: Ați vorbit?

SUZANA: Nu. Am pornit către ea, s-a uitat urît și s-a dus.

STANA: Are să le treacă într-o zi, drăguță, are să le treacă.

SUZANA: Mă duc să mulg vaca.

STANA: Stai locului, c-o mulg eu. Ai alergat pe-afară toată ziua, ai înghețat destul. Ți-ajunge!

SUZANA: Nu mi-e frig!

STANA: Ți-a fost!

SUZANA: Prea mă răsfețI, măicuță!

STANA: Nu mi se pare. *(În treacăt îi lipește capul de pieptul ei și iese.)*

Scena 2

Suzana, Petru, Simion, Stana

SUZANA *(singură o clipă, așază războiul)*: Hei, pisule, unde te-ai băgat? Crezi că pui războiu' ca să-ți fac scrînciob ție?

PETRU: Bună seara!

SUZANA: Bună seara, nene Petrule!

PETRU: A venit și Simion. Zaharia și Pavel se duc la șezătoare în Chirculești. E șezătoare cu bal, vezi dumneata! *(Intră Simion.)*

SIMION: Bună seara! N-ați văzut-o pe nevastă-mea?

SUZANA: Adineaori s-a ridicat din curte pe coada măturii și a zburat peste acoperiș.

SIMION *(o ia de mînă)*: Va să zică, face și de-astea? Am bănuit-o eu, după ochii ăia de vrăjitoare, că ar putea să și zboare! S-a dus departe?

SUZANA: Cît o ține-o mătura, că era cam cheală.

PETRU: Stana unde-i?

SUZANA: Mulge vaca. *(Începe să pună masa.)* Vă e foame?

PETRU *(rîzînd)*: Aș, de unde! Vrem să jucăm în arșice!

SUZANA: Și eu care le-am fiert! Da' a ieșit o ciorbă bună!

PETRU *(se așază la masă)*: Să mîncăm, tată, să mîncăm! Dă niște linguri mai mari!

SIMION: Miroase bine!

PETRU *(cu farfuria întinsă)*: Ce faci, nu torni?

SUZANA: Să vie și măicuța. Ori să torn?

PETRU: Uite-o că vine. *(Intră Stana.)* Era să mîncăm fără tine.

www.cimec.ro

STANA : Începeți, începeți, că eu pui laptele ăsta... *(Pune oala de lapte pe sobă, întețește focul.)* Băieții unde sînt ?

PETRU : La Chirculești. Vin tîrziu. Am trecut azi pe la grajduri. Nu aveam nici o treabă acolo, da' așa, de plăcere. Mare frumusețe, copii ! Cînd vezi vitele, una lîngă alta, curate, mari, lucioase ! Să auzi numa' cum răsuflă atîtea animale sătule, parcă ai, așa, un simțămînt de putere și de liniște, și tu. Iar viteii !...

STANA : Mie îmi spui ?

SIMION : Bună rasă, asta pe care am cumpărat-o în primăvara trecută !

SUZANA : Cinci sute de viței la un loc ! Se pomenea, nene Petrule, înainte, așa ceva ?

PETRU : S-o fi pomenit la vreo crescătorie-două pe țară, da' acu sînt la sute de colective. Știți voi ce-mi place mie mai mult ?

SIMION : Tăurașii !

PETRU : Nu, nu vorbesc despre animale acu. Ce-mi place mie mai mult din tot ce-i nou de la o vreme încoace, vreau să spun. Îmi place cînd seceră combina. Aș sta să mă uit în urma ei de dimineață pînă seara. Are parcă o sută de mînuțe nevăzute, care lucrează repede, repede, și seceră, și leagă, și treieră, și bagă pleava în saci ; și nu se lasă, și nu se lasă ! Aproape mă pierd cînd mă uit la ea. Nu mai știu dacă sînt aici, pe cîmp, lîngă sat, sau într-o poveste, sau visez un vis în care se poate ceea ce nu se poate în viața adevărată.

SIMION : Acu începe pe un ogor, și nu știi cînd l-a sfîrșit.

SUZANA : Să tot fie ogor, să aibă unde alerga combina.

STANA : Dacă ar putea copiii să vadă cu ochii noștri ziua de azi ! Ei, care n-au văzut-o bine pe cea de ieri. Și mîndria ta că, uite, iese din mîna ta ! Cum s-o fi uitînd la combină ăla care a făcut-o ?

SUZANA : Dulce, cum te uiți dumneata la Simion, și încă și mai încîntat.

STANA : Parcă umblă cineva la fereastră !

SIMION : N-aud nimic. Cine are treabă cu noi vine la ușă, ce să caute la fereastră ?

PETRU : Maică-ta are ureche ascuțită. Nu vrei să te uiți ?

SIMION *(la geam)* : E negru afară, nu se vede nimic.

STANA : Te-ai uitat cu ochii din lumină.

PETRU : Cine ne caută intră. O fi fost pisica.

SUZANA : Cine vrea lapte ?

SIMION : Ce mai întrebi ? N-a spus ieri tata că-i face bine în toate mădularele ?

STANA : Ca viteilor mei !

PETRU : Să știi că viteluț e deștept ! Îi place ce-i mai bun pe lume.

STANA *(serios)* : Sînt foarte deștepți viteii. De ce rîdeți ? Să vă povestesc eu numai cît sînt de deștepți cînd îi cunoști.

SIMION : Le scapără mintea !

STANA : Am unu' bălțat...

SIMION : Care o să iasă doctor !

(Ușa se deschide prelung, încet. Intră Ion. Rîsetele se curmă. Petru se ridică în picioare. Suzana, care era la dulap, înmărmurește acolo.)

Scena 3

Aceiași, Ion

ION *(întîi tace, apoi cu gîtul uscat)* : Bună seara. Poftă bună !

PETRU *(își stăpînește emoția)* : Bine ai venit, Ioane. Ia stai jos. *(Ion se îndreaptă spre lavița de sub fereastră.)* Stai aici, la masă. Ori ai mîncat ?

ION *(se așază la masă)* : Nu vă mai uitați așa la mine !

PETRU *(ca și cum nu l-ar auzi, ca și cum venirea lui ar fi firească)* : Poate că tot o să mănînci nițică ciorbă ? Avem un rachiu ! Trăscău, nu alta !

ION *(cu ochii în jos)* : Nițel rachiu. *(Suzana se repede alături.)*

PETRU : Noi am sfîrșit masa. Strînge, Stana. Pune numa' ceva lîngă rachiu. Am venit mai devreme azi, că n-am avut cine știe ce de făcut. Toamna, ziua scurtă, ne strîngem toți acasă cum dă întunericu'. *(Stana pune ceva pe masă. Suzana vine cu o sticlă, o pune repede pe masă și se strecoară lîngă dulap.)*

ION *(ia paharul și îl dă iute pe gît, fără să închine)* : Arde !

PETRU : Scoate cojocu', că ai să te încingi. Fac femeile astea un foc, de parcă ar fi geru' Bobotezii. Ești sănătos, Ioane, ești voinic ?

ION *(răgușit)* : Merge !

PETRU : Picioarele te mai dor ?

ION : Cînd plouă.

PETRU : Flăcăii mei sînt la Chirculești, la bal. Îmi pare rău că n-am

www.cimec.ro

putut să te primesc cu toată familia în păr. Să-ți arăt voinicii mei toți!

STANA : Toți sînt mai înalți decît Petru. Dacă or mai crește, o să le fie scund pragul de sus.

ION *(încearcă să se poarte cum se cuvine)* : Tu ești sănătos ?

PETRU : Eu nu simt încă anii. Doar cînd mă uit în oglindă. Și au pus afurisitele astea de femei una, cît o icoană, oglinda de colo. Să mă tot văd !

ION *(o privește pe Suzana, apoi își mută repede ochii)* : Ai făcut grajd nou, am auzit.

PETRU : L-au făcut feciorii mei. Ei, cu mîna lor. Că eu, la lemnărie, mă știi că nu mă pricep. Eu am fost ucenic la ei. Ajutor. Și tu, mi se pare că ai cumpărat două viței de la colectivă. Măreștí grajdul, cum faci ?

ION : Îl măresc la primăvară !

PETRU *(umple iar paharul lui Ion. Îl ridică pe al lui)* : Să trăiești, Ioane, și bine ai venit la noi !

ION *(ridică paharul, vrea să spună ceva, îl pune jos, îl ridică iar)* : Petrule !

PETRU : Ce-i, frate ?

ION : Petrule !

PETRU : Am înțeles, Ioane ! Nu-i nevoie să mai spui, dacă ți-e greu. Lasă ! Știu ! Am înțeles ! Să trăiești, Ioane !

ION *(izbucnește deodată)* : Ai avut dreptate, Petrule, în toate ai avut dreptate ! Și cu planu', și cu ingineru', și cu vitele ! Ai avut dreptate, frate !

PETRU : Lasă, Ioane, am înțeles ! Știu că ai văzut dreptatea la față ! Altfel nu veneai.

ION : Și cu fata ai avut... Că băiatu' e bun... și nu-mi pare rău, Petrule, nu-mi pare rău ! De la început l-am văzut ce fel de băiat e, da' o pornisem așa, să nu vreau nimic ! Mă, de la început...

PETRU : Stai jos, Ioane. Stai și nu te frămînta ! Uite, mă, asta e a doua casă a ta. Asta e familia ta, Ioane. Ăștia sînt copiii tăi. N-a trecut un an din ziua aia, a fost ieri. Ai dormit prost, te-ai zvîrcolit o noapte, și ai venit după aia la noi. Gata ! A fost ieri ! Cine se mai gîndește la ieri ? Mîine ne stă în față, frate!

ION *(se așază pe laviță)* : Mă uitam adineaori prin geam la voi. Mă uit de mult. Rîdeați de ceva, erați veseli.

PETRU : Rîdem și noi, că avem tinerețe în jurul nostru.

ION : La noi e casă mohorîtă.

(Suzana se așază pe laviță și, treptat, se trage lîngă taică-său și se lipește de el.)

PETRU : O să fie altfel de acum încolo.

ION *(obsedat)* : Mă uitam la voi prin geam, cum ne-am uitat odată noi doi — ții minte, Petrule ? — pe fereastra conacului, la un Crăciun ! Parcă era sărbătoare la voi în casă.

PETRU : E sărbătoare în fiecare zi.

STANA : Mai frumoasă decît la conac, Ioane.

ION *(își trece brațul peste umerii Suzanei, fără s-o privească)*: Și mă gîndeam că... îmi ziceam că... *(Brusc, se întoarce către Suzana, o îmbrățișează și o sărută de cîteva ori.)* Fata tatii ! Fata tatii ! Fata tatii !

SUZANA : Tăicuță !

ION : Să vii acasă, Suzană, să vii la maică-ta, să-i ceri iertare. E rea ea, dar nu-i rea pînă în fundul inimii. I-a mai rămas și ei o bucățică de inimă, nu se prea vede, dar eu simt cîteodată cum zvîcnește fărîma aia de inimă. Și mi-e milă de ea.

SUZANA : Vin, tăicuță.

PETRU : Noi, Ioane, am ținut fata mai bine decît pe copiii noștri, să știi.

ION : Știu. Cum să nu știu ?! *(Îi vine să rîdă.)* Crezi că ochii mei erau în altă parte, nu aici ? Crezi că m-am uitat în seara asta pentru prima dată pe geam ? Norocu' meu că n-aveți cîini !

PETRU : Mă Ioane, ne suim o dată, dacă apucăm o zi uscată, sus, pe Măgura, la Piscu ?

ION : Pînă nu vin ploile. Să ne grăbim ! Facem acolo un foc mic...

PETRU : Și povestim, și povestim, că multe avem să ne povestim, frate ! Numai noi doi !

ION *(șovăie)* : Eu zic... să-l luăm și pe Simion cu noi. Vrei ?

PETRU : Păi... să-l luăm și pe Simion !

C O R T I N A

Cisnădie, august 1962

www.cimec.ro

VITALITATEA TEATRULUI PSIHOLOGIC

Există spectacole care se arată imprevizibile şi noi, oricît de cunoscute ar fi piesele reprezentate. Aşa se întîmplă cu spectacolele teatrului condus de Tovstonogov : poţi să cunoşti în amănunt *Oceanul* lui Stein şi *Barbarii* lui Gorki — jucate de actorii din Leningrad, aceste texte ţi se vor înfăţişa neaşteptat de noi. Intensitatea vieţii create pe scenă face ca textul să se dezvăluie mai bogat şi mai plin decît tot ce ai putut gîndi şi imagina înainte. E ca şi cum ai vedea sau ai citi piesa pentru prima dată.

* * *

Oceanul este o piesă care invită la romantic, debutînd zgomotos, în cascade de muzică, proiecţii şi strigăte, care trebuie să semnifice lupta marinarilor cu taifunul. Tovstonogov a renunţat la scenele situate de dramaturg în furtună. În viziunea lui, începutul este simplu, nespectaculos : două personaje se află în avanscenă, mimînd mersul, cu faţa la public, şi vorbind fiecare pentru sine. Este un dialog de monologuri, un duet al gîndurilor. Spectacolul debutează astfel în cu totul alt registru decît cel aşteptat ; legătura cu publicul este mai intimă decît în text, mai directă şi mai intens concentrată.

Şi mai departe accentele cad altfel decît le aşteptam, ritmul e altul decît cel prevăzut. Episodul balului este redus la cîteva scene concise, cu două sau trei personaje, jucate parcă „la trecut", din perspectiva amintirilor fugare. Abia în scena reîntîlnirii celor trei prieteni, după un interval de şase ani, ritmul se relaxează şi timpul scenic se dilată ; acţiunea se strămută în prezent, permiţînd regizorului şi actorilor să descrie fără grabă un mediu şi o atmosferă. Astfel, spectacolul structurează şi ritmează ferm expoziţia, cam lungă şi amorfă în piesă.

Încă de la început, întreaga atenţie s-a concentrat asupra actorilor. Fără un gest, fără să recurgă la intonaţii „de efect", mişcîndu-se monoton, în

www.cimec.ro

S. I. Iurski (Ceasovnikov) și N. A. Olhina (Maşa) în „Oceanul" de A. Stein

ritmul mersului, şi monologînd cu jumătate de glas, K. I. Lavrov (Platonov) şi S. I. Iurski (Ceasovnikov) creează sentimentul unor pregnante prezenţe umane. Pe măsură ce acţiunea înaintează, această impresie se consolidează. Ceea ce atrage în primul rînd în spectacol este vitalitatea personajelor scenice, amplitudinea şi precizia cu care se desenează în cadrul scenic fiecare viaţă de om. Platonov tace. În piesă există cîteva scene în care eroul nu spune nici o vorbă, deşi se află într-un nod al conflictului : întîlnirea cu Maşa, petrecerea de la kilometrul 8. În spectacol, tăcerea devine o caracteristică predominantă a personajului. Abia acum, cînd vedem cum Lavrov ascultă şi urmăreşte tot ce se petrece, descoperim că eroul lui Stein impune nu numai prin ceea ce spune, ci prin întreaga atitudine, prin liniştea lui intransigentă. Tăcerea lui este tăcerea unui om de acţiune, neobişnuit să-şi piardă vremea cu multă vorbă ; ea înseamnă autodisciplină, forţă, sentiment al răspunderii, preocupare constantă pentru munca de fiecare zi.

Precizia interpretării merge pînă la cele mai mici detalii. Platonov poartă altfel uniforma decît Ceasovnikov. Comandantul de pe Vzolnovanîi pare născut militar, educat în tradiţia elegaţilor ofiţeri ruşi pe care i-am văzut în *Trei surori ;* pe el, uniforma „vine ca turnată", el salută, merge, se aşază cu aceeaşi impecabilă disciplină a mişcării. Pe Ceasovnikov însă, uniforma nu vrea să se aşeze ; Iurski

www.cimec.ro

pare tot timpul echipat în grabă, cu stîngăcie, şi, cînd la poziţia de drepţi, este uşor ridicol.

Cadrul scenic simplu, de o convenţionalitate neostentativă, concentrează şi mai mult asupra actorilor atenţia publicului. Conceput într-o gamă de cenuşiu şi compus din panouri care încadrează geometric elementele de mobilier strict necesare jocului, decorul lui S. S. Mandel este întregit cu fotografii imprimate pe panouri centrale, în ultimul plan. Precizia fotografică a acestor crîmpeie de imagini — un colţ din plafonul şi pereţii cabinei Căpitanului, o barcă legată la chei, un petic de plajă — şi perspectiva lor „subiectivă" însufleţesc convenţionalitatea decorului, introducîndu-ne în atmosfera fiecărei scene.

***

Din spectacol se pot uşor deduce cîteva caracteristici definitorii pentru stilul regizoral al lui Tovstonogov, devenit, prin colaborare constantă cu acelaşi ansamblu, stil al unui teatru.

Măsura şi simplitatea formei caracterizează întreaga punere în scenă. Simplitatea ei severă este împinsă, uneori, pînă la îndrăzneli extreme : scene întregi sînt interpretate, aproape fără o mişcare, de un singur actor. Scrisoarea lui Zadornov devine — în interpretarea lui A. E. Garicev — un liniştit şi grav moment de confruntare cu sine însuşi. Din punct de vedere exterior, jocul actorului este absolut static ; el subjugă numai prin dinamica lăuntrică, prin expresia directă a mişcării gîndului. La fel se întîmplă cu monologul lui Tuman, în interpretarea lui G.A.Gai.

Simplitatea austeră a montării nu devine însă manieră ; ea nu evită exploziile de energie, nu se teme de expresivitatea violentă. O scenă de obicei jucată în grabă, ca un moment pur explicativ între altele mai însemnate, este amplificată, căpătînd însemnătatea unui punct central în spectacol : beţia lui Ceasovnikov. Textul rolului nu are mai mult de o jumătate de pagină, dar Iurski îl dezvoltă spectaculos şi cu risipă de amănunte. De la pahar la pahar, Ceasovnikov îşi pierde echilibrul — doar este un nebăutor ; încăpăţînarea cu care el continuă, în ciuda beţiei, să-şi răvăşească sistematic ţinuta, şi înverşunarea veselă cu care porneşte în întîmpinarea patrulei spun mult despre evoluţia acestui caracter dificil.

Altă caracteristică a spectacolului este densitatea mare a acţiunii scenice. Ţesătura de reacţii şi raporturi umane create pe scenă nu se răreşte în momentele aparent neutre. Întrebarea reglementară „Îmi permiteţi să plec ?" e folosită de Lavrov pentru a exprima dispreţul lui Platonov faţă de Zub, sau bucuria lui de a pleca în misiune. Uneori interpreţii acţionează hotărîtor prin asemenea replici uzuale, aparent insignifiante.

Poate că tocmai această precizie a nuanţelor psihologice, această perseverentă particularizare a lor aşază textul într-o lumină nouă. Nici una din soluţiile de

K. I. Lavrov (Platonov) şi O. V. Basilaşvili (Kuklin) în „Oceanul"

www.cimec.ro

punere în scenă şi joc nu este o soluţie la îndemîna oricărui regizor sau interpret. Pare firesc ca monologul lui Kuklin despre ratare să fie rostit pe ton de meditaţie, ca un moment de îngîndurare ; O. V. Basilaşvili îl spune însă rîzînd. Rîsul lui nervos traduce în acelaşi timp ruşinea unei confesiuni înjositoare şi neputinţa de a se opri, nevoia de a spune ceea ce îi stă pe suflet. Revolta din primul act a lui Ceasovnikov pare predestinată unei interpretări violente, explozive. Iurski însă o joacă aproape în şoaptă, concentrînd tot zbuciumul eroului în ritm : se aşază, se scoală, îşi schimbă mereu poziţia, nu-şi găseşte, literalmente, locul şi vorbeşte precipitat, cu neliniştea omului obsedat de un gînd incomod.

Sonorizarea şi detaliile plastice au şi ele un sens psihologic precis (trădat uneori de ilustraţia muzicală prea zgomotoasă, emfatică, în dezacord cu sobrietatea întregului spectacol). Murmurul valurilor se aude tot timpul în scena întîlnirii dintre Maşa (actriţa N. A. Olhina, al cărei joc just este totuşi mai puţin viu decît al celorlalţi) şi Platonov, subliniind singurătatea femeii şi severitatea celui care, ascultînd-o, o judecă. Colţul de cameră figurat de panoul-fotografie din decorul de la kilometrul 8 — un vestibul situat între mai multe uşi — sugerează lipsa de sens a unei vieţi fără nimic trainic, care s-a consumat, parcă, în trecere dintr-un loc într-altul.

O asemenea concepţie despre teatru acordă trăirii actorilor o semnificaţie artistică sigură. De obicei, pentru actori — mai ales pentru cei dotaţi cu oarecare sensibilitate — emoţia este un mod facil de comunicare cu publicul. (De aceea, actorilor le şi plac conflictele puternice şi dezlănţuirile.) O actriţă tînără, atrăgătoare, care plînge sincer pe scenă, umple întotdeauna de compasiune sufletul spectatorilor. Comunicarea la acest nivel nu-i mulţumeşte pe actorii de la „Maxim Gorki". Jocul lor nu este raţional, rece, abstract convenţional, ei nu evită emoţia. În scena cu Ceasovnikov, Makarova (Anecika) plînge tot timpul. Dar sentimentele şi emoţia nu constituie pentru aceşti interpreţi un scop, ci un mijloc : un mijloc de a sugera idei, sensuri morale, un mod de analiză. Anecika plînge, se luptă zadarnic să-şi oprească lacrimile ; de atîta suferinţă, i se face frig şi se ghemuieşte, mică şi ridicol de neajutorată, pe canapea. Jocul Makarovei demonstrează că nu exprimarea deschisă a sentimentului aduce în scenă melodrama, ci reprezentarea emoţiei „în sine", fără alt scop decît acela de a-l mişca pe spectator. În această scenă nu ne emoţionează atît lacrimile actriţei, cît frumuseţea caracterului care se dezvăluie în interpretarea ei : demnitatea, puterea de a iubi, ingăşia eroinei.

www.cimec.ro

Stînga : S. I. Iurski (Ceasovnikov) și N. P. Korn (Ceasovnikov-tatăl) ; dreapta : K. I. Lavrov (Platonov) în „Oceanul"

Acesta este sensul cel mai înalt al spectacolului : el ne aduce în prezența unor oameni contemporani frumoși și drepți, în care putem crede fără șovăire. Așa sînt Anecika, tumultuosul Kostik, Zadornov, chiar și Tuman, pînă la urmă, dar mai ales Platonov — intransigentul și deplin maturul Platonov, care ne-a convins că poartă cu mîndrie povara marilor sale răspunderi, și își găsește fericirea în munca dusă în numele oamenilor.

***

Un spectacol Gorki în timpul căruia se rîde în hohote nu este deloc obișnuit. Așa se întîmplă cu montarea *Barbarilor* în regia lui Tovstonogov. Momente de adevărată farsă, în care eroii se împiedică și cad, stîrnind rîsul publicului, stau alături de scene apăsătoare, tragice chiar. La lectură, aceste variații de ton nu sînt atît de evidente. Piesa este o cronică a monotonei vieți dintr-un mic oraș de provincie, în care sosirea unor ingineri constructori pare să aducă un început de înnoire care eșuează lamentabil, neizbutind decît să accentueze și mai puternic lipsa de sens a existenței duse de localnici. Teatrul interpretează această istorie nu ca o dramă, ci ca o tragicomedie. Tovstonogov se îndepărtează hotărît de tradițiile spectacolelor Gorki înțelese exclusiv ca dramatice și grave. Ultima replică a lui Țîganov, înainte de sinuciderea Monahovei — „sînt gata să te urmez oriunde... chiar și pe acoperiș !" —, era în alte montări suprimată tocmai pentru a evita hohotele de rîs înainte de tragedia finală. „Pentru noi însă, această replică era absolut necesară — afirmă Tovstonogov. În timpul spectacolului Teatrului Mare Dramatic, spectatorii rîd, auzind-o, și asta ni se pare just. Am subliniat cu bună știință bilateralitatea de sensuri a piesei, descoperind comicul în tragic". (Din „Contemporaneitatea teatrului contemporan", ed. Iskusstvo, 1962, pag 55.)

Frecvența contrastelor comic-tragic scoate în evidență în spectacol complexitatea textului. Astfel, pe la mijlocul actului II, Kuznețov aduce în scenă o apariție de farsă, prezentîndu-l pe Grișa ca pe un adevărat Vaniușka-Duraciok. Peste puțin timp, în același act, vom asista la discuția dintre Lidia și Cerkun. În culise, cineva cîntă la pian un vals tînguitor. Olhina (Lidia) are o ținută mîndră, stăpînindu-și cu eleganță emoția, Luspekaev (Cerkun) o privește intens. Ne aflăm în plin teatru liric : schimbul de replici despre eroism și fapte mari este o învăluită mărturisire de dragoste. În punctul culminant, atunci cînd apropierea eroilor pare să devină inevitabilă, sosește bărbatul Duniei, beat și zdrențăros ; el se instalează comod în mijlocul scenei și începe să-i privească cu gura căscată, „ca la teatru", pe îndrăgostiți.

www.cimec.ro

Stînga : **E. A. Popova (Anna Fedorovna)**; dreapta: **L. A. Volînskaia (Pritikina)**; în planul doi: **P. B. Luspekaev (Cerkun)** în „Barbarii"

Instantaneu scena își schimbă sensul : cuvintele care înainte sunau înălțător devin, prin confruntare cu prezența brutală a mizeriei, ridicole și puerile. Scena, începută atît de gingaș, continuă în registrul comic. Bărbatul Duniei șterpelește de pe masă o sticlă cu băutură, pe care o leagănă în brațe cu duioșie de bețiv, în timp ce își revendică drepturile de părinte asupra Stiopei. După asta, tonalitatea spectacolului se va schimba din nou : în scena următoare, Anna cerșește, în genunchi, soțului ei, iubire. Sub o înfățișare plăpîndă, E. A. Popova stăpînește o asemenea forță, în jocul ei, varietatea nuanțelor este atît de mare, sensibilitatea atît de expresivă, încît trecem, fără tranziție, în plină dramă psihologică. Anna intră cu o rigiditate glacială, și numai din privirea ei înțelegem cît de mult o urăște pe Lidia ; apoi devine febrilă, tematoare, și mișcările frînte par să încerce a stăvili duritatea soțului. Spre a evita discuția care o înspăimîntă, ea se silește să rîdă, încearcă să-și disimuleze frămîntarea, pentru ca, deodată, să nu mai reziste și să izbucnească în strigăte nestăpînite. În caleidoscopul acestor comportări contradictorii se citește clar gîndul ascuns al eroinei : teama de acel insuportabil și de mult așteptat „nu te iubesc", de care actrița se ferește ca de o lovitură. Sensibilitatea ei neobișnuită înregistrează durerea morală cu pregnanța unei acute suferințe fizice.

www.cimec.ro

T. V. Doronina (Nadejda) în „Barbarii"

E. A. Lebedev (Monahov) în „Barbarii"

De la stînga la dreapta: P. B. Luspekaev (Cerkun), G. K. Semenov (Redozubov), V. I. Strjelcik (Tiganov) în „Barbarii"

www.cimec.ro

Da, Tovstonogov are dreptate cînd spune, în introducerea scrisă pentru caietul-program, că *Barbarii* este piesa lui Gorki care se apropie cel mai mult de dramaturgia cehoviană. Succesiunea scenelor descrise amintește episodul din *Pescărușul*, în care, după încercarea de sinucidere a lui Treplev, mama și fiul încep prin a se apropia cu dragoste, pentru a ajunge la ceartă ridicolă și grotescă și a termina printr-o împăcare duioasă.

***

În *Barbarii*, prezența regizorului este mai învăluită, mai ascunsă decît în *Oceanul*, dar ea rămîne la fel de puternică. O simțim și în compoziția de ansamblu, și în detalii.

Aparent tradițional în formă, spectacolul nu are nimic învechit în substanță. Decorul e șters, voit neutru, pentru a materializa ideea unei lumi provinciale, înțepenite în rutină. I se poate reproșa inexpresivitatea plastică în transcrierea acestei idei, dar principiul creator de la care a pornit regizorul nu poate fi contestat. Acțiunea evoluează, contrapunctic, desfășurîndu-se pe mai multe planuri, care uneori se întrepătrund, alteori coexistă, aparent fără legătură, centrele de atenție aprinzîndu-se și stingîndu-se în diferite puncte ale scenei, într-un joc subtil de semnificații. Ca și în *Oceanul*, tot interesul se concentrează asupra personajelor, uimitoare galerie de portrete, surprinse din mereu altă perspectivă. Toate subtextele rolurilor sînt evident și cu implacabilă limpezime exprimate, fără ca afirmarea ideilor și a poziției actorilor față de personaje să destrame firescul vieții scenice.

E. A. Lebedev face din Monahov unul din principalii eroi ai spectacolului. La început plin de sine, ridicol în ifosele cu care debitează banalități, el este servil cu prestanță, aproape cu mîndrie. În actul II, siguranța lui caraghioasă începe să-și arate șubrezenia. După discuția de un cinism obraznic cu Țîganov, Monahov-Lebedev, rămas singur, strivește țigara pe care a primit-o de la rival și pleacă plîngînd. Face asta repede și cu atîta reținere încît mai mult îi bănuim lacrimile decît le vedem. Tot actul următor, el joacă pe fondul unui hohot de plîns, greu stăpînit, mereu gata să izbucnească. Excelent găsită este aici punerea în scenă: Monahov se află aproape tot timpul în scenă, dar se ascunde mereu, în parte pentru a-și feri de ochii străini deznădejdea, în parte pentru a-și spiona soția. În sfîrșit, în ultimul act, emoția — pînă aici sever comprimată — izbucnește: Lebedev plînge acum aproape tot timpul.

P. B. Luspekaev (Cerkun) și V. I. Strjelcik (Țîganov) descriu critic pe cei doi ingineri. Timp de trei acte, Luspekaev pare un adevărat erou, pentru ca în ultimul act, fără să schimbe ceva în machiaj sau în costum, să ne arate un Cerkun înfrînt, amorțit, „îngrășat" sufletește. Strjelcik schițează cu grație și ironie portretul unui adevărat arbitru al eleganței, căruia viața îi joacă o festă, făcîndu-l să se îndrăgostească, în pragul bătrîneții, de o provincială cu obiceiuri ridicole. Acest caracter este privit din altă perspectivă decît celelalte: la Țîganov, aparența, masca socială, este fermecătoare, și sentimentul sincer e comic.

Personajele de planul doi, viu colorate, sînt descrise cu tot atîta atenție ca și eroii principali: Golovastikov-B. S. Rîjuhin, înțeleptul-spion cu mers de pisică; Drobeazghin, funcționarul mărunt, învestit de Iurski cu tot farmecul unei prostii pline de bunăvoință; Matvei Goghin (Garicev), ale cărui apariții fugare exprimă puternic nerăbdarea de a se căpătui; Stepan Lukin (V. E. Retepter), oscilînd între luciditate amară, aproape sceptică, și entuziasm. Fiecare nume din distribuție ar merita un comentariu: doctorul, cuplul Pritîkinilor, Katia, Vesiolkina, Redozubov, Stiopa, Ivakin.

Prezența regizorului se manifestă cel mai ferm în gradația întregului spectacol. De la început pînă la sfîrșit, ritmul exterior se menține același, punctînd prin scurte momente de violență contextul general static — al unei lumi în care nu se petrece nimic. Eroii intră, ies, stau de vorbă, se ceartă, se împacă, și acțiunea pare să nu izbutească să se închege. Dar ce creștere inexorabilă a ritmului interior, ce polifonică dezvoltare a tuturor conflictelor ce compun acțiunea! Primul act e pur expozitiv, de prezentare; el lasă toate porțile deschise spre ceea ce are să se întîmple, nu înnoadă hotărît nici un conflict. În actul II se declanșează brutal jocul de contraste comic-dramatic. Actul III evoluează încet cu treceri aproape imperceptibile de la atmosfera de petrecere patriarhală, pașnică, la barbaria unei orgii triviale. Finalul este jucat în întregime în tensiunea tuturor conflictelor aduse la apogeu, dar neexprimate pînă în ultimele scene, fiind dominat

www.cimec.ro

de apariția maiestuoasă a frumoasei Doronina (Nadejda) — pînă acum ciudată, uneori comică, senzuală și de o sinceritate absolută, și devenită aici adevărată eroină tragică.

***

Astăzi nu mai există nici negustori, nici stareți, nici industriași, nici doctori de zemstvă, și nici relațiile și împrejurările caracteristice acestor personaje, devenite istorice. Cu toate acestea, spectacolul ne interesează în cel mai înalt grad, ca și cum tot ce se petrece pe scenă s-ar referi constant la evenimente contemporane. Tovstonogov nu a pus în scenă *Barbarii* ca pe o piesă-document despre o lume dispărută ; el a căutat aici drama vie a oamenilor stăpîniți de barbarie, care caută să lupte împotriva ei. Ce înțelege regizorul prin „barbarie" ? O întreagă civilizație falsă — și cea de tip samavolnic, deschis sălbatică, conform căreia tatăl este stăpînul fiicei, soțul este stăpînul soției, primarul este stăpînul orașului, dar și cea aparent luminoasă, în fapt profund distructivă, adusă în mediul provincial de către intelectuali. Gorki face în piesă necrologul *vechii* „împărății a întunericului" și rechizitoriul *noii* „împărății a întunericului", creată de burghezia cultă, evoluată. Este binecunoscuta temă gorkiană a demascării intelectualității burgheze, temă a cărei actualitate nu mai trebuie dovedită.

Cultura fără o cultură a sentimentelor și relațiilor umane, civilizația fără o adevărată civilizare a vieții sociale și intime nu aduc decît descompunere. Cerkun, Anna și Țîganov sînt puternici și distrugători pentru că promit să aducă lumina și dreptatea și nu fac decît să-și mascheze inconștient, cu vorbe mari și idei frumoase, pornirile egoiste. Cu ce se deosebește, în fond, morala Annei — în stare de orice umilire și de orice șiretilic pentru a păstra bărbatul care nu o mai iubește — de morala bețivului care se socotește stăpînul Stiopei numai fiindcă îi este tată ? Și prin ce diferă de această atitudine tentativa lui Țîganov de a pune stăpînire pe Nadejda, promițîndu-i călătorii la Paris și întîlniri cu regi „îmbrăcați numai în roșu" ? Ridicola, nu prea inteligenta Monahova, care se hrănește cu romane sentimentale și visează marea dragoste, se împotrivește instinctiv oricărei samavolnicii („Cum ar putea să pună cineva stăpînire pe mine, dacă eu nu vreau ?"). Întreaga piesă este un protest împotriva extinderii așa-zisului „instinct" de proprietate asupra raporturilor dintre oameni. Punînd-o în scenă, lui Tovstonogov i-a fost ușor să o prezinte ca o pledoarie pentru puritatea relațiilor umane.

***

Cele două spectacole pe care le-am văzut nu au avut doar meritul de a dezvălui toată frumusețea unor texte dramatice ; ele ne-au făcut cunoscut un mod original de interpretare. Omogenitatea trupei, conștiinciozitatea și profunda concentrare a tuturor interpretărilor, capacitatea actorilor de a îndeplini strălucit cele mai dificile sarcini profesionale dovedesc că Tovstonogov nu realizează spectacole izolate, ci că el a creat un teatru, găsind un sprijin eficient în munca actorilor și a colectivului de regizori (R. Agarmizean, R. Sirota, M. Rehels).

Conducător, din 1956, al ansamblului de la Teatrul Mare Dramatic „Maxim Gorki" din Leningrad, regizorul a împrospătat trupa (din care jumătate o constituie actori noi, aduși de el în teatru) și a educat-o. El promovează o modalitate contemporană de teatru psihologic, evident derivată din marile tradiții stanislavskiene, ca o expresie directă a preluării lor creatoare, nedogmatice.

Nici unul dintre spectacolele văzute nu erau spectacole de premieră. *Oceanul* împlinește în curînd două stagiuni, *Barbarii* se joacă din 1959. Vigoarea nealterată a interpretării dovedește viabilitatea creațiilor lui Tovstonogov și disciplina artistică desăvîrșită a actorilor.

Am cunoscut regizorul și teatrul sub un singur aspect, spectacolele vizionate fiind destul de înrudite ca gen. Repertoriul Teatrului „Maxim Gorki" cuprinde și piese din alte genuri. După cum se anunță, ansamblul se pregătește acum să abordeze marele repertoriu shakespearean și dramaturgia lui Cehov. Putem aștepta ca și de aici înainte creația comună a regizorului, a colaboratorilor lui și a actorilor să atingă momente de înaltă desăvîrșire.

Ana Maria Narti

www.cimec.ro

Opinii despre tinerețe, poezie și teatralitate

Prima și cea mai izbitoare impresie a publicului sovietic, în legătură cu Teatrul de Comedie, a fost tinerețea echipei de artiști și a spectacolelor lor. Cei ce au stăruit asupra acestei calități n-au avut în vedere tinerețea propriu-zisă a teatrului, a regizorilor sau a interpreților, ci spontaneitatea, vigoarea și caracterul contemporan al reprezentațiilor. S-a arătat că actorii joacă tot timpul cu convingere, cu credință, cu pasiune ; s-a spus că aproape fiecare scenă relevă un temperament sau o vocație și pune în lumină un sens ; s-a insistat asupra faptului că teatrul dorește să zguduie comoditățile artistice, năzuiește să spargă vechi clișee scenice și să introducă în spectacolele sale un stil nou, purtînd amprenta anilor noștri ; s-a subliniat unitatea de idei a reprezentațiilor.

Cronicarul „Izvestiei" notează : „Formarea omului nou este tema generală a pieselor și spectacolelor Teatrului de Comedie ; în viitorul acestui teatru crezi pentru că e un teatru-laborator, care descoperă noi autori, noi regizori și actori."

„Oaspetele nostru — Teatrul de Comedie din București — este foarte tînăr. Și este tînăr nu numai pentru că trupa lui a fost alcătuită recent și pentru că din cei treizeci de actori mulți sînt debutanți. Acest colectiv este tînăr prin arta lui îndrăzneață și plină de viață" — scrie „Moskovskaia Pravda" din 10 octombrie 1963.

Aceeași idee este reluată în „Sovetskaia kultura" din 15 octombrie și de „Literaturnaia gazeta" din 10 octombrie.

Cunoscutul cercetător și profesor de istorie a teatrului, Markov, relevă că nu numai „a văzut spectacolele unui teatru tînăr, dar și ceea ce înseamnă într-un teatru tinerețea. Meritul echipei de sub conducerea lui Radu Beligan este acela de a căuta noi forme de înțelegere și de exprimare în artă".

Piesa, ca și spectacolul *Prietena mea Pix* au fost apreciate ca o mărturie a aspirației teatrului de a participa la viața contemporană, de a comunica direct cu ceea ce este nou în dramaturgie, în regie, în plastică.

„Pravda" din 3 octombrie 1963 notează : „Umor subtil, autentică poezie, un romantism plin de viață, iată caracteristicile acestei lucrări, montată viu și original de Radu Penciulescu".

Dramaturgul I. Stock descifrează în *Prietena mea Pix* o linie superioară de preocupări, reliefată cu multă sensibilitate. „«Tempoul» imprimat de regizor, scenografia lui I. Popescu-Udriște, de o policromie veselă, ca de altfel tot spectacolul, sînt tonice și atrăgătoare."

Smirnova și Kreindel, autoarele a numeroase piese de teatru, califică *Prietena mea Pix* „un spectacol plin de spirit, pus în scenă de un regizor tînăr, dar pe care-l simți matur și care a învățat să se exprime economicos".

www.cimec.ro

Intîlnirea colectivului Teatrului de Comedie cu artiștii sovietici, organizată de V.T.O. la Casa oamenilor de teatru din Moscova

De aceeași părere este și dramaturgul A. Volodin : „*Prietena mea Pix* este o piesă plină de vitalitate. Munca regiei îmbină îndrăzneala gîndirii artistice cu moderația în lucrul propriu-zis, gustul pentru forme elevate cu o naturalețe încîntătoare."

„Spectatorii — comentează ziarul „Vecernaia Moskva" — au văzut un spectacol minunat, care vorbește despre noua Românie și despre oamenii ei. În cadrul comediei se vorbește despre două puncte de vedere asupra vieții : despre noua morală și despre morala veche."

În legătură cu piesa și reprezentația *Prietena mea Pix*, o observație a fost unanim făcută, și anume aceea că teatrul știe să alieze poezia cu umorul. De altfel, I. A. Zavadski — artist al poporului al U.R.S.S. — socoate că aici se află unul din izvoarele succesului dobîndit de toate spectacolele.

Această caracteristică a teatrului a fost constatată și în celelalte reprezentații, arătîndu-se că stilul unei echipe înseamnă o concepție unitară, dar mereu adecvată, și nu o viziune artistică rigidă, care nu se grefează pe realitatea fiecărei piese. Și s-a arătat că, din acest punct de vedere și oricît ar părea de ciudat, există multă poezie și în spectacolul *Șvejk în al doilea război mondial*. Aici lirismul se asociază cu grotescul, iar visul cu satira. Ruben Simonov, artist al poporului al U.R.S.S., a avut în vedere acest dificil, dar reușit aliaj, cînd a spus : „Regia lui Lucian Giurchescu și scenografia lui Dan Nemțeanu au imprimat unitate montării, conferind spectacolului o mare profunzime". Valentin Kataev a fost, la rîndul său, surprins de un spectacol sarcastic, dar străbătut de o neascunsă undă de poezie. Cronicarul „Izvestiei" este și el sub aceeași impresie, notînd despre Florin Scărlătescu „Șvejk folosește cu măiestrie procedeele frapant grotești, bufonada. Dar rămîn în memorie, înainte de orice, ochii lui Șvejk, inteligenți, blînzi și triști".

Într-un articol intitulat „Transformarea lui Șvejk" se scoate în evidență că intermezzo-urile regiei și scenografiei amplifică pînă la proporții fantastice, prin metafore, caracterul bestial și ridicol al fascismului, iar scenele de vis dezvăluie foarte realist adîncimile unei psihologii. Toate acestea — spune autorul articolului — nu sînt inovații formale : în spectacol un surîs, o încruntare, o gri-

www.cimec.ro

E. A. Furțeva, ministrul Culturii al U.R.S.S., felicitînd pe Florin Scărlătescu, interpretul principal din „Șvejk în al doilea război mondial" de Bertolt Brecht. În dreapta: N. Guină, ambasadorul Romîniei la Moscova

masă nu trăiesc ca detalii decorative, ci se integrează într-un ansamblu mobil. Cronicarul ziarului „Sovetskaia kultura", după ce observă că intermezzo-urile dovedesc din capul locului vigoarea caustică a regiei și a scenografiei, iar creatorii spectacolului nu se tem de situațiile grotești, de sarcasmul violent al piesei, ține să declare că ei rezolvă ideile piesei într-un mod cu totul curajos și neașteptat.

Evgheni Surkov, valoros critic de artă, afirmă că „există în secvențele reprezentației anumite luări de vederi dintr-un unghi puternic caricatural, urmate de altele, în care se tălmăcesc cu emoție și poezie stările sufletești ale lui Șvejk. Toate aceste secvențe exprimă nu numai atitudinea eroilor piesei, dar și poziția «obiectivului», recte a regizorului, scenografului și interpreților". Atunci cînd artista emerită E. A. Ovarova mărturisea că, văzînd spectacolul *Șvejk*, a înțeles care e modalitatea cea mai adecvată de a-l reprezenta pe Brecht în comedie, ea se referă la faptul că pe fondul tablourilor piesei se simte suflul inimii unui autor care știe să-și controleze elanurile, dar nu și le interzice.

Dacă în spectacolul *Șvejk* teatralitatea rezultă din mobilitatea cu care se trece de la hohotul de rîs la tristețea fără de cuvinte și de la mișcarea grotescă, inumană, la faptele și la gesturile lirice, în spectacolul *Umbra* ea izvorăște dintr-o plasticitate vie și extrem de elocventă. „În *Șvejk* — constată Al. Stein — dinamica exterioară a indivizilor era stingherită, iar regia înregistra impulsuri care nu se pot dezvolta și pier sub apăsarea războiului. (Șvejk nu este un protestatar direct, un combatant pe prima linie.) În *Umbra*, care istorisește lupta dramatică dintre o nulitate setoasă de bani și de putere și un om decis să izgonească pentru totdeauna umbra fascismului, accentul a căzut hotărîtor asupra mișcării scenice". Într-adevăr, „portretele, relațiile dintre personaje, acțiunea — totul se înscrie plastic în acest spectacol, din care regizorul David Esrig și scenograful I. Popescu-Udrițte au știut să facă, așa cum a declarat A. Pimenov, directorul revistei „Teatr", nu un basm atemporal, ci un dialog contemporan despre necesitatea luptei împotriva forțelor reacțiunii, în care se înfruntă nu principii abstracte, ci foarte concrete realități sociale și politice ale epocii noastre". Comentînd spectacolul, ziarul „Moskovski komsomolet" scrie, în același sens: „Cum încep de obicei poveștile? În mod solemn, declamator: «A fost odată ca niciodată». Dar romînii au început și au jucat tot timpul *Umbra* ca și cum n-ar fi observat că ar fi vorba de un basm, ci ca și cum ar fi fost vorba de o comedie spumoasă, în costume contemporane. Trebuie să spunem însă că costumele, chiar dacă sînt contemporane, nu sînt contemporane în sensul

www.cimec.ro

comun al cuvîntului. Ele reliefează într-un mod clar personajele, dintre care unele sînt de fapt fără costum — denudate. Acest fapt este atît de specific stilului lui Şvarţ, încît nici nu se poate dori mai mult. Actorii romîni au un singur ţel : să prezinte cît mai vizibil adevărata faţă a personajelor, absolut fără nici o mască. Şi lucrul este perfect just."

Dramaturgul A. Arbuzov consideră că „spectacolul *Umbra* este creaţia unui regizor şi a unui scenograf dotaţi cu un ascuţit simţ al teatralului şi care au reuşit să transpună elocvent sensurile filozofice ale piesei prin mişcarea plastică, ceea ce este în cea mai adevărată linie a piesei. Căci *Umbra* reprezintă un element dinamic, o întruchipare activă a forţelor reacţiunii, o individualitate capabilă să străbată în sus straturile unei societăţi abjecte şi criminale ; el este omul marilor lovituri, capabil de cele mai neaşteptate adaptări, gata la cele mai surprinzătoare decizii. Bine a făcut regizorul intensificînd la maximum şi mişcarea celorlalte portrete, căci aceasta l-a ajutat să scoată la iveală, într-un chip expresiv, forţa socială căreia ele îi aparţin". Că spectacolul este dominat de comportarea directă a unor variate caractere în împrejurări-limită, că în reprezentaţie fiecare personaj al piesei are o plasticitate individuală, aşa cum fiecare om vorbeşte pe limba lui — remarca şi Akimov, artist al poporului al U.R.S.S. Într-un articol apărut în „Vecernîi Leningrad", el scrie : „Tînărul regizor a dat dovadă de o mare inventivitate, de bun-gust şi a ştiut să imprime spectacolului o rezonanţă contemporană." Şi Akimov este surprins de calităţile plastice ale spectacolului : „Artiştii multora din teatrele noastre ar trebui să invidieze antrenamentul plastic al actorilor romîni". „Sovetskaia kultura" califică spectacolul şi actorii lui drept „uimitor de plastici şi de expresivi". Serafima Birman, artistă a poporului a U.R.S.S., vede în *Umbra* teatralitate substanţială şi socoate de un mare interes concepţia acestui spectacol, foarte viu şi foarte dinamic. În fine, alte personalităţi ale vieţii teatrale sovietice s-au oprit asupra faptului că plasticitatea a devenit în spectacol un instrument de umor, întrucît mimica şi gesturile personajelor sînt de natură să-i trădeze încă înainte de a vorbi.

Cei ce au văzut *Prietena mea Pix, Şvejk în al doilea război mondial* şi *Umbra* disting ca o trăsătură comună a spectacolelor Teatrului de Comedie valoarea şi omogenitatea echipei artistice. Cum era şi firesc, protagoniştii reprezentaţiilor sînt cei care au captat, în primul rînd, interesul. S-a scris şi s-a spus despre Ştefan Ciubotăraşu că este un actor de o mare vitalitate şi de nebănuite posibilităţi artistice ; despre Florin Scărlătescu, că este un Şvejk pe care nu-l uiţi, un Şvejk vibrant, care trece fulgerător de la un optimism jovial, aparent stupid şi opac, la o confesiune dramatică oprită în pragul lacrimilor ; despre Nicolae Gărdescu, că este un actor de o inepuizabilă vervă ; despre Dem Savu — în Baloun —, că este un actor care ştie să dozeze hazul cu ştiinţa teatralului ; despre Ion Lucian — în Bullinger —, că are un umor înverşunat, care ajunge pînă la sarcasm ; despre Mircea Şeptilici, că reuşeşte să redea cu umor ceea ce este bestialitate şi farsă în personajul Führerului ; despre Costel Constantinescu, că interpretează excelent rolul lui Pătrăţică ; despre Gheorghe Dinică, că este un interpret dotat cu superioare însuşiri, că posedă excepţional arta pantomimei ; despre Iurie Darie, că are un joc fin şi discret ; despre Vasilica Tastaman şi V. Plătăreanu, că dispun de o autentică ingenuitate şi poezie ; despre Sanda Toma, că este o actriţă de o vădită inteligenţă scenică şi care şi-a jucat rolul cu aciditate şi vervă ; despre Amza Pellea şi Aurelia Vasilescu că ştiu să se distanţeze cu subtilitate de personajul interpretat etc. Nu au trecut însă neobservate nici rolurile mici. În acest sens, scurta apariţie a lui Ştefan Tapalagă într-un rol de curtean în *Umbra* a fost semnalată şi elogios comentată.

Se ştie prea bine că un turneu reprezintă nu numai un schimb de valori artistice, ci şi un schimb de experienţă. Din acest punct de vedere, rezervele exprimate în legătură cu un spectacol sau altul ni s-au părut tot atît de interesante ca şi laudele. Am reţinut, de pildă, ca un punct de vedere demn de a fi luat în discuţie, obiecţia că unitatea concepţiei regizorale dispare în finalul reprezentaţiei *Şvejk* („Sovetskaia kultura", 16 oct.), în *Umbra* interpreţii nu sînt conduşi astfel încît să transmită totdeauna stilul lui Şvarţ. („Moskovski komsomoleţ" din 9 octombrie 1963.) Toate aceste observaţii, în care se cuprind deopotrivă aprecierile şi reticenţele, însoţesc un colectiv artistic care are de aici înainte sarcina — deloc uşoară — de a nu dezamăgi şi de a da greutate şi durată prestigiului dobîndit.

B. Elvin

www.cimec.ro

NORA : „Şi diseară veniţi la noi..."

fotoreportaj

„NORA" de H. IBSEN
pe scena Teatrului Naţional „I. L. Caragiale"

Teatrul Naţional „I. L. Caragiale" a prezentat la începutul acestei stagiuni Nora *de Ibsen, în regia lui Ion Cojar şi decorurile lui Al. Brătăşanu.*

Fotografiile alăturate surprind cîteva momente din spectacol, în care apar: Marcela Rusu (Nora), Niki Atanasiu (Krogstad), Geo Barton (Helmer), Raluca Zamfirescu (doamna Linde), Chiril Economu (dr. Rank).

KROGSTAD : „...Tatăl dumneavoastră a pus semnătura cu mîna lui, nu ?"

www.cimec.ro

HELMER : „Poate că mai am o rezervă care ar putea fi agățată-n brad..."

KROGSTAD : „Îți mulțumesc... Îți mulțumesc, Cristine."

NORA : „Cînd o femeie își părăsește soțul — așa cum o fac eu acum — legea îi eliberează, după cîte știu, de orice obligație conjugală..."

www.cimec.ro

„Punctul culminant"

LA MASA ROTUNDĂ

Cu masa rotundă despre piesa Punctul culminant *de Gheorghe Vlad, continuăm seria dezbaterilor în jurul pieselor originale publicate în revista noastră.*

Înscriindu-se primul la cuvînt, ION COJAR a spus: „Găsesc că există în lucrarea lui Gh. Vlad multe lucruri interesante caracteristice epocii actuale, vieții și dezvoltării gospodăriilor colective. Ceea ce mi se pare cel mai interesant și mai caracteristic sînt problemele de ordinul conștiinței cetățenești, care în momentul de față înregistrează frămîntări, evoluții și momente foarte precise în drumul ei ascendent. Tonul de comedie, de ușoară satirizare a anumitor ticuri, pe care l-a găsit Vlad înlesnește comunicarea problemelor serioase ale personajelor. Lectura piesei mi-a dezvăluit însă și cîteva deficiențe. Mi s-a părut astfel insuficient clarificat raportul dintre cele două personaje principale ale piesei: Ciocîlteu și Lisandru. În discuțiile pe care aceștia le au împreună despre problemele gospodăriei, Ciocîlteu îl caracterizează pe Lisandru în termeni echivoci, de genul: „nu cumva vrei să te dai după vînt?", ceea ce, neștiindu-se precis dacă o spune în glumă sau în serios, poate crea impresia că președintele nu-și cunoaște îndeajuns prietenul și colaboratorul, că acesta ar putea fi un personaj influențabil, fără o poziție fermă și un punct de vedere propriu. Cu atît mai mult s-ar cere precizată poziția lui Ciocîlteu cu cît Lisandru nu ni se dezvăluie, pe parcursul piesei, la nivelul funcției pe care i-o atribuie autorul. El stă prea mult în expectativă, nu întreprinde nici o acțiune determinantă în cadrul conflictului, nu declanșează nici un resort care să influențeze într-un fel sau într-altul activitatea și raporturile dintre oamenii acestei colective. Referitor la Ciocîlteu, aș mai vrea să adaug că, deși apare ca

www.cimec.ro

un om destoinic, deştept, ca unul din bunii organizatori ai satului, ba chiar dintre cei mai buni preşedinţi de colectivă, lasă uneori impresia că acţionează într-un mod prea izolat, cam cum ar fi un stăpîn în ograda lui, în gospodăria lui, nu ca un om care ar ţine cont şi de părerea celor din jur, de sfaturile celor pentru care problemele gospodăriei, apărarea colectivei sînt tot atît de arzătoare.

În privinţa dentistului, cred că apariţia acestui nenorocit de intelectual — pentru că aşa mi-a apărut la lectură — rupe filonul de adevăr pe care-l conţine piesa. Modul cum acţionează, cum încearcă — exagerat de deschis, fără nici un fel de teamă — să-i determine pe ţărani să-i furnizeze sute de ouă, damigene care să nu fie mai mici de 20 litri etc. este parcă cu totul neveridic. M-am întrebat : în afară de dorinţa de a stîrni hazul, care a fost rostul aducerii în acţiune a acestui personaj ?"

Ion Cojar

VICTORIA DINU : „Autorul conferă acestui personaj date biografice care-i fixează precis poziţia ; nu-l socoteşte nicidecum un reprezentant tipic al intelectualităţii de azi."

ION COJAR : „Dar este singurul intelectual care apare în piesa aceasta."

DUMITRU SOLOMON : „În nici un caz nu reiese din piesă că acesta ar fi un reprezentant al intelectualităţii, şi nici că ar fi vorba de un personaj nemernic."

GH. VLAD : „Desigur. El nu are nimic de ascuns şi nu are nimic negativ în el."

Considerînd că versiunea piesei publicată în revista „Teatrul" apare mult îmbunătăţită faţă de o primă versiune pe care a cunoscut-o, MIHAI FLOREA a spus : „Mi se pare că ne aflăm în faţa uneia din comediile reuşite ale acestor douăzeci de ani de după Eliberare şi că autorul a surprins, datorită calităţilor sale, un moment deosebit de interesant, de actual. Continuîndu-şi ideea realizării unei fresce a vieţii ţărănimii noastre colectiviste, autorul s-a oprit la una din cele mai noi probleme care se pune în saltul realizat de ţărănimea noastră, după încheierea colectivizării, şi anume : în ce măsură conştiinţa reuşeşte să ţină pasul cu viaţa. Prin noutatea ei, piesa aceasta va contribui desigur la consolidarea mentalităţii socialiste în rîndurile ţărănimii noastre. *Punctul culminant* pune în discuţie problema dacă în momentul de faţă ţăranul colectivist poate să ofere spre contractare statului o mai mare cantitate de cereale decît pînă în prezent. Vreau să spun că am fost de curînd la Ceacu, gospodărie agricolă colectivă fruntaşă din regiunea Bucureşti. Citisem la data aceea piesa şi am căutat pe ocolite să aflu de la «personajele reale» dacă o asemenea problemă se poate pune în momentul de faţă. Din răspunsurile unor ţărani am înţeles că acest lucru este posibil, deşi sînt şi unii care ar avea probabil rezerve. În fond, cînd vorbim de noutate, de actualitate în literatură, în dramaturgie, în arta teatrală, pentru ce luptăm ? Pentru găsirea acelor elemente, mai slabe la început, dar din ce în ce mai pline de viaţă, pe care să le promovăm. Un asemenea serviciu îl aduce dramaturgiei actuale piesa lui Gh. Vlad.

Din punct de vedere artistic, consider că lucrarea este realizată suculent. Are un limbaj ţărănesc autentic, presărat adesea cu regionalisme, are un ritm alert, replică vie. Cîteva lucruri mi se par foarte reuşite : cuplurile Mitu-Nate şi Cioacă-Ţîfan. Ciocîlteu, personajul central, şi Lisandru sînt în orice caz mai bine realizaţi decît alte personaje de acelaşi gen din unele piese ale noastre.

Nu aş împărtăşi întru totul părerea tovarăşului Cojar că Lisandru, privit chiar printr-o singură scenă, ar putea să apară cuiva ca un personaj înapoiat. Eu am văzut în el un om chibzuit, reţinut, cumpătat, cum îi stă bine unui om

www.cimec.ro

cu o muncă de răspundere. Sînt de părere însă că, în raport cu alte personaje care populează piesa, și care sînt mai vii, mai colorate, Lisandru nu este dintre cele mai bine realizate. Nu l-am găsit angrenat în toate momentele-cheie ale firului dramatic, exercitînd o influență determinantă, așa cum l-a conceput probabil autorul. Mai puțin personalizate, mai puțin individualizate sînt personajele feminine. Nu știu în ce măsură, prin intervenții pe text, se va mai putea face ceva pentru întărirea lor. Teatrul are însă la îndemînă posibilitatea de a suplini cu idei scenice, prin interpretare, ceea ce lipsește conturului acestor personaje.

O problemă tratată superficial mi s-a părut a fi aceea a furtului comis de Tudor. Am avut impresia că ar fi vorba de un conflict de operetă sau de vodevil, deși cred că în realitate Gh Vlad a intenționat să atribuie acestui element din piesă o anumită importanță, gravitate chiar. Deși am formulat aceste rezerve, gîndesc că piesa este capabilă să genereze un spectacol de valoare."

„Și eu socotesc că această piesă este foarte aproape de problemele centrale de astăzi ale agriculturii — *a subliniat LUCIA DEMETRIUS.* Aș spune ceva mai mult decît spunea tovarășul Mihai Florea : că piesa pune nu numai problema de a se plăti avansuri chenzinale și de a se reține cerealele de prisos pentru a fi vîndute tot statului, ci o problemă mult mai largă, aceea a apropierii țărănimii de un sentiment nou, de înțelegere cuprinzătoare a intereselor mari ale țării.

A doua mare calitate a scriitorului — mărturisesc că *îndrăzneala* nu o cunosc — este faptul că îi cunoaște foarte bine pe țărani, că îi face să vorbească foarte firesc. Una din trăsăturile pe care tovarășul Cojar a definit-o drept defect eu o consider calitate : adică oamenii nu vorbesc oblu, nu sînt unii bățoși, alții hazlii, și definiți ca atare de la primul lor cuvînt. Faptul că președintele și Lisandru își amestecă înțelepciunea lor firească, măsura, cu gluma, cu hazul — chiar și în scena dintre Lisandru, Cioacă și președinte — mi se pare cu totul natural. Dacă autorul ar fi făcut altfel, cred că ar fi fost rău. Cu alte cuvinte, a dat acestor oameni nuanțe felurite, care sînt ale lor, și, dacă îi cunoști pe țărani mai de aproape, vezi bine că așa sînt făcuți și așa vorbesc. Și nu numai țăranii, ci, firește, toți oamenii.

Aș vrea să pomenesc și despre cîteva lucruri unde mi se pare că autorul nu a mers pînă la capăt, și aceasta privește mai ales caracterizarea personajelor.

Vorbea adineauri tovarășul Cojar despre Lisandru. Într-adevăr, acest Lisandru ar putea să piară din piesă fără urmă. Nu mă supără faptul că rămîne în urma președintelui — se poate foarte bine ca președintele să fie o personalitate mai puternică, un om mai înaintat, în această gospodărie colectivă, decît secretarul de partid, care poate să mai aibă, pe ici, pe colo, niște rămîneri în urmă, dar, dacă le are, s-o știe și autorul, s-o știe și oamenii din piesă. Adică nu este posibil ca secretarul să aibă lipsuri și autorul să nu-și dea seama de ele, să nu aibă față de ele o atitudine critică. Foarte adesea, omul acesta nu găsește cuvintele potrivite în împrejurările potrivite.

Cred că aci intenția autorului nu este bine exprimată.

Dar eu am vrut să spun și altceva, adică mi-am notat alte lucruri decît cele discutate aci : istoria cu Tudor, fiul președintelui, și cu furtul. Nu cred că nu se poate întîmpla așa ceva într-o gospodărie colectivă, chiar într-una care merge bine. Adică, într-o gospodărie colectivă totul merge foarte bine pe plan mare și, cînd te apropii, vezi lucruri care se ciocnesc, care se încurcă și care în timp se limpezesc și se descurcă ; se poate întîmpla uneori. Așa fiind, cred că piesa nu contrazice presupunerea că gospodăria agricolă colectivă este fruntașă, că merge bine. Dar de ce spunea tovarășul Florea că furtul apare „de operetă" ? Pentru că nu știm nimic despre acest Tudor. Știm doar că este fiul lui Ciocîlteu, și aceasta ne făgăduiește anumite lucruri. Nu-l cunoaștem însă dinainte, nu cunoaștem raporturile dintre tată și fiu, nu înțelegem de ce s-a însurat cu fata lui Cocîrțău și nu înțelegem cum de nu l-a putut opri președintele s-o facă. Nu știm nimic, și iată că fiul președintelui, convins de socrul său, face o escrocherie.

Acest lucru, nepregătit, face să pară nefiresc, ușurel conflictul, nu știu dacă de operetă sau de vodevil, dar în orice caz, simți că nu e adevăr acolo. Este ceva care te supără.

Aceeași greșeală o face tovarășul Vlad și cu Milica. Milica vine în scenă ca o pisicuță, pe care toată lumea o îndreaptă unde vrea. Bărbatu-său o conduce într-un fel, ascultă de taică-său, n-are nici un fel de personalitate, și deodată Milica se

www.cimec.ro

schimbă, devine puternică și hotărîtă. Este un personaj nu destul de pregătit, în a cărui transformare rapidă nu credem.

Ceva asemănător e și cu Cioacă — în general, un erou foarte plăcut și foarte frumos realizat ; am cunoscut un om la fel, cu această sfială dublată de tărie. Nu știu de unde a ieșit pentru mine o impresie de insatisfacție. Pe undeva, Cioacă se rupe de el. Trăsăturile lui fundamentale — de virtute, de morală — merg alături de sfială, de naivitate, de o puerilitate care îl fac cîteodată să nu înțeleagă anumite lucruri, și ai impresia că, în cadrul scenei, merg paralel unele cu altele, în loc să se împletească, să se unească. Osmoza dintre aceste trăsături nu este bine realizată.

Lucia Demetrius

Voiam să pun o întrebare : nu cumva în piesa tovarășului Everac, *Costache și viața interioară*, exista un țăran care se ocupa de probleme internaționale, ca Țîfan ? Acest lucru se întîmplă destul de rar cu atîta intensitate ca o obsesie. Dacă l-am văzut într-o piesă, ne deranjează să-l vedem, a doua oară, în alta. Nu este, ca să zic așa, caracteristic pentru un țăran tipic. L-ai întîlnit în lume o dată, are haz, dar a doua oară nu mai are, ți se pare că este luat de la Everac, nu din viață.

Vreau să vorbesc de cele două tipuri grotești ale piesei. S-ar putea ca altora să nu le pară foarte firești. Trebuie să spun că le-am apreciat foarte mult. Mi se par un Păcală și Tîndală, niște tipuri luate din folclorul romînesc, foarte reușite. Poate că autorul a făcut puțin abuz de ei. Ei înșiși se cam repetă. Dar sînt foarte nostimi și foarte bineveniți aici. Că președintele le trece așa de ușor cu vederea prostiile pe care le fac, aceasta este mai greu de crezut. Secretarul însuși le comentează cu ușurință : «ei au vrut să facă bine». Treaba în viață nu merge chiar așa. Dar, eventual, pot să rămînă și așa, pentru că au mult haz și aduc aminte de tipurile comice din literatura populară, din snoavele țărănești."

Exprimîndu-și încrederea că această dezbatere va fi de real folos colectivului care lucrează la spectacol, VICTORIA DINU, directoarea Teatrului Regional București, a spus : „Ne-am oprit asupra piesei lui Gh. Vlad socotind că aduce ceva în plus față de *Îndrăzneala*. De unde acolo se puneau în general probleme ale luptei pentru cîștigarea unor terenuri sterpe și erodate, pentru sporirea multiplă a producției agricole, aici se pun — așa cum bine s-a remarcat — probleme de conștiință, de educație a țăranului colectivist. Personajele sînt autentice, bine conturate. Așa, de pildă, Cioacă. Cu toată timiditatea, cu toată modestia lui, Cioacă dezvăluie o mare energie interioară. El are un deosebit devotament și o înțelegere superioară pentru toate problemele curente și de perspectivă ale gospodăriei colective. Toate aceste virtuți sînt izvorîte din concepția socialistă a făuritorilor de viață nouă. Nu sînt de acord cu toate observațiile formulate de tovarășul Cojar ; două dintre obiecțiile aduse aci ne par însă juste, și anume : 1) Observația cu privire la Ciocîlteu. Și pe mine mă nemulțumesc lipsa lui de comunicare mai strînsă cu oamenii și cu Lisandru, lipsa totală de grijă față de fiul său Tudor, neîmplinirea sa personală, ca și hotărîrea bruscă și individuală, din final, de a șterge gospodăria colectivă pe care o conduce de pe lista de decorări. Senzația unor atitudini și hotărîri singulare există. 2) Cea care privește furtul comis de Tudor : și mie mi-a apărut neverosimil. Te întrebi, pe bună dreptate, cum este posibil ca socrul lui, Cocîrțău, să exercite, în așa de puțin timp, o influență atît de mare asupra lui Tudor încît acesta să uite tot ce a învățat pînă atunci de la tatăl

www.cimec.ro

său ; şi cum e posibil ca Ciocîlteu să fie faţă de propriul său fiu atît de neatent încît să nu vadă pe ce linie alunecă.

O observaţie mai de fond (şi faţă de care trebuie să manifestăm cu toţii mai multă grijă) este conturarea mai precisă a personajului Lisandru. S-ar putea ca noi, cei de la Teatrul Regional, să fim mai exigenţi pentru că l-am cunoscut pe Lisandru, în *Îndrăzneala*, ca pe un om inimos, plin de avînt tineresc, motorul tuturor acţiunilor menite să traducă în viaţă linia şi directivele partidului în problemele consolidării colectivei. Aici, în *Punctul culminant*, îmi face impresia că are un fel de a chibzui care de multe ori îl situează în coada masei. Uneori îţi lasă impresia că se află în afara preocupărilor de producţie, de înflorire economică. Între el şi Ciocîlteu am simţit o răceală care nu ar trebui să existe.

Victoria Dinu

Mă raliez părerilor referitoare la personajele feminine, care şi aici, ca şi în *Îndrăzneala*, sînt mai puţin conturate. Gh. Vlad — şi autorii dramatici în general — ştiu foarte bine ce rol au astăzi femeile în construirea socialismului, implicit la sate ; cu toate acestea, în piesele lor nu acordă femeilor locul pe care l-ar merita. Am fost în comuna Radovanu. Preşedintele gospodăriei de acolo ne-a arătat terase întregi de viţă de vie lucrate şi cultivate numai de femei, pe soluri aspre şi sterpe, care au dat roade după numai doi ani. Păcat că nu li se atribuie şi în dramaturgie acelaşi rol."

Punînd accentul pe necesitatea sprijinirii, pe multiple planuri a dramaturgiei originale, NIKI ATANASIU a subliniat : „Discuţia pieselor originale publicate în revista «Teatrul» reprezintă un sprijin consistent dat în primul rînd autorului, dar şi teatrului, regizorului, întregului colectiv de artişti. Spectacolul nu are decît de cîştigat în urma unor asemenea discuţii. Chiar dacă piesa este în repetiţie, i se pot aduce pe parcurs o serie de îmbunătăţiri. Stînd de vorbă cu diverse colective ale teatrelor, am putut constata că această metodă de lucru iniţiată de revista «Teatrul» este de o deosebită necesitate şi eficacitate. De altfel, cred că acesta este şi obiectivul nr. 1 al revistei : să ajute actorii şi mai ales autorii pieselor, care găsesc în climatul tovărăşesc, cald, principial al acestor dezbateri — pe care le-aş dori permanentizate — un sprijin efectiv. Propun revistei «Teatrul» să insiste ca la aceste discuţii să participe şi secretarii literari ai teatrelor, care vor avea foarte mult de învăţat. În ceea ce-l priveşte pe tovarăşul Vlad, cred că va ţine seama de căldura cu care este discutată lucrarea sa şi este, sper, convins că nu urmărim alt scop decît să asigurăm acestei noi lucrări un succes, dacă nu şi mai mare, cel puţin pe măsura celui înregistrat de *Îndrăzneala*".

„În raport cu *Îndrăzneala* — a intervenit *DUMITRU SOLOMON* — noua piesă a lui Gheorghe Vlad aduce un categoric spor de măiestrie dramatică, în sensul că unele fisuri de construcţie — care, în piesa de debut, afectau atît conflictul cît şi realizarea anumitor personaje — au dispărut aici într-o măsură îmbucurătoare. Lucrarea este mai omogenă, mai precisă din punct de vedere arhitectonic, replica a devenit mai esenţială, regionalismele — care în *Îndrăzneala* apăsau limbajul personajelor — au fost epurate. Însăşi gîndirea dramatică a autorului a dobîndit linii de dezvoltare mai ferme. Definitorii, însă, pentru ambele piese rămîn două trăsături de maximă importanţă : actualitatea fierbinte a problematicii şi conflictelor şi autenticitatea profundă a personajelor, subliniată aici şi de tovarăşa

www.cimec.ro

Dinu. Personajele lui Vlad vin din viață și, chiar dacă autorul nu reușește întotdeauna să le manevreze la perfecție în spațiul scenic propus, se vede că psihologia lor îi este bine cunoscută.

Mai puțin realizată în *Punctul culminant* (față de *Îndrăzneala*, firește) mi se pare însă prezența acelei *probleme vitale*, care în prima piesă angaja nu numai un personaj, pe Păun Ciocîlteu, dar și întreg colectivul. Exista acolo o confruntare de reală profunzime, menită să decidă destinul acestui personaj. Păun Ciocîlteu își «juca» în piesă propria existență, erau puse la încercare conștiința, demnitatea și cinstea lui de om și de comunist. Astfel, personajul, cel mai bine construit din piesă, domina dezbaterea problematică, concentra în destinul său semnificațiile *vitale* ale lucrării. În *Punctul culminant*, nu este urmărită în mod consecvent *problema vitală* (explicația ar putea fi dată prin subtitlul «comedie» al piesei, dar și *Îndrăzneala* era o comedie...), deși ea pare că a vizat totuși un personaj, și anume pe Tudor, fiul lui Ciocîlteu. Din păcate însă, greutatea dramatică nu o «suportă» Tudor, conturat destul de palid, fără pregnanța necesară, de unde, cred, și impresia, formulată aici de tovarășul Florea, că gestul necinstit al lui Tudor are o notă de superficialitate, o tratare de operetă. Tudor, așa cum se prezintă el în contextul dramatic, nu poate susține o sarcină vitală, întrucît dramaturgul nu l-a învestit cu atributele dramatice corespunzătoare.

Există și un alt personaj care merita să stea în centrul dezbaterii. Mă refer la Cioacă, o figură remarcabilă a piesei și a dramaturgiei noastre actuale. Acest personaj interesează cu deosebire și pentru faptul că el dă în piesă măsura a ceea ce numim eroul contemporan, fără a prezenta acele trăsături caracterologice care să-l scoată ostentativ «din comun», fără spectaculozitatea arbitrară întîlnită nu o dată în lucrările unor autori tineri, preocupați, se pare, de relevarea cazurilor ciudate, de abordarea din unghiuri căutat insolite a omului contemporan. Modestia organică, lipsa de emfază a lui Cioacă, convingerea cu care se angajează el în acțiuni dificile îl definesc ca pe un adevărat om al zilelor noastre, capabil să cucerească mereu noi orizonturi de conștiință. Prezența lui în piesă constituie un cîștig net al dramaturgului pe linia adîncirii investigației psihologice a personajelor sale.

Un alt personaj nou, de asemenea interesant, mi s-a părut a fi Țîfan. Tovarășa Demetrius a obiectat că preocuparea personajului pentru problemele de politică internațională nu ar fi caracteristică și nici inedită în planul dramaturgiei, amintind de un personaj din piesa lui Paul Everac, *Costache și viața interioară*, care manifesta și el un interes aparte față de problemele internaționale. Dar preocuparea aceasta nu definește oare, în fond, noul orizont de gîndire al țăranului nostru, mai cuprinzător și mai complex, pe măsură ce conștiința socialistă dobîndește tot mai mult teren? In ceea ce privește „ineditul" personajului, trebuie observat că nici la Paul Everac nu e vorba de o „noutate", deoarece astfel de oameni au mai apărut în literatura noastră, de la Marin Preda pînă la Nicolae Velea și D. R. Popescu, tocmai ca o reflectare a unei realități: țărani interesați de cursul problemelor internaționale există în viață, și există din ce în ce mai mulți.

Problema se leagă de o alta, privind progresul realizat de Gh. Vlad în direcția înfățișării unor personaje (și a relațiilor dintre ele) mai complexe. In *Îndrăzneala* exista înclinația de a trasa granițe tranșante între personaje, împărțite uneori prea categoric în „pozitive" și „negative", din care pricină avea de suferit, pe alocuri, și conflictul. Adîncind analiza tipurilor, în *Punctul culminant* autorul reușește să redea cu mai multă autenticitate complexitatea vieții. Se vede aici că atît Tudor cît și Țîfan nu sînt niște caractere înțepenite în tipare fixe, că, datorită influenței educative a colectivului, ei sînt supuși unor modificări de ordin lăuntric. Lupta între nou și vechi este urmărită cu acuitate artistică, pe planul conștiinței, și transformarea lui Țîfan ori a lui Cioacă apare convingătoare.

Cu atît mai mult este de regretat că personaje care în *Îndrăzneala* dețineau rolul dinamic în acțiune, și care și aici ar fi trebuit să-și păstreze funcțiile active, au fost pur și simplu trecute pe plan secund. Atît Lisandru — cum pe bună dreptate au subliniat tovarășii Cojar și Victoria Dinu — cît și Ciocîlteu (într-o măsură

www.cimec.ro

mai mică) nu reprezintă forța activă, factorul motor în piesă. Lui Lisandru, de pildă, îi prevăzusem o soartă artistică mai bună...

Cocîrțău mi se pare de asemenea deficitar. Acțiunile personajului sînt într-adevăr explicate, gustul lui pentru îmbogățire se justifică printr-o serie de avataruri puse în evidență de autor. Dar, la un moment dat, Cocîrțău este pur și simplu abandonat, fără a ni se sugera măcar efectul pe care e normal să-l fi avut în conștiința personajului — într-un sens sau într-altul — atitudinea colectivului.

M-a nemulțumit și faptul că Vlad se cam abate undeva de la principiul guvernant al piesei, și anume de la autenticitate, în chestiunea cu decorarea. Este o problemă de amănunt, asupra căreia nu insist prea mult. Atît acțiunea lui Ciocîlteu de a se opune decorării, pentru că în gospodărie s-a produs un furt, cît și acordul celor în măsură să dispună mi se par forțate.

În ansamblu, cu toate lipsurile reale semnalate aci, mi se pare că piesa lui Gh. Vlad este o piesă autentică — și o spun pentru că am mai întîlnit și altele, confecționate — ridicînd în centrul ei probleme ascuțite de conștiință socialistă."

Mihai Dimiu

„Mă bucur de reîntîlnirea cu un text al acestui înzestrat autor — *a luat cuvîntul MIHAI DIMIU* —, mă bucur că această a doua piesă se alătură primei prin autenticitate, prin puritatea fierbinte a căutărilor personajelor, prin optimismul stenic al orientării, prin poezia robustă și istețimea populară. Există și aici, ca și în *Îndrăzneala*, un suflu creator al maselor trezite de socialism, o laudă închinată rodniciei, elanului fertilizator. Dar piesa împlinește un pas înainte prin aceea că insistă mai ales asupra rodirii generoase a *conștiințelor umane* în condițiile socialismului. Preocuparea exista și în piesa înaintașă, dar nu avea greutatea specifică a textului ce ne stă în față. De aceea, nu pot fi de acord cu tovarășul Dumitru Solomon, care spune că aici se resimte lipsa unei probleme vitale. Cred că *Punctul culminant* se bazează pe dezbaterea unei probleme vitale și este în progres față de *Îndrăzneala* prin aceea că nu mai e vorba de o deșteptare fizică, tratată printr-un spectaculos uneori mai facil și mai de suprafață, ci e predominantă o preocupare și — dacă vreți — un spectaculos de mai mare profunzime. Chiar dacă pe scenă nu vom mai vedea zeci de oameni cu sape pe umeri în mers către dealurile degradate, sper că în cei cîțiva ce vor fi acum prezenți vom simți mase de multe milioane în marș spre multe alte milioane de inimi.

Este foarte bine că această deșteptare a conștiinței o fac în piesă comuniștii. Aici ajungem la o problemă arzătoare a dramaturgiei noastre noi, și anume că în anumite piese comuniștii sînt *martorii* unor acțiuni, și nu *motorul* acestora. În piesa lui Vlad, ei apar ca motor. Vorbesc de Ciocîlteu, de Cioacă, de Catrina. Regretăm însă — și aici sînt alături de părerile tovarășilor Victoria Dinu și Mihai Florea — că Lisandru este construit deficitar, în involuție față de *Îndrăzneala*; el lipsește din momentele-cheie și poate să dispară chiar din piesă, fără să prejudicieze conflictului. Ne consolăm cu faptul că Ciocîlteu, Cioacă și ceilalți îl suplinesc în parte.

In ciuda aparențelor, conflictul este foarte viguros. Mi se pare că față de *Îndrăzneala*, Vlad a învățat să descrie caractere și arată un plus de meșteșug compozițional. Cît privește limbajul, a rămas aceeași limbă păstoasă, plină de sevă, dar s-au înlăturat regionalismele, și asta e bine.

www.cimec.ro

Socotesc că decorul nu este prea inspirat. Faptul că în această piesă, cu o mare dinamică a personajelor, a acțiunilor, decorul este limitat, șapte tablouri de-a rîndul, la unul și același loc de joc, face ca spectacolul să capete un caracter static ; punînd aceiași oameni în aceleași locuri de joc, fantezia regizorului se sleiește. In spectacolul de la Regional vom crea mai multe locuri de joc decît sugerează actuala variantă de text. (In paranteză fie spus, nu știu ce va fi avînd tovarășul Vlad cu regizorii și cu unul dintre actori, că-i chinuie și le cere ca în tabloul 1, nici mai mult, nici mai puțin, lui Mitu să-i cadă în cap o căldare cu vopsea și să apară în fața spectatorilor vopsit în albastru !)

Lăsînd la o parte aceste rezerve, mi se pare că piesa are personaje foarte reușite, în special Ciocîlteu, Cioacă, Țîfan. La Cioacă este în curs de desfășurare procesul de ridicare a omului la rangul de om : la început îl vezi timid, modest, firav, în mijlocul celorlalți oameni din sat, și încetul cu încetul, crescut de partid, el se transformă într-unul dintre cei care astăzi conduc viața satului.

Am vorbit succint, fiindcă adevăratul comentariu la piesa lui Vlad vreau să-l fac prin spectacol."

„Voi întări doar afirmațiile de pînă acum, și anume că ne aflăm în fața unei piese bune, eficiente, actuale — a spus *COMAN ȘOVA*. Cred că dramaturgul mai are de învățat în ceea ce privește conflictul, acțiunea și conciziunea replicii, în schimb știe să creeze personaje care trăiesc și vorbesc pe limba lor — o frumoasă limbă literară. De la prima versiune s-a putut remarca consistența cîtorva personaje, cum ar fi Cioacă, Mitu și Nate, Țîfan ; altele sînt mai puțin realizate : Tudor (nu îndeajuns de motivat), Lisandru și rolurile feminine. Prin Cioacă, personaj care-l continuă de fapt pe Ciocîlteu din *Îndrăzneala*, autorul a pătruns pînă la izvoarele trezirii omului la viața nouă, descriind procesul de la germinare și pînă la... «punctul culminant». M-au cucerit și vor cuceri desigur și publicul nostru cei doi Tîndală — Mitu și Nate, comentatori hazlii ai întîmplărilor. Ei sînt ca și glumele strecurate într-o discuție serioasă, ca să fie ascultată cu mai multă plăcere."

„Socotesc discuția aceasta utilă pentru redacție — *a spus MIRCEA ALEXANDRESCU* — tocmai pentru că ea ne oferă prilejul să asistăm la exprimarea unor puncte de vedere despre care cu greu s-ar putea spune că nu exprimă fiecare, cel puțin în parte, un adevăr. Noi nu ne-am propus să publicăm piese perfecte, ci perfectibile în munca de transpunere scenică, precum și ca urmare a discuțiilor pe marginea lor. Tocmai în această lumină întîlnirea noastră de azi prezintă importanță.

Luăm pentru a doua oară parte la asemenea discuții din care noi, redactorii revistei, avem multe de învățat. Participarea unor oameni dinafara redacției la dezbaterea unei piese, privirea proaspătă asupra ei ne deschid anumite perspective care ne obligă, pe viitor, la o exigență sporită.

Discuția de față, la care tovarășul Vlad, autorul *Punctului culminant*, asistă, mi se pare utilă, între altele, și pentru că de fapt aci s-a ajuns la dezbaterea unei probleme mai largi a dramaturgiei : conflictul.

În critică circulă adesea gluma că, atunci cînd nu ai ce spune efectiv, vorbești despre conflict, în general, fără a te referi la autori, ca să nu se supere nimeni. În cazul de față s-a făcut o discuție la obiect, direct legată de problema conflictului dramatic, care a fost analizat în termeni concreți.

Nu intru și eu într-o amănunțită analiză a piesei. Cred că s-au spus destule pînă acum despre ea, și bune, și mai puțin bune. Lucrul cel mai important pe care țin să-l desprind din dezbateri — și aici reiau afirmațiile tovarășului Niki Atanasiu — este necesitatea ca secretarii literari, printre cei dintîi răspunzători de destinul unei piese, să ia parte activă la aceste discuții cu caracter profesional, menite să asigure nu numai promovarea unei lucrări dramatice, ci și siguranța criteriilor invocate în judecarea ei, în analiza ei critică — este responsabilitatea față de sarcina principală, de promovare a dramaturgiei originale.

www.cimec.ro

Stăruința mea trebuie luată în sensul unei nemulțumiri, dar și al unei dorințe ca, măcar la viitoarele discuții asupra unor piese, să-i vedem participînd activ."

TRAIAN ȘELMARU: Față de *Îndrăzneala*, *Punctul culminant* demonstrează o certă evoluție, în ciuda slăbiciunilor existente.

Am observat și noi — ceea ce s-a arătat — că, dacă în *Îndrăzneala* există un conflict spectaculos și un caracter de tipul Ciocîlteu, în *Punctul culminant*, elementul spectaculos este mai puțin pregnant. S-a cîștigat, în schimb, un lucru nu mai puțin important: și anume, existența unui grup de personaje, de o mai mare profunzime, cu o viață interioară, o problematică și un univers sufletesc mai bogate și, prin aceasta, pînă la un punct, mai dramatice.

Piesa a făcut totuși obiectul a numeroase observații. Cele mai multe privesc construcția dramaturgică, relațiile personajelor, înlănțuirea lor în acțiune, dezvoltarea lor logică.

E o chestiune de meserie, nu numai a lui Vlad, dar a mai tuturor scriitorilor care vin în dramaturgie din reportajul literar. Reportajul l-a dus pe Vlad la înfățișarea unor tipuri pline de viață, demonstrînd o bună cunoaștere a realității. Rămîne totuși problema saltului de la reportaj — de la reportajul dramatic — la construcția dramaturgică, ce-și are legile ei.

În *Îndrăzneala*, Ciocîlteu avea cîteva momente mari. De pildă, simultaneitatea morții soției eroului cu realizarea cuptorului, sau momentul cînd urmează a-i fi discutată intrarea în partid, cînd vine în haine de sărbătoare și iese din ședință respins. Toate acestea sînt lovituri de teatru, în sensul bun al cuvîntului, noduri dramatice foarte bine prinse. În *Punctul culminant* însă, Vlad s-a străduit să rezolve mai mult ceea ce i se reproșase a fi deficient în *Îndrăzneala*, adică schematismul celorlalte personaje în raport cu chipul bine conturat al lui Ciocîlteu. De aceea, în noua piesă întîlnim mai multe tipuri interesante. Să sperăm că în viitoarea lucrare, Vlad va izbuti să folosească experiența celor două piese ale sale, pentru a realiza un conflict închegat, o imagine scenică pe deplin dramatică.

GHEORGHE VLAD: Sînt convins că observațiile făcute aci îmi vor fi de mare folos, atît la *Punctul culminant* — în perioada repetițiilor, în care voi încerca să mai îndrept unele lucruri —, cît, mai ales, la viitoarea piesă pe care am început s-o scriu.

Nu sînt de părere ca autorul, după ce publică sau i se joacă o piesă, să vină cu explicații în fața criticii sau în fața spectatorilor, prin care să justifice lacunele unor personaje. Aș vrea totuși să mă opresc asupra unora dintre aceste personaje, pe care le-am luat direct din viață, dar cărora — fiind la începutul meseriei — nu am izbutit să le împrumut și o zestre dramatică-artistică deplină. De pildă, Lisandru. Am avut, din capul locului, unele rețineri: personajul avusese în *Îndrăzneala* un rol de prim-plan, iar aici, în *Punctul culminant*, nu reușeam să-i mai atribui complexitatea umană pe care o avusese. Însă, prezența lui mi se părea necesară pentru ideile înaintate pe care voiam să le comunic.

După cît se vede — deși am încercat în fel și chip să-l înzestrez cu o forță emoțională determinantă — eroul mi-a rămas totuși, în piesă, văduvit de această zestre.

Urmărindu-l apoi pe Ciocîlteu — cariera lui umană după *Îndrăzneala* —,

Gh. Vlad

www.cimec.ro

m-a întîmpinat Cioacă. Apariția acestuia a fost însă, după mai multe variante ale scrierii mele, atît de copleșitoare, încît aproape l-a umbrit pe Ciocîlteu, care — în intenția mea — urma să fie un prototip al președintelui de mîine al gospodăriilor agricole colective, iar în piesă eroul principal. În această privință, am realizat ceva, dar nu în măsura în care eram hotărît s-o fac. De ce m-a furat Cioacă? Sînt legat de lumea satului, și prin naștere, și prin meseria mea de gazetar: ca reporter mă ocup îndeosebi de problemele agrare. Mi-am dat seama că, în foarte multe locuri, problema educației omului simplu, a descoperirii și promovării valorilor lui, este una din problemele principale ale educației comuniste la sate. Așa se face că am insistat asupra lui Cioacă, încercînd să pătrund și să relev bogatul lui univers spiritual, întîlnit, „pe teren", la nenumărați oameni.

Revenind la Ciocîlteu, neajunsurile reproșate în privința lui nu se pot referi — după părerea mea — la relațiile lui cu Cioacă, față de care are cuvinte foarte calde și o atitudine plină de înțelegere și de încredere. Ciocîlteu este realizat mai puțin pe planul rolului său în conflictul principal al piesei. L-am vrut pe Ciocîlteu dur față de latura sentimentală a individului; puterea lui de muncă și interesul lui primordial să fie îndreptate în exclusivitate către rezolvarea problemelor gospodăriei colective. Această trăsătură, care mi s-a părut importantă — pentru momentul actual —, a fost în mod conștient exagerat îngroșată. Ținînd seamă de realități, am urmărit să combat și acele situații concrete în care unii președinți de gospodării agricole colective se gîndesc uneori mai mult la profitul lor personal. Totuși, îmi dau seama că această justificare principială nu acoperă caracterul insuficient conturat al personajului, în raport cu întreaga problematică a piesei și în special cu relațiile sale de familie.

Trec la Cocîrțău. Ca personaj dramatic necesita, poate, o preocupare mai stăruitoare din partea mea El nu contrazice realitatea vieții. Căci, nu putem să nu ținem seamă că mai există în gospodăriile agricole colective unii colectiviști, chiar cu munci de răspundere, care confundă averea obștească cu cea personală, nereușind să desprindă just înțelesul ce se dă gospodăriei colective, ca „averea tuturor". La Cocîrțău, această confuzie este accentuată, ca să zic așa, printr-o fire latentă de chiabur; în condițiile muncii private, Cocîrțău, pornind de la sărăcia lucie în care se afla, ar fi ajuns, desigur, chiabur. Cocîrțău nu-și pune, în cadrul gospodăriei colective, problema felului cum își poate rostui o viață mai bună, ci numai problema dreptului de a trăi mai bine. Chestiunea însă este de a ajunge la o viață personală mai bună, fără a neglija maibinele colectiv. Cocîrțău nu înțelege acest lucru; el își pune toată capacitatea și puterea lui de muncă în slujba satisfacerii interesului său personal, chiar dacă nu se gîndește să aducă prin aceasta prejudicii directe gospodăriei colective: își valorifică la maximum ceea ce-i revine pentru ziua lui de muncă, iar pînă la urmă caută să profite de relațiile sale de rudenie cu Ciocîlteu.

Găsesc întemeiate observațiile în legătură cu lipsa datelor personale ale lui Tudor și cu relațiile neadîncite ale acestuia cu Ciocîlteu. E drept că personajul este structurat pe unele rămășițe individualiste foarte greu de înlăturat, dar recunosc aci lipsa de măiestrie a autorului în a-i da lui Tudor o expresie dramatică revelatoare, așa cum recunosc, pe același plan, o omisiune în relațiile dintre el și Ciocîlteu, acesta din urmă apărînd lipsit de exigență, de preocupare părintească față de fiul său.

Desigur că și Țifan — pe care-l socotesc totuși un personaj simpatic și mai bine realizat decît altele — și Milica — această fată de 17 ani, încă nedecisă față de influențele negative și pozitive exercitate, de o parte, de familie, de cealaltă, de colectiv — ar fi putut face obiectul unei atenții mai mari din partea mea. Nu insist însă. N-aș vrea să vă răpesc dv. din timp și revistei din spațiu. Cred că e mai folositor, atît pentru mine, cît și pentru spectatori, să făgăduiesc că voi ține seamă, în măsura posibilităților mele, de observațiile făcute în vederea îmbunătățirii *Punctului culminant*, iar pe viitor să mă feresc de greșeli ca cele semnalate aci.

www.cimec.ro

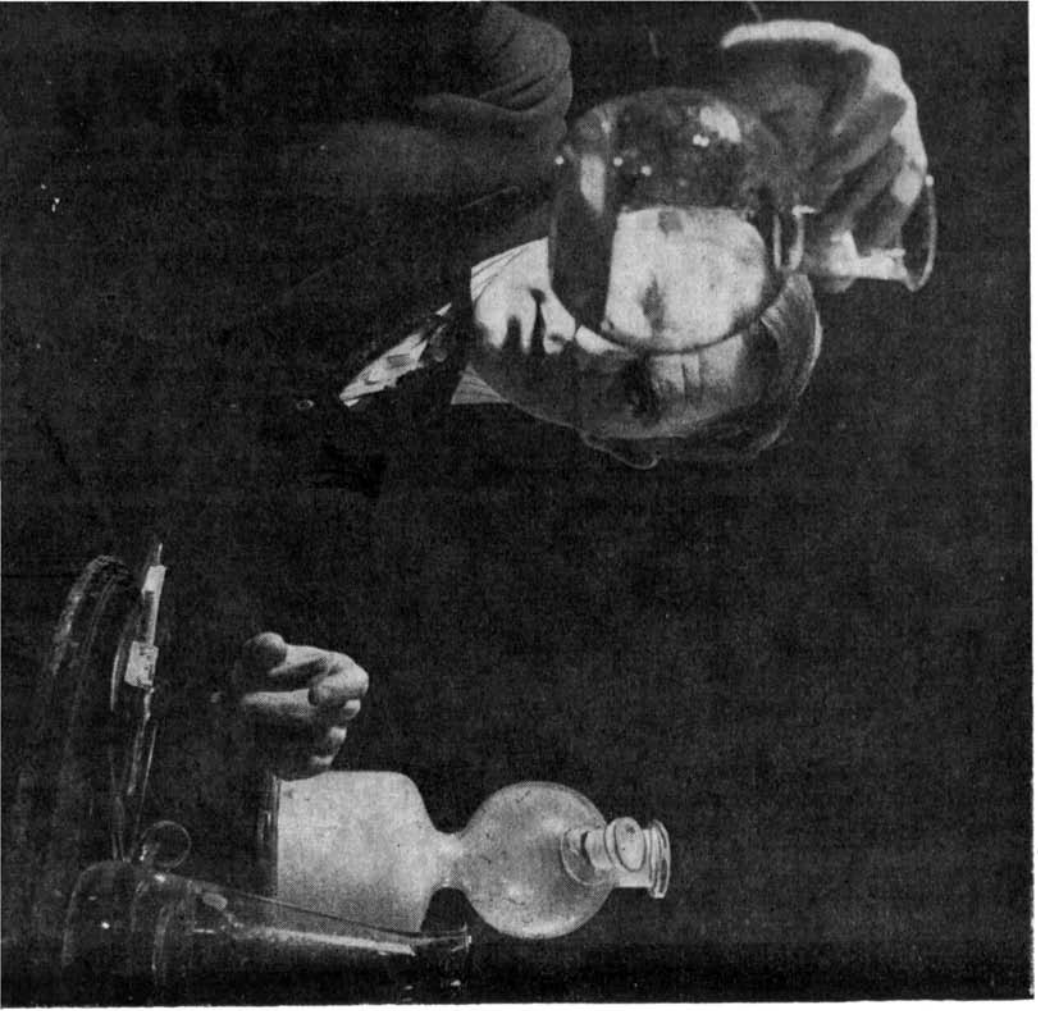

Liviu Ciulei în Protasov din „Copiii soarelui" de A. M. Gorki

RESPONSABILITATEA
DIRECTORULUI DE TEATRU

Pentru noi,
pentru cei ce aşteaptă de la noi,
pentru cei ce vor urma...

*

www.cimec.ro

Consider că responsabilitatea direcției Teatrului „Lucia Sturdza Bulandra" trebuie să însemne conducerea și determinarea unuia dintre cele mai importante focare de cultură ale vieții noastre. Trăim zilele măreție ale prefacerii socialiste a țării, și acțiunile noastre, gesturile noastre, ce se desfășoară zi de zi, în prezent, în actualitate, poartă în ele răspunderea viitorului și scriu istoria culturii și teatrului romînesc. Sînt conștient că, pe drumul puțin comod al preluării unei direcții, răspunderea asupra activității actoricești și regizorale nu se mai referă numai la mine. Se referă la existența artistică a fiecăruia din membrii colectivului. Acesta este un lucru mult mai greu, care va acumula zilelor și nopților mele mult mai multe griji, mult mai multe răspunderi, atît față de fiecare, cît și față de întreaga viață politică, etică și artistică, față de întreaga existență a Teatrului „Lucia Sturdza Bulandra".

Stînd de vorbă, în urmă cu un an, cu marele regizor sovietic Tovstonogov, conducătorul colectivului teatral „Maxim Gorki" din Leningrad, care recent ne-a vizitat țara, acesta mi-a spus: „Dacă vei lucra numai pentru tine, vei avea satisfacții, dar la sfîrșitul vieții, din bilanțul biografiei tale, vor lipsi multe din ceea ce puteai să dai poporului tău". Mi-a mai spus: „Puteam, în aceste patru zile cît am trecut prin țara voastră, să constat multe lucruri din teatrul romînesc și să-mi îmbogățesc experiența personală. Te-am căutat însă și ți-am spus aceste lucruri pentru că, altfel, mi s-ar fi părut că dezertez de la crezul meu față de nobila misiune pe care o reprezintă teatrul". Poate că nu sînt chiar exact cuvintele lui, însă aceste sensuri mi-au rămas adînc întipărite, aducîndu-mi aminte de acea întîlnire ca de o piatră de hotar a vieții mele, cînd răspunderea socială a muncii noastre mi-a apărut dintr-o dată mult mai clară.

Unii tovarăși ar putea gîndi că întrebuințez cuvinte prea mari. Fenomen de cultură, istorie. Ar putea gîndi că țintesc prea sus, că s-ar cuveni un ton mai modest pentru început, și să lăsăm faptele să vorbească. Că poziția pe care o ocupă munca noastră va fi determinată de valoarea ei și, dacă ea va merita, abia atunci va fi consemnată de critici și istorici. Sigur că aceștia o vor consemna și că numai valoarea muncii realizate va fi mărturia împlinirii eforturilor noastre și nu eforturile sau bunele intenții prin ele însile. Dar nu cred că țintesc prea sus și nu cred că putem să ajungem sus fără să țintim cît mai sus. Accentuez acest plural: „Toți împreună".

Singur, nici unul dintre noi nu va putea să-și îndeplinească aceste deziderate, oricît ar fi ele de nobile. Am convingerea însă că, avîndu-le permanent ca un imbold în conștiința noastră, le vom realiza, răspunzînd în acest fel dorințelor legitime ale poporului nostru față de arta pe care o slujim.

Nu pot să nu-mi amintesc în aceste clipe, cu adîncă venerație, că preiau conducerea unui teatru care a avut în fruntea sa pe artista Lucia Sturdza Bulandra. Și vreau să ne reamintim cu bucurie de realizările mari pe care acest colectiv le-a trăit, în țară și peste hotare.

Vreau să reamintesc, ca o pildă pe care nu trebuie să o uităm, minunata tradiție realistă și frumoasa disciplină pe care această mare artistă a reușit să le inspire colectivului, asigurîndu-i, pe lîngă titlul de teatru fruntaș, dragostea și aprecierea publicului.

Aceste lucruri s-au putut întîmpla *aici*, în acest teatru, și mulți dintre făuritorii lor sînt de față. Și spun aceasta nu pentru ca să se nască în noi un simplu regret nostalgic, învăluit în aureola romantică a trecutului, ci, pentru că, în drumul care ne stă înainte, trebuie să folosim toate aceste experiențe pozitive din viața teatrului nostru.

Drumul care ne stă înainte:

Partidul ne-a înarmat cu știința înțelegerii fenomenelor din viață și societate și ne-a învățat să privim realitățile în față, dar începutul de drum, trebuie să recunoaștem, nu va fi ușor.

În momentul de față, Teatrul „Lucia Sturdza Bulandra" se află într-un moment greu. Nu are rost să ascundem acest lucru... Repertoriul instabil și

* Din cuvîntul rostit cu prilejul preluării conducerii Teatrului „Lucia Sturdza Bulandra", în ziua de 7 octombrie 1963.

www.cimec.ro

de multe ori minor, realizări întîmplătoare au dus în mod firesc la aceste consecințe. Descompletarea colectivului nostru artistic prin plecări sau regretate decese este altă cauză... Una din deficiențele muncii noastre de ansamblu o constituie, de asemenea, neglijarea utilării și dezvoltării atelierelor noastre cu mașini corespunzătoare sarcinilor, ca și neglijarea completării de cadre competente. Atelierele noastre sînt insuficient utilate și acest lucru grevează asupra ritmicității producției...

Nu putem fi mulțumiți nici unul dintre noi, chiar dacă întrunim succese personale, ca acestea să aibă loc într-un teatru cu prestigiul scăzut. Succesul individual nu influențează decît în mică măsură prestigiul teatrului. Dar cît de puternic reliefează prestigiul unui teatru succesul personal. Acesta este un adevăr născut din însuși caracterul colectiv, din condiția colectivă a muncii noastre...

Nu pretențiile artiștilor regizori sau scenografi, actori sau muzicieni trebuie să ni se pară prea mari, neconforme cu realitatea, ci această realitate trebuie s-o ridicăm la scara celor mai mari pretenții și exigențe.

Cum vrem să avem un teatru bun, dacă avem pretenții de mîna a doua, mulțumindu-ne cu puțin?

Teatrul nostru nu merge bine și să nu-și închipuie nimeni că va merge bine dintr-o dată, că va merge bine repede.

Nici ca să meargă prost n-a mers dintr-o dată, ci încetul cu încetul. Cu atît mai greu își va găsi mersul *aparent ușor*, dezinvolt, *aparent fără efort*, al oricărui *mare act artistic*.

...Trebuie să reparăm o mașină care merge, pe care nu avem dreptul să o oprim...

Partidul a avut o foarte mare răbdare și îngăduință față de artiști în general, față de fiecare dintre noi în special. Întotdeauna a cerut realizări pe măsura înțelegerii fiecăruia. Alături de muncitori, artiștii s-au bucurat de încrederea partidului, au fost răsplătiți cu bune condiții de viață, de muncă, cu distincții. Și datoria morală, elementară, cetățenească este să se răspundă acestei atitudini printr-o proprie și conștientă răspundere față de muncă și de viață.

...Sînt convins că, îndrumată de partid, și în spiritul unei munci colective, viața acestui teatru se va normaliza. Aceasta este preocuparea noastră imediată, dar cu ceea ce se înțelege printr-un teatru cu o viață normalizată nu am fi mulțumiți. Potențialul acestui colectiv ne face să vrem mai mult. Condițiile de dezvoltare ale vieții noastre pe toate planurile, economic, industrial, cultural, nu numai că justifică această pretenție, dar ne obligă s-o avem.

Am spus că acest teatru trebuie să fie un focar de cultură în noua noastră cultură socialistă și trebuie să-i pregătim împreună condițiile, să-i scontăm existența viitoare. Am spus *noi*, pentru că un teatru nu poate să însemne voința unui singur om. Un teatru este rezultatul unei mentalități colective, și aceasta este suma mentalităților formate convergent, în același spirit artistic și politic.

Vrem să facem un teatru contemporan, cu un caracter specific, „personal", cu un profil bine determinat, cum se obișnuiește să se spună. Această năzuință o întîlnim în intențiile oricărui director de teatru din țara noastră. Ce va putea diferenția acest teatru de altele nu va fi decît felul prin care înțelegem să exprimăm *noul* în orice operă, fie clasică, fie modernă, cum vom lega reflexul realității de realitatea însăși, mereu în schimbare. Desigur, nu prin mijloace meșteșugărești, desigur nu prin formule de care am ajuns să fim siguri, ci prin permanenta neliniște creatoare, prin permanenta observare a vieții, prin permanenta alegere a noi și noi mijloace de expresie, prin desăvîrșirea metodei realiste în permanent minunată prefacere, prin adîncul și adevărul mesajului pe care trebuie să-l înmînăm spectatorilor cu arta noastră.

O premieră nu poate, nu are voie să fie doar un capitol împlinit în plan, să arate tern, neinteresant, neatrăgător, netulburător, neagitator. O premieră trebuie să fie un eveniment artistic, să stîrnească interes, acord sau dezacord, să existe ca o entitate artistică în spațiul geografic al culturii.

Am vorbit mai sus de suma mentalităților ce compun un colectiv. Consider ca o sarcină de bază a conducerii unui teatru conturarea acestor mentalități, educarea colectivului în acest sens, lucru ce necesită lungi etape de formare. Este o sarcină a direcției teatrului, dar totodată o sarcină comună fiecăruia. Nu poate să existe un teatru de calitate, nu poate să existe astăzi un eveniment artistic creat de un artist care să nu fie, în același timp, dublat de un intelectual, angajat conștient în slujba poporului său.

www.cimec.ro

Acest teatru va trebui să devină o școală a noastră și a fiecăruia dintre noi, pentru că, altfel, vom fi eliminați de însuși mersul impetuos al evenimentelor.

Va trebui să ne pregătim profesional și să ne ridicăm nivelul cultural printr-un efort permanent, organizat și condus, de la care nu mă exclud.

Desigur se vor găsi sceptici.

Acestora le răspundem că nu avem voie să lăsăm *teatrul romînesc* în afara progresului general al țării noastre, că astăzi la țară se învață algebră și limbi străine, că pretențiile publicului vor fi altele, mereu mai mari, față de munca noastră, și că dacă tractoarele unei țări care, acum douăzeci de ani, nu fabrica tractoare concurează cu cele mai renumite firme pe plan internațional, avem obligația să concurăm, într-un mult mai scurt timp, cu cele mai mari teatre din lume.

Să nu uităm că în țara noastră, numai la cîteva decenii de literatură scrisă, au apărut un Eminescu, un Caragiale, un Creangă... Teatrul romînesc abundă de talente, are o tradiție de un secol, și evoluția lui depinde de puterea de răspundere cu care privim fenomenul artistico-politic al teatrului, de puterea de răspundere cu care ne măsurăm acțiunile.

Munca complexă de regie va deveni în acest teatru un fenomen de interes comun, și pentru aceasta trebuie să pregătim colectivul nostru în direcția a ceea ce numim regie colectivă. Un spectacol nu trebuie să fie materializarea capricioasă a fanteziei unui singur om — regizorul —, ci elaborarea științifico-artistică a unui stat-major de concepție. Aceasta va determina o fază superioară în drumul teatrului nostru, va însemna o formă superioară de manifestare artistică, va asigura dezvoltarea stilului propriu teatrului. Prin realizarea acestui lucru, teatrul nostru ar putea să devină generatorul unei școli de regie, acțiune importantă pentru întreaga mișcare teatrală din țara noastră.

Arta interpretativă a actorului — așa cum am spus înainte, *artist-intelectual* — va trebui să se perfecționeze, în cadrul teatrului, cu studii suplimentare, în afara repetițiilor, cu exercițiul de pantomimă și de dicțiune, cu dezvoltarea puterii de imaginație. Îmbinînd marea tradiție realistă a teatrului romînesc, marea tradiție a artei noastre populare, cu experiențele esențializate în cele mai importante școli de teatru contemporane — începînd cu sistemul lui Stanislavski, cu practica brechtiană și altele, fără a le prelua dogmatic, mecanic, ci asimilate creator, în concordanță cu specificul fenomenului cultural romînesc —, vom ajunge la o expresie nouă, corespunzătoare unei arte teatrale a zilelor noastre, neîncheiate, ci în permanentă evoluție.

Secretariatul literar al acestui teatru va trebui să devină o redacție de literatură teoretică de teatru, care să contribuie la analiza etapelor de dezvoltare, la popularizarea și răspîndirea lor, totodată la consemnarea lor în arhive fonice, vizuale și scrise. Aspirăm ca, prin rezultatele obținute colectivul teatrului nostru să-și merite o nouă casă, un nou teatru, corespunzător tehnicii celei mai noi în domeniul construcțiilor teatrale.

Teatrul „Lucia Sturdza Bulandra" își va face o sarcină de onoare din generarea și promovarea literaturii dramatice romînești, și de asiduitatea muncii noastre vor depinde atragerea și stimularea celor mai talentați dramaturgi, apariția a noi nume scriitoricești.

Am convingerea, fierbinte și adîncă, că fiecare iubitor al teatrului dorește acest lucru și că și cei mai sceptici vor găsi, cu timpul, resursele intime pentru a se angaja în îndeplinirea acestui plan de perspectivă. Nu consider că vi l-am enunțat mînat de un optimism nefundat pe realități, ci, dimpotrivă, bazat pe tot ce înseamnă revoluție social-culturală în țara noastră.

De aceea, nu consider că țintim prea sus. Aceste lucruri nu trebuie să rămînă între rîndurile unui discurs de instaurare directorială. Ele trebuie să constituie existența noastră, *pentru noi, pentru cei ce așteaptă de la noi, pentru cei ce vor urma.*

Deocamdată, vom începe cu pași mici, din aproape în aproape. Și să nu uităm că fiecare pas ne poate apropia sau depărta de țelul mare pentru atingerea căruia îmi iau răspunderea față de colectivul Teatrului „Lucia Sturdza Bulandra", hotărît să merit încrederea ce mi s-a acordat de către conducerea de stat și de partid.

Liviu Ciulei

www.cimec.ro

Teatrul de Stat din Botoşani

„APUS DE SOARE"
de Barbu Şt. Delavrancea

Regia: Ion Şahighian

De la stînga la dreapta: **Alexandrina Halic (Oana), Cezar Theodoru (Ştefan Vodă), Zamfira Suzea (Doamna Maria)**

PREMIERE

Teatrul de Stat din Oradea

„LUCEAFĂRUL"
de Barbu Şt. Delavrancea

Regia: Ion Deloreanu

De la stînga la dreapta: **Liviu Mărtinuş (Petru), Nicolae Toma (Mogîrdici), Ion Abrudan (Sandomir)**

www.cimec.ro

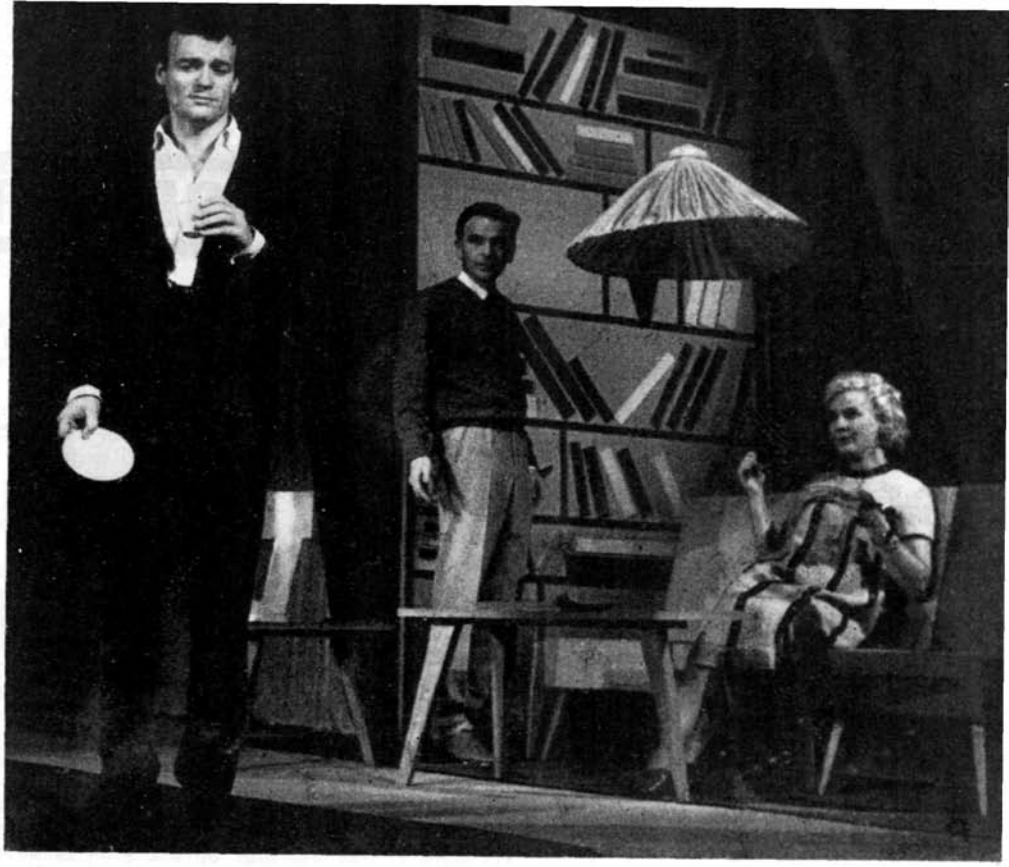

Emmerich Schäffer (Grigore), Angela Falk (Lucia), Hans Baumert (Pavel)

Teatrul German de Stat din Timişoara

„PORTRETUL" de Al. Voitin

Regia: Hanns Schuschnig

Teatrul de Stat din Brăila

„FEBRE" de Horia Lovinescu

Regia: Ion Dinescu

Mirela Cherlac (Neli), Nae Nicolae (Frîncu), Mioara Iatan (Gingirica)

www.cimec.ro

„MARIA STUART" :
GÎNDURI ȘI INTENȚII ÎNAINTEA PREMIEREI

De ce m-am oprit la o piesă din dramaturgia universală ?

Pentru că, după stagiunea trecută — dedicată în întregime dramaturgiei autohtone (*Febre* și *Ancheta*) —, am socotit de datoria mea să mă integrez în larga ofensivă pe care Teatrul Național a pornit-o în această toamnă pentru cucerirea marelui său repertoriu, din care dramaturgia universală nu poate lipsi.

Pentru că — lucru știut — clasicul educă, e o școală de stil, e alfabetul teatrului. În primul rînd, pentru interpret. Trecînd prin repertoriul clasic, actorul învață să gîndească, să vorbească, să respire, să se miște, deprinde logica și disciplina unei construcții dramatice riguroase. Armonia și complexitatea clasică modelează un actor — firește — complex și armonios. Astfel îmbogățit, un bun actor format pe repertoriul clasic va fi, fără îndoială, și un bun actor în repertoriul contemporan. Altminteri, e problematic. Dar clasicul educă deopotrivă și pe regizor (mă consider departe de a-mi fi încheiat anii de ucenicie) și pe spectatori, mai ales pe cei tineri, care învață infinit mai mult și mai adînc din plăsmuirea scenică decît din lectură.

De ce m-am oprit la o piesă clasică germană ?

Pentru că, împreună cu tragedia greacă, piesa clasică germană a lipsit cu desăvîrșire din repertoriul Naționalului în anii de după Eliberare. E un gol ce se cerea umplut fără întîrziere.

www.cimec.ro

Pentru că o întreagă cultură — dintre cele mai importante — își recîștigă astfel locul în conștiința spectatorului de azi.

De ce m-am oprit la o piesă de Schiller ?

Pentru că, după Eschil, Shakespeare și Goethe, Schiller vine imediat în ordine nu numai cronologică, dar și valorică, să continue seria marilor poeți dramatici ai lumii.

Pentru că drama istorică schilleriană, cu forța obiectivării sale, cu umanitatea sa generoasă, cu prometeicul conflict al omului în luptă cu despotismul, își păstrează actualitatea și astăzi, cînd o mare parte a omenirii continuă lupta pentru pace și libertate.

Pentru că, o asemenea dramă, incandescentă și lucidă, străbătută de o gîndire elevată și de un patos vibrant, e un instrument eficace în făurirea culturii socialiste.

Pentru că Schiller, stegarul avînturilor progresiste, poetul răzvrătit împotriva exploatării și asupririi, „cetățeanul lumii" și apărătorul tuturor popoarelor subjugate, poetul patriot, a pus în miezul operei sale — așa cum singur mărturisește — „idei mari, însuflețitoare, despre puterea și noblețea umană".

Pentru că versul schillerian e o simfonie care îmbogățește deopotrivă sufletul și spiritul, o simfonie pe care urechea tineretului nostru, din sală și de pe scenă, nu a auzit-o încă. (Traducerea academicianului Al. Philippide, o savantă versiune românească a *Mariei Stuart,* transpune cu sensibilitate, forță și autentic simț scenic, poezia, ritmurile, sonoritatea și muzicalitatea versului schillerian.)

De ce m-am oprit la Maria Stuart ?

Pentru că, între marile compuneri dramatice schilleriene, atît de înrudite ca substanță cu drama istorică shakespeareană, susținute de o adîncă reflexie asupra mersului istoriei și nutrite din îndelungata experiență scenică a dramaturgului, alături de trilogia *Wallenstein* și de *Wilhelm Tell,* stă cu fermitate *Maria Stuart.*

Pentru că *Maria Stuart,* operă de maturitate, în care idealul schillerian concretizat își găsește cea mai înaltă și artistică expresie realistă, cea mai deplină măsură a tehnicii teatrale, este o piatră de încercare demnă de un colectiv matur cum este acela al primei noastre scene.

Pentru că — consecvent cu principiul că trebuie să alegem piesele pentru anume actori — socotesc că Naționalul are acum forte actoricești excepționale pentru această mare partitură.

Schițe de costume pentru : William Cecil, Maria Stuart, Robert Dudley și Elisabeta, de Al. Brătășanu, la spectacolul „Maria Stuart" de Schiller

www.cimec.ro

Gînduri, intenții, premise

Concepția unui spectacol trebuie să plece, bineînțeles, de la text, de la substanța dramatică. Schiller își subintitulează piesa „tragedie". E o indicație categorică pentru stilul și tonul spectacolului. Unitatea acțiunii și chiar a timpului fixează limitele și coordonatele reprezentării. O singură acțiune — semnarea condamnării la moarte a Mariei Stuart și executarea ei — se desfășoară cu o uluitoare repeziciune, într-o succesiune de întîmplări de un dramatism susținut, în numai trei zile. Ritmul spectacolului nu poate fi decît fulgerător, așa cum a fost condamnată și executată Maria.

Dacă majoritatea comentatorilor moderni admit că *acțiunea* primează în această piesă, dinamismul spectacolului devine axiomatic. Pentru a ajunge la aceasta, prima operație pe care am făcut-o, împreună cu traducătorul și colectivul de interpreți, a fost eliminarea unor pasaje din text mai puțin esențiale, a unor repetări (care ar fi lungit inutil durata spectacolului) și mai ales a acelor pasaje — apte de a crea confuzii ideologice — contradictorii cu ideea spectacolului, care de altfel pornește de la însăși ideea centrală a piesei. Într-adevăr, Schiller, cunoscînd temeinic istoria Angliei din a doua jumătate a secolului al XVI-lea, situînd în miezul „tragediei" sale înfruntarea istorică dintre cele două regine — Elisabeta și Maria —, a exprimat cu tărie două adevăruri : adevărul istoric și adevărul uman.

Adevărul istoric constă în aceea că izbînda Elisabetei este izbînda progresului istoric, a burgheziei engleze în impetuoasă dezvoltare pe tărîm maritim, comercial și cultural. Maria, exponenta unui regim feudal, retrograd, e condamnată de mersul vremii. Schiller n-o cruță deloc pe nefericita regină a Scoției. Portretul pe care i-l face prin gura celorlalte personaje, și pe care și-l face singură în cîteva scene, nu lasă nici un dubiu că, dacă împrejurările ar fi fost altele, Maria ar fi fost la fel de crudă și despotică față de rivala ei.

Adevărul uman al piesei, acela că Elisabeta — om al Renașterii, marea regină care a dat numele ei epocii lui Shakespeare — este totuși o femeie josnică, crudă, capricioasă, perfidă, ca toți monarhii absoluți de totdeauna, indică obiectivitatea poetului.(Pînă la limita lui romantică, în virtutea căreia face concesii „victimei", și chiar — surprinzător pentru un protestant fervent — catolicismului, în prea pateticul ceremonial în care Maria își ia rămas bun de la slujitorii ei și de la viață.) Ne-am îngăduit să suprimăm aproape în întregime această scenă, înlăturînd primejdia melodramei, realizînd un substanțial crescendo în tensiunea finalului spectacolului și restabilind — de pe pozițiile noastre — un adevăr istoric : lupta dintre Elisabeta și Maria n-a fost numai lupta dintre două regine pentru coroană, nu numai lupta politică dintre feudalismul agonizînd și burghezia în ascensiune, ci și lupta dintre reformă și contrareformă, dintre anglicanism și catolicism. Condamnarea ororilor și abuzurilor absolutismului, a sîngeroaselor dispute religioase, iată obiectivul și mesajul spectacolului nostru, consecvente cu Schiller, care pusese pe frontispiciul primei sale piese, *Hoții*, apostrofa : IN TIRANOS !

Înfruntarea istorică dintre cele două regine își găsește în prestigioasa noastră distribuție un ecou sporit prin înfruntarea dintre doi și chiar trei interpreți. Precum în celebra bătălie a celor trei Hamleți, care s-a disputat — tot pe scena Naționalului — acum aproape un sfert de veac, încă două Elisabete : Dina Cocea și Marietta Anca, își vor încerca puterile cu artista poporului Aura Buzescu, care după douăzeci de ani atacă rolul cu arme noi. De asemenea, rolul Mariei va căpăta valori pe cît de diferite, pe atît de interesante în interpretarea artistelor emerite Irina Răchițeanu și Tanți Cocea. Decorurile lui Alexandru Brătășanu sînt concepute deopotrivă sobru și îndrăzneț. Cu toții nădăjduim să răspundem pozitiv întrebării pe care a aruncat-o recent un critic german : „Ar fi oare cu putință ca o înscenare a *Mariei Stuart*, punînd în prim-plan conținutul ei politic, să restabilească echilibrul istoric ? Rămîne de văzut."

Miron Niculescu

www.cimec.ro

Dalnoky Andras (Anatol) şi G. Vitályos Ildikó (Maria)

Teatrul de Stat din Oradea (secţia maghiară)

„ÎNTOARCEREA DIN VIS" de Lucia Demetrius

Regia: Szombati Gitle Otto

PREMIERE

www.cimec.ro

GEORGE VRACA

Rolurile mele

Povestea începe cam de multişor. Din anii celui dintîi război mondial.

Teatrul era pentru mine un domeniu atît de străin, atît de îndepărtat, încît doar de vreo două ori, ca elev, am fost spectatorul unor piese româneşti, pe care Naţionalul din Bucureşti le juca cu săli goale. Preocupările mele erau cu totul altele: jucam rugbi şi învăţam la Şcoala de agronomie. Visam ca, după absolvirea acestei şcoli, să plec în Franţa, la o facultate vestită pe vremea aceea, pentru a mă întoarce de-acolo inginer agronom. Eram convins că voi schimba faţa pămîntului şi voi reuşi să cresc nu ştiu ce specie rară, aşa, un fel de floare a fericirii oamenilor...

Dar războiul a bătut peste anii noştri tineri, a îngropat multe visuri... sau, cel puţin, pentru cei mai norocoşi, a amînat toate planurile de viitor.

Războiul, cu toate nenorocirile şi umilinţele lui, cerea noi sacrificii. Şi deşi abia împlinisem douăzeci de ani, iată-ne, peste noapte, făcuţi sublocotenenţi şi trimişi în linia întîi, numai buni de hrană pentru tunurile nemţeşti. Oituzul, Mărăşeştii au însemnat pentru mulţi din generaţia mea încheierea tuturor socotelilor. Pentru alţii — între care m-am numărat şi eu — lungi şi agonizante zile de spital. Dar acolo, în lazaretul acela de la Iaşi, în încăperea în care zăceau treizeci de oameni, în care miasmele de rană infectată se îmbinau cu izul usturător de sudoare — acolo, atunci, s-a petrecut ceva cu totul neaşteptat, care avea să-mi schimbe pe de-a-ntregul rostul vieţii. Această întîmplare, atît de hotărîtoare, a fost întîlnirea mea cu Maria Ventura, cu Nottara şi George Enescu. Mi-aduc

www.cimec.ro

aminte ca acum : era o după-masă încinsă, de sfîrşit de august. Toropeala ne cuprinsese într-atît încît pînă şi gemetele şi suspinele amorţiseră. Dar, pe neaşteptate, s-a deschis uşa şi a intrat mai întîi Enescu, urmat de Maria Ventura şi de Nottara. Vizita avea scopul să încerce — cu ajutorul artei acestor mari maeştri — să ne mîngîie suferinţa noastră. Enescu a cîntat, cei doi magicieni ai scenei au spus versuri... Mai pe urmă, au stat de vorbă cu fiecare din noi. Pe mine m-au întrebat ce ocupaţie am şi m-au pus să le povestesc ceva.

— La teatru nu te-ai gîndit niciodată ? — a întrebat aşa, din senin, Maria Ventura.

— La teatru ? — m-am minunat eu. Apoi am bîiguit, puţin cam încurcat : N-am fost decît de vreo două ori la teatru...

Iar bătrînul Nottara mi-a mărit stînjeneala, rîzînd cu o poftă de uriaş.

— Nu asta te-am întrebat — a urmat Maria Ventura. Voiam să ştiu dacă nu te-ai gîndit niciodată să devii actor.

— Actor ? — m-am minunat, mai tare ca la început. Dar pentru asta mai trebuie şi talent.

Maestrul a rîs iar, la fel de uriaş, auzindu-mi răspunsul. Dar Maria Ventura a rostit simplu şi liniştit :

— Tocmai... !

Şi atît de simplu şi liniştit a spus ea vorba asta, încît parcă m-a înfiorat.

In rolul titular din „Faust" de Goethe (Teatrul Naţional din Bucureşti, 1925)

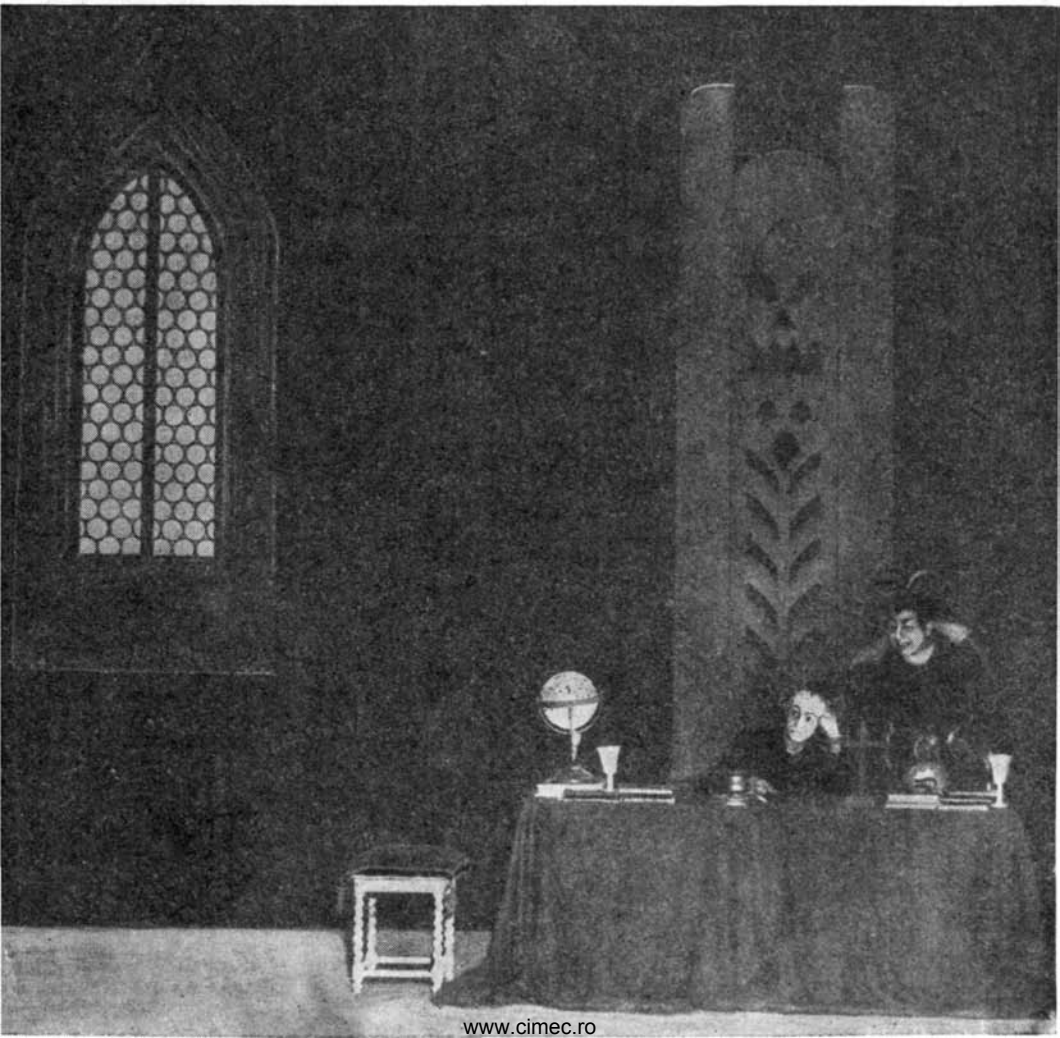

www.cimec.ro

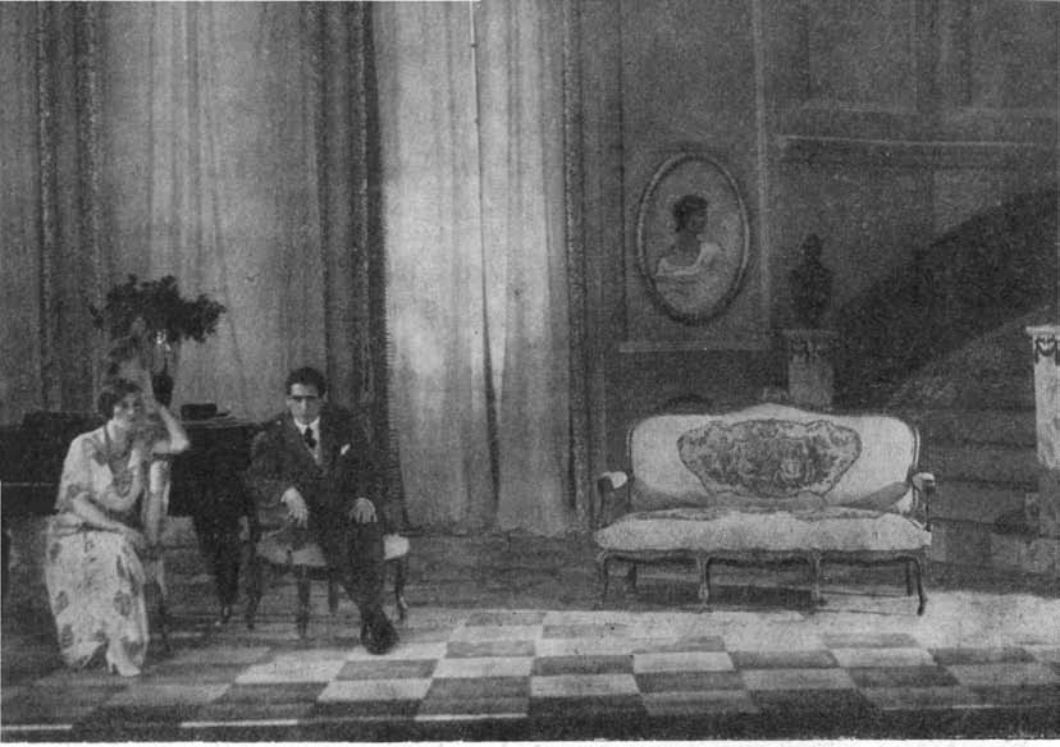

Alături de Maria Ventura în „Amintirea" de Denis Amiel (Teatrul „Maria Ventura", 1931)

Cînd am părăsit spitalul, în loc să plec la București, la părinți, am rămas în orașul refugiului, și seară de seară urcam scările Naționalului ieșean. N-am pierdut nici unul din spectacolele pe care Maria Ventura, secondată de actori bucureșteni și ieșeni, le-a dat în capitala Moldovei.

În toamnă — nu întîmplător — am uitat să mai plec în Franța, la facultatea aceea vestită de agronomie și — tot nu întîmplător — m-am dus să-l caut pe Nottara. Maestrul, de bună seamă foarte dibaci în a citi gîndurile, a rîs iar, cutremurător, a treia dată, și așa m-am pomenit intrat la Conservator.

Aci, la Conservator, Nottara și Soreanu au cioplit cît mai bine ce era de cioplit în mine, m-au învățat ceea ce se poate învăța, dar, mai presus de orice, mi-au insuflat dragostea și respectul pentru meserie.

În 1920, adică exact acum 43 de ani, am jucat — pe scena Teatrului Comedia, unde se adăpostise compania Bulandra — primul meu rol, în piesa lui Victor Eftimiu, *Cocoșul negru*. Decorurile erau sumbre, pline de simboluri, Tony Bulandra, în rolul Diavolului, purta un costum impresionant și avea accente de mare gravitate. Îl înterpretam pe Paznicul cel bătrîn, întruparea cinstei, a spiritului de dreptate, de sacrificiu și devotament. Purtam barbă și mustăți strașnice, îmi compusesem mers și gesturi de bătrîn, glasul mi-l făcusem dogit de ani. Mărturisesc deschis însă că, de cum intram în scenă, cu aceste elemente bine studiate, elanul versurilor mă fura, mă lăsam prins, fără să vreau, de incantația lor, și mă pomeneam rostindu-le cît se poate de vibrant și de tinerește. Tot sincer vorbind, de cum se ridica cortina, „îi dădeam drumul", cu toată ardoarea și avîntul, uitînd că personajul meu avea 80 de ani și ținînd seamă numai de plăcerea de a mă asculta. Eram doar prima dată în viață pe scenă, prima dată spuneam versuri în fața publicului.

Cîteva luni mai tîrziu, pe aceeași scenă și în aceeași piesă, eram dat cu multe decenii înapoi : jertfindu-mi mustățile și pletele albe, pentru a arbora bucle de prinț și manta azurie, întineream brusc în rolul ciudatului și chinuitului Nenoroc.

Dar evenimentul cel mai de seamă din acel an — 1920 — avea să fie debutul meu pe scena Naționalului, într-un rol de mare forță și incandescență : Glauco, din piesa cu același nume a italianului Morselli.

www.cimec.ro

La numai cîteva luni după începutul carierei, m-am ridicat la „rangul" unui rol principal. Un rol principal, în sensul obişnuit, era şi Nenoroc din piesa lui Eftimiu, dar pentru Glauco mi se cerea altă înţelegere, mai multă forţă, putere de transfigurare şi trăire, ba şi mult meşteşug în gradarea şi nuanţarea momentelor, fiindcă altfel, aşa cum e construit personajul, numai pe patos dezlănţuit, interpretarea ar fi putut fi monocordă. Autorul, Luigi Ercola Morselli, este un poet şi dramaturg italian care a trăit între anii 1882 şi 1921. În piesele lui pline de lirism şi pasiune, trăgîndu-şi de cele mai multe ori izvorul din mitologia greco-latină, ne sînt prezentaţi eroi de o forţă uriaşă, dintre acei ce ajung pe culmile gloriei sau pe culmile bogăţiei, dar sînt totuşi profund nefericiţi, fiindcă cele mai înalte aspiraţii ale lor rămîn neîmplinite. Glauco, eroul interpretat de mine — şi el reeditarea modernizată a unei figuri din mitologia elenică —, este, la început, doar un sărman pescar îndrăgostit cu mare patimă de Scylla, care, la rîndu-i, îl iubeşte cu aceeaşi pasiune. Dorindu-se însă bogat şi rege, Glauco îşi părăseşte iubita, părăseşte ţărmul pe care a crescut, uneltele meseriei şi pe tovarăşii lui pescari, şi pleacă în lume. Ce-i drept, se întoarce cu corăbii pline de aur, se întoarce cu arme şi coroană — nu de rege, ci, mai mult, de zeu nemuritor, se întoarce acoperit de faimă, se întoarce la Scylla lui cu aceeaşi aprinsă dragoste, dar, din păcate, prea tîrziu. Neputînd să mai îndure singurătatea şi dorul, Scylla se aruncase în valurile mării, cu puţin înainte de întoarcerea lui, făcînd din Glauco, dintr-o dată, cel mai nefericit dintre oameni. Tîlcul acestei legende nu este altul decît acela că nici aurul, nici coroanele, nici gloria nu pot dărui fericirea. În schimb, înalţă un înflăcărat imn iubirii, care — ea — se află mai presus de celelalte comori şi măriri.

Ca şi prima dată cînd am urcat pe scenă, eram destul de puţin emoţionat de întîlnirea mea cu publicul ; conştiinţa şi sentimentul confruntării cu spectatorii au venit mult mai tîrziu. Deocamdată, mă impresiona şi-mi dădea „trac" întîlnirea cu personalităţi ca Maria Giurgea, Ion Sîrbu, Maria Filotti, care apăreau în celelalte roluri.

Anul 1924 a fost anul în care am avut cinstea să joc alături de Agatha Bîrsescu. Întîlnirea şi colaborarea cu marea actriţă au rămas pentru mine, pînă astăzi, una din datele la care ţin cel mai mult.

„Bîrseasca" — cum i se spunea în lumea teatrului — tocmai se întorsese dintr-un turneu în apusul Europei şi în America, unde cucerise cele mai înalte omagii. In plină maturitate artistică şi îmbogăţită de succesele culese pe toate scenele străine pe care apăruse, se prezenta cu o rară strălucire spectatorilor bucureşteni, într-o serie de reprezentaţii date în sala „Eforie", rămase de neuitat pentru cei ce au avut norocul să le vadă.

Şi eu, şi prietenul meu Calboreanu, am avut cinstea s-o „secondăm" — ca să spun aşa — atît în tragedia *Prometeu* de Victor Eftimiu, cît şi în drama lui Ibsen, *Strigoii*. Dar, ca să fiu pe deplin sincer, trebuie să mărturisesc că atît de copleşitoare şi impresionantă era prezenţa Aghatei Bîrsescu în scenă, atît de mare vraja pe care o exercita asupra publicului încît nu ne-am mai văzut nici unul !

Peste vreo opt-zece luni de la întîlnirea pe scenă cu Agatha Bîrsescu, după ce intrasem în 1925, am făcut temerara încercare de a îmbrăca hainele, masca şi neliniştea vestitului erou al lui Goethe, Faust. Personaj profund progresist — dacă-l raportăm la epoca în care a fost creat —, bătrînul înţelept care, din setea de a trăi şi de a cunoaşte, îşi vinde sufletul diavolului, este întruchiparea spiritului omenesc în tot ce are el mai nobil : frămîntarea creatoare, îndoielile pline de chin, dar deschizătoare de orizonturi, aspiraţia spre cele mai semeţe culmi. L-am interpretat cu o bucurie, cu o pasiune puţin obişnuite. Paradoxal, dar adevărat : în Faust tînăr, am izbutit mai puţin bine decît în Faust bătrîn, cel mistuit de setea de a pătrunde toate tainele universului, şi aceasta eu, interpret al rolurilor de tineri îndrăgostiţi sau frumoşi eroi de legendă. Şi aveam, pe atunci, numai 27 de ani...

E adevărat că la această reuşită a contribuit şi ajutorul Aurei Buzescu, în rolul Margaretei, cît şi acela al regretatului Bulfinski, în rolul lui Mefisto.

În anul 1926 venea în turneu, în ţară, o altă mare actriţă romîncă, plecată să cucerească publicul de pe alte meleaguri. Era Maria Ventura. Aceeaşi Maria Ventura care mă întrebase, cîndva, dacă nu vreau să fac teatru şi, cu vorba asta a ei, îmi schimbase tot rostul vieţii. E de la sine înţeles cu cîtă emoţie şi bucurie aşteptam s-o revăd... Revederea a depăşit toate aşteptările mele. Regăseam în Maria Ventura, de data aceasta, nu numai omul care, cîndva, mă îndrumase spre

www.cimec.ro

scenă. Regăseam în ea ceva mai mult : un artist matur şi un prieten care, mai ales de aci înainte, avea să mă ajute şi să mă îndrume. Începutul l-a făcut îndată după sosirea la Bucureşti, cînd m-a luat să joc alături de ea, în toate piesele pe care le adusese să le ofere publicului romînesc. Iar repertoriul acesta — deosebit de variat — îmi punea mie, care mai aveam încă multe de învăţat, nenumărate probleme, nenumărate pietre de încercare.

Trebuia să trec din rolul de vervă scînteietoare dar facilă pe care-l interpretam în *Trecutul* — piesă, ca să spun aşa, foarte „en vogue" în Parisul din acea vreme — la cele două roluri de adîncime şi subtilitate pe care le-am jucat în *Sfînta Ioana* lui Shaw (pastorul tînăr şi inchizitorul), şi de la acestea la Hippolyt, tînărul cu candori şi naivităţi, dar şi cu violenţe şi tumulturi, din tragedia clasicului Racine, *Fedra*.

Cu temperamente, chipuri şi semnificaţii diferite, aceşti eroi, pe care i-am interpretat atunci, într-o suită de spectacole, îmi cereau să le răspund cu mijloace de exprimare artistică diferite, altul fiind stilul, alta fiind epoca în care fuseseră creaţi. Iar peste toate aceste cerinţe, mai trebuia să fiu în acord cu o parteneră ca Maria Ventura, actriţă care construia, deopotrivă, şi cu inteligenţa şi cu instinctul.

Tînăr, foarte tînăr la primul meu rol, de pildă, aşa cum v-am povestit mai înainte, îmi plăcea să mă ascult spunînd versurile înaripate din *Cocoşul negru*. În piesele care au urmat, mă emoţionau şi chiar mă intimidau vecinătatea şi colaborarea în cadrul aceluiaşi spectacol cu marii maeştri ai scenei, personalităţi artistice impresionante. Odată cu interpretarea lui Faust, lungul monolog al îndoielilor, care a însemnat pentru sensibilitatea mea prima confruntare — de unul singur — cu publicul, mi-a dat sentimentul unei prezenţe străine, masive, puternice, care mă supune unei aspre judecăţi. Mi-a părut atunci că de comuniunea ce se poate stabili între mine şi sală, şi numai de această comuniune, de intensitatea cu care spectatorii „respiră" odată cu mine, depinde reuşita mea ! Iată că de la Maria Ventura aveam să mai învăţ ceva : comuniunea cu publicul, fără îndoială, dar şi o putere de concentrare atît de mare încît să poţi ignora, la un moment dat, întreaga sală, cu toţi spectatorii ei, să poţi ignora scena, ca atare, facticele şi artificialul situaţiei, pentru a trăi în eroii tăi şi în ficţiunea creată de autor ca în unica realitate existentă, ca în singura viaţă adevărată. Arta concentrării maxime am desprins-o atunci, cînd am jucat alături de Maria Ventura această serie de spectacole atît de diferite.

Cu această nouă experienţă, cu aceste noi elemente de înţelegere şi meşteşug artistic, am bătut peste doi ani, adică în 1928, la poarta lumii lui Shakespeare. Primul rol shakespearean pe care m-am încumetat să-l interpretez a fost Romeo, tînăr al Renaşterii, mediteranean cu sînge fierbinte şi pe deasupra inegalabil îndrăgostit. În Aura Buzescu am avut atunci o Julietă ideală...

(...Sînt oameni de valoare — sau de mai puţină valoare — care-şi scriu memoriile... Dar foarte rari sînt aceia care, în filele cărţilor lor, povestesc întocmai aşa cum s-au petrecut evenimentele. De obicei, toţi aştern în scris numai ceea ce le convine să se ştie, ceea ce le place să rămînă. Aşa şi eu... Dacă nu mă lasă conştiinţa să înfloresc lucrurile şi să le prezint pe toate în avantajul meu, cel puţin aş vrea să trec peste unele date — adică peste unele roluri — de care nu-mi mai face plăcere să-mi amintesc. Am jucat eu şi în 1928 şi în 1929 sumedenie de roluri facile, mondene şi — m-aş încumeta să spun — frivole, în piese lipsite de conflicte şi de probleme serioase, în dramolete sentimentale sau în comedioare de salon. Şi aş vrea să nu le mai pomenesc. Aceasta ţine loc de autocritică...)

...Maria Ventura a făcut pe atunci epocă în teatru. Această mare actriţă părăsea mai în fiecare an Parisul, cu toate satisfacţiile pe care i le oferea, spre a veni în turnee lungi în oraşul cu grădini pline de iasomii şi tei, şi cu farmecul nespus al locului unde copilărise.

Pe scena acestui teatru — teatrul Mariei Ventura — au fost prezentaţi publicului nostru cîţiva autori bulevardieri — Bernstein şi Bataille fiind în fruntea lor—, multe piese neinteresante, dar tot pe scena acestui teatru au văzut lumina rampei opere de valoare universală. Dintre acestea, aş vrea să mă opresc la *Crimă şi pedeapsă* şi la *Fraţii Karamazov*, dramatizări după romanele lui Dostoievski, spectacole jucate sub direcţia lui Sică Alexandrescu.

În *Fraţii Karamazov* am interpretat atît pe Dmitri, cît şi pe Ivan. În *Crimă şi pedeapsă* am jucat rolul studentului Raskolnikov — victimă a societăţii şi a

www.cimec.ro

educației primite —, Raskolnikov, care ucide pentru a face ceva neobișnuit, pentru a se ridica deasupra mocirlei lîncede în care trăiau toți ceilalți.

Aici am mai jucat și în multe piese originale, în ale căror roluri m-am dăruit cu dragoste. Autorii erau Tudor Mușatescu, Mircea Ștefănescu, Al. Kiriței-escu, V. I. Popa, Adrian Maniu și mai apoi Mihail Sebastian. Indiferența unui anumit public de atunci la toate sforțările de a oferi un teatru bun, realist, a silit-o însă pe marea actriță Maria Ventura să-și închidă teatrul.

Reîntors la Teatrul Național, îmi aduc aminte cu plăcere de rolul lordului George Hell, devenit apoi George Heaven, principalul personaj masculin din piesa *Omul cu masca* de Marlowe. Piesa îl prezintă pe lordul bogat și puternic, dar cu suflet de fiară și cu înfățișare mai mult decît hidoasă — George Hell (ceea ce în limba noastră înseamnă George Iad). Și atît de urît îi era chipul încît, în clipa în care se îndrăgostește sincer de o femeie și vrea s-o cucerească, e nevoit să-și comande o mască de om bun și frumos, și numai în felul acesta reușește să se apropie și să-și lege viața de ea. Iubirea va duce însă miracolul pînă la capăt : transformîndu-i sufletul și acesta reflectîndu-se pe figura omului, chipul hîd al lordului devine un chip de o rară frumusețe, așa încît, chiar atunci cînd dușmanii îi smulg masca, femeia iubită nu mai are nici o surpriză neplăcută. În fața ei, se află veritabilul George Heaven — George Cer —, bun și frumos. Interesant e faptul că subiectul acestei piese pornește de la drama propriei vieți a autorului : însuși Marlowe, un om chipeș, fusese victima unui accident, care l-a desfigurat. Cu piesa lui Marlowe ajungem spre sfîrșitul stagiunii 1938.

Să trecem acum în anul 1939. În anul acesta sumbru, prevestitor de grele încercări, pe scena teatrului de pe Splai condusă de Lucia Sturza Bulandra, a fost montat un spectacol mai deosebit și mai nou pentru acele timpuri : *Azilul de noapte*, piesa lui Maxim Gorki — scriitorul proletariatului revoluționar. Dintre actori, amintesc pe Eugenia Zaharia în rolul crudei Vasilisa, pe Tanți Cocea, interpreta Natașei, sora Vasilisei, pe Tony Bulandra, Ion Mortun, Jules Cazaban, R. Bulfinski, G. Storin, Mișu Fotino, Fory Etterle, întruchipînd toate tipurile din acea galerie de înfrînți ai vieții. Eu îl jucam pe Vaska Pepel, hoțul, personajul cel mai viu, singurul care tinde și încearcă să se salveze.

Urmează anii războiului : 1940, 1941, 1942, 1943... Anii în care armatele cotropitoare ale hitlerismului încălcau țară după țară, semănînd pretutindeni doar teroare și moarte.

Am lucrat și în anii aceștia. Arta se strecura prin unghere, între bombardamente, printre ruine, și încerca să trăiască. În epoca asta, în'40, l-am interpretat pe Hamlet, nefericitul prinț al Danemarcei, personaj în care se ciocnesc toate contradicțiile unei epoci de tranziție și în care trăiește zbuciumul unor vremuri înnoitoare ce tind să ia locul altora îmbătrînite.

Apoi am interpretat cele trei roluri din trilogia lui O'Neill, *Din jale s-a întrupat Electra*, în același spectacol. Cînd mi-a căzut în mîna piesa acestui dramaturg american, autor contemporan cu noi, creator al unor conflicte de o mare forță și al unor oameni de o tulburătoare complexitate, am fost cucerit. O'Neill transpune, de fapt, tragedia antică a atrizilor în mediul societății americane din secolul trecut. Accentele tragice căpătau o valență și o forță nouă. Iar expe-

In Horațiu din „Fîntîna Blanduziei" de Vasile Alecsandri (Teatrul Armatei)

www.cimec.ro

În rolul titular din „Hamlet" de Shakespeare (Teatrul Național din București, 1941)

În dr. Tokeramo din „Taifun" de Lengyel (Teatrul Comedia, 1933)

rienţa artistică a interpretării celor trei roluri — Generalul Ezdra Mannon, fiul acestuia, Orin, şi Căpitanul de corabie Brand, de fapt şi el un Mannon — mi s-a părut un lucru pasionant. Şi poate nu greşesc prea tare dacă mă încumet să spun că, ajutat de prietenul meu, regizorul Ion Şahighian, şi de colegele mele Marioara Voiculescu, interpreta Christinei — soţia Generalului, mama lui Orin şi amanta lui Brand —, şi Aura Buzescu, întruchipînd-o pe Lavinia — fiică şi soră, îndrăgostită deopotrivă de Brand, de tată şi de frate, aprigă şi răzbunătoare —, ajutat de ei, spun, am reuşit să realizez un lucru, cred, destul de interesant.

Sigur că astăzi, în perspectiva timpului, văd altfel cele trei personaje. Sigur că astăzi aş avea o poziţie mai critică faţă de ele. În general, aş căuta să pun mai puţin în valoare anecdota, în care destinul implacabil unelteşte împotriva oamenilor, mergînd mînă în mînă cu pornirile lor pătimaşe şi incestuoase, aş merge mai puţin pe farmecul personal al eroilor, pe pitorescul lor. Aş accentua mai mult semnificaţia adînc valabilă a piesei : critica la adresa familiilor patriciene americane.

Arta de a descoperi într-o piesă sensul ei uman şi social, de a descoperi în ea şi în personajele ei valoarea combativă, demascatoare — atunci cînd, bineînţeles, respectiva lucrare dramatică are asemenea virtuţi — am deprins-o mult mai tîrziu, în anii puterii populare, cînd am fost chemat să joc un teatru nou, care se adresa unui public nou.

La sfîrşitul războiului, alături de Marioara Voiculescu, de Ion Manolescu, de Pop Marţian şi de alţi colegi, am dat viaţă lui Oedip al anticului Sophocles, eroul care simbolizează lupta omului împotriva destinului. Proiectasem ca acest spectacol să aibă loc, ca un protest împotriva barbariei şi a morţii, ca o afirmare a triumfului artei şi vieţii, chiar pe ruinele Teatrului Naţional, căzut sub bombele lui Hitler. Din păcate, din cauza unor greutăţi tehnice, strigătul de înfrîngere, dar şi de revoltă al lui Oedip n-a putut răsuna acolo, sub cerul liber, într-o piaţă

www.cimec.ro

În rolul titular din „Vlaicu Vodă" de Al. Davila (Teatrul Armatei)

publică, spre a fi auzit de mii de oameni. El a fost adus într-o sală închisă, la cinematograful Aro, și apoi purtat prin viscole în toată țara, seară de seară. Totuși, spectacolul n-a fost de fel mai puțin răscolitor și mai puțin emoționant.

...În trecut am militat pentru piesele realiste și întotdeauna am jucat cu mai multă dragoste pe acei eroi care rosteau sincer adevărul asupra întocmirilor sociale existente și care contribuiau cu ceva la mai justa înțelegere a lumii și a vieții, dar pieselor noi din anii noștri le-am descifrat o semnificație în plus, ele aducînd pe scenă un nou univers uman și mai ales umanismul socialist, imnul închinat vieții. Actorul se apropie de rostul său firesc. Scena devine o tribună, publicul, un element receptiv, emoțional, în slujba căruia arta își desface larg aripile.

Primul meu rol nou, în stagiunea 1948—1949, a fost rolul unui revoluționar: *Pavel Esterag* din piesa *Fiul meu*, a scriitorului maghiar contemporan Gergely Sándor. Atunci am avut revelația frumuseții acestor noi piese, a patosului lor revoluționar, care m-a cucerit, a fierbințelii adevărului din ele, a nobleții caracterelor oamenilor.

Mai toată acțiunea acestei piese se petrece în închisoarea unde Pavel Esterag este chinuit, unde îndură schingiuirile fără să trădeze, unde primește moartea cu surîsul pe buze și cîntînd.

www.cimec.ro

În stagiunea următoare, în 1950, mi s-a încredințat un rol și mai mare, și mai important ca semnificație artistică și politică : rolul muncitorului Pehlevanov din *Trenul blindat,* piesa scriitorului sovietic Vsevolod Ivanov — un conducător de mase și de oști populare în anii Marii Revoluții din Octombrie, un erou de o mare forță morală, care moare pentru revoluție, cu convingerea nestrămutată în victorie. Am căutat să-i împrumut acestui personaj accente de mare dramatism, de caldă umanitate și de forță eroică. Cu multă pasiune m-am dedicat și rolului principal — ofițerul cinstit care ia contact cu o lume nouă : Comandorul din *Ruptura* de Lavreniev.

Anii 1951—1961 au fost anii în care m-am dedicat mai cu seamă rolurilor din dramaturgia noastră clasică — rolurilor din acele piese care în trecut, cînd se jucau, aveau săli goale, și care azi se bucură de aplauzele unui număr record de spectatori. Au fost anii în care am interpretat pe Vlaicu Vodă din drama istorică cu același nume a lui Alexandru Davila, pe Ovidiu, autorul „Artei iubirii" și al elegiilor din „Tristia" și „Pontica", exilat pe malurile Pontului Euxin, și pe Horațiu, eroul poveștii de dragoste tîrzie din *Fîntîna Blanduziei,* amîndoi evocați cu lirism și culoare de Vasile Alecsandri.

În *Primăvara* de Aurel Mihale am avut două... roluri : și de regizor, și de actor. Ca regizor, am căutat să dau cît mai multă mișcare, cît mai mult dinamism și cît mai multă putere de convingere episoadelor de pe scenă. Ca actor — interpret al Povestitorului ce evocă viața eroică a unui tovarăș comunist căzut în luptă — am încercat să pun cît mai multă sinceritate, cît mai multă ardoare și forță emoțională în spusele mele.

Am jucat întotdeauna însuflețit de credința că, într-o anume împrejurare istorică, contribuția unui actor poate fi mai importantă într-un rol episodic, mic, decît ca protagonist al unui spectacol clasic. Nu e nici un paradox aici, ci e vorba de sprijinirea dialectică a noului — a noului și în dramaturgie —, care crește și va învinge. Pentru un actor, sesizarea împrejurărilor epocii e la fel de importantă ca și pentru cercetătorul istoric sau filozof, sau pentru omul de știință.

...Și iată-mă pe „șantier" cu un nou rol : Richard al III-lea. E un rol pe care l-am gîndit de mult, împreună cu regizorul Ion Șahighian. N-am ținut să pornim de la modelul strălucit al lui Laurence Olivier, ci să găsim singuri — mergînd fidel pe text — drumul spre creația monumentală a lui Shakespeare. Ne-am ghidat după cuvintele lui Marx, care vedea, dincolo de povestea sîngeroasă a lui Richard, evenimente ce vesteau destrămarea feudalismului englez. Grupurile lorzilor Lancaster-York vor fi prezentate asemenea unor haite de lupi, gata să se sfîșie între ei.

Pe Richard, regizorul și eu l-am gîndit ca pe un personaj contradictoriu, înzestrat cu o mare forță, exponent tipic al unei epoci, și care în final dobîndește accente eroice...

...Sîntem în plină perioadă de efervescență creatoare, și căutările ne însoțesc la tot pasul...

...Pare curios că, vorbind de rolurile mele, voi vorbi și de rolurile jucate de trei tineri : Ion Dichiseanu, Cristea Avram, George Constantin. Sînt trei nume dintr-un colectiv valoros. Aș putea aminti și de altele, a căror activitate e la fel de pilduitoare. Au jucat și joacă, în teatrul pe care-l conduc, roluri de cea mai mare importanță. Ei sînt purtătorii mai departe ai ștafetei pe care am preluat-o și eu de la înaintași.

Antoniu și Cleopatra, Frații Karamazov au fost incluse în repertoriul Teatrului „C. I. Nottara" crezîndu-se că eu voi fi protagonistul. Le-am făcut loc celor tineri. Scena să fie pentru ei o școală viforoasă, aspră, în care se călesc talente și caractere. *Peer Gynt, Oedip,* marele repertoriu le stă în față. Ei ne sînt colegi și elevi, viitorul, speranța. Și se pare că, prin verdictul dat de public, speranțele noastre nu au fost înșelate... Rolurile lor sînt de aceea și rolurile mele...

Cînd am acceptat cinstea de a fi directorul Teatrului „Constantin Nottara", nu m-am gîndit o clipă că voi părăsi scena lui ; iar atunci cînd m-am angajat să joc sau să regizez, nu mi-a trecut prin cap că-mi voi neglija îndatoririle de conducător al instituției.

În orice caz, și ca director, și ca actor, mai presus de datorie, cu pasiune, mă străduiesc să duc mai departe tradiția teatrului de dramă, așa cum am moștenit-o de la înaintași, adăugîndu-i emoționantul suflu contemporan. Mă străduiesc să înțeleg și să tălmăcesc cît mai bine conținutul nou pe care l-a căpătat această noțiune azi, ca, la rîndu-mi, s-o transmit tinerelor generații de slujitori ai scenei.

Iată grija mea de căpetenie și cel mai de seamă plan al meu de viitor!

www.cimec.ro

FLORICA SCÎRȚAN

Există undeva, în spațiul nevăzut de public al scenei — în imensele ei culise —, o lume ce se dăruie creației, contribuind, cu mai mult ori cu mai puțin, la nașterea unui spectacol de teatru. Unii au grijă, cu ceasuri înainte de ridicarea cortinei, ca decorul să fie pus la îndemînă, costumele să fie aduse în cabine, cutiilor de machiaj să nu le lipsească nimic. Alții sînt nedespărțiți de înfrigurarea pregătirii unei noi premiere, de acea muncă de nesfîrșite căutări, înfiripări și reveniri. Florica Scîrțan era unul dintre aceștia. Ea a cunoscut emoțiile mai tuturor premierelor Naționalului, timp de cîteva decenii.

Cititorul afișului primei noastre scene descoperă, alături de numele mari, și pe cel al Floricăi Scîrțan, care „îi îmbrăca" pe eroii atîtor epoci și lumi, mișcîndu-se cu siguranța unui meșteșug cunoscut de ea pînă în cele mai intime taine. Cîte eroine nu și-au purtat mantiile regești, distincția sau, dimpotrivă, o nobilă simplitate, în veșmintele înjghebate de această meșteră din atelierele Naționalului.

În mod paradoxal, cîteodată spectatorul ia act de existența unui astfel de artist al atelierului ce lucrează pentru scenă abia atunci cînd acesta înclină steagul de muncă al unei vieți care n-a pulsat decît pentru și prin scenă, fără să-i fi înfruntat vreodată luminile.

Pentru Florica Scîrțan, singurele reflectoare erau becurile atîrnate la capătul firului electric în atelierul de croitorie. Dar emoțiile ei nu erau mai mici ca ale interpreților. Cu fiecare nouă ridicare de cortină, dădea și ea un examen. Și trecerea atîtor ani n-a făcut să-i scadă nici emoțiile, nici entuziasmul.

În apropierea premierei lucra zi și noapte, cu o vibrație și o bucurie care te făceau să crezi că numai acest ritm îi place.

Așa am cunoscut-o pe Florica Scîrțan. Și așa ne rămîne în amintire.

Gabriela Nazarie

www.cimec.ro

TEATRUL MUNCITORESC C.F.R.

interpreți ai spectacolului „ARTURO UI" văzuți de: Silvan

1. Șt. Mihăilescu-Brăila (Arturo Ui)
2. Colea Răutu (Ernesto Roma)
3. Iulian Necșulescu (Clark)
4. Grațiela Albini (Betty Dullfeet)
5. Ion Pogonat (Emmanuele Giri)
6. Aurel Ghițescu (Dogsborough)
7. Corado Negreanu (Giuseppe Givola)

1

2

3

www.cimec.ro

4

5

6

7

www.cimec.ro

TEATRUL „LUCIA STURDZA BULANDRA"

„PORTRETUL" de Al. Voitin

Data premierei : 2 octombrie 1963. Direcția de scenă : Vlad Mugur. Decoruri și costume : George Ștefănescu. Distribuția : Ileana Predescu (Lucia) ; Octavian Cotescu (Grigore) ; Lazăr Vrabie (Pavel).

TEATRUL REGIONAL BUCUREȘTI

„GRĂDINA CU TRANDAFIRI" de Andi Andrieș

Data premierei : 18 septembrie 1963. Regia : George Teodorescu. Scenografia : Erwin Kuttler. Distribuția : Cornel Gîrbea (Sava) ; Rodica Popescu (Magda) ; Jorj Voicu (Mihai) ; C. Răschitor (Adrian) ; Silviu Stănculescu (Ștef) ; Andreea Năstăsescu (Anca) ; Traian Păruș (Sergiu) ; Mihai Pălădescu (Ionescu-Antricot) ; Maria Burbea (Raluca).

În trecuta stagiune am vizionat multe spectacole bune, interesante. Am întîlnit însă și altele în care părea că totul se înșiruie mecanic. Regizorul a „comunicat" în mod just ideea piesei, actorii au jucat corect, decorurile au fost sobre, de bun-gust... Asistînd la asemenea reprezentații, desigur că mulți dintre noi și-au spus fără voia lor : „teatrul nu a valorificat piesa, nu ne-a dezvăluit nimic peste ceea ce oferă textul".

Cei care, în actuala stagiune, au văzut *Portetul* la Teatrul „Lucia Sturdza Bulandra" s-au convins că în rîndul creatorilor spectacolului a existat preocuparea de a face totul pentru ca asemenea gînduri să nu se ivească. Acest spectacol scoate în relief, cu maximă expresivitate scenică, conținutul de idei al piesei lui Al. Voitin. Regizorul Vlad Mugur a înțeles că *Portretul* n-are nimic spectaculos, dar că — deși subiectul ei e în aparență banal, șters — piesa dezbate aspecte importante ale dragostei și prieteniei, ale dragostei față de muncă, ale cinstei și respectului reciproc pe care și-l datorează oamenii ; că deși argumentele conflictului și anume resorturile social-psihologice ale comportării eroilor n-au fost pe deplin reliefate, lucrarea lui Al. Voitin aruncă un fascicol de lumină asupra zonei de gîndire și de sensibilitate a contemporanilor noștri, asupra noii lor psihologii. Pătrunzînd în profunzime caracteristicile noii lucrări a lui Al. Voitin, Vlad Mugur are meritul de a fi potențat ceea ce textul spune mai puțin elocvent, de a fi completat cu imaginația și de a fi dezvoltat ceea ce nu a rostit dramaturgul — tot ceea ce a fost spus de el numai prin aluzii și nu de-a dreptul în materialul literar. Caracterul activ al interpretării regizorale stă în înfățișarea, cu subtile detalii, a poeziei vieții cotidiene. Consolidînd raporturile scenice dintre personaje, găsind tonalitatea cea mai potrivită pentru a defini gradul tensiunii dramatice (fără a fi minimalizată, drama lui Grigore a fost privită cu o nuanță de ironie și de umor, iar cea a Luciei și a lui Pavel nu a depășit umbra de tristețe amară pe care o include), Vlad Mugur a reușit să realizeze în ansamblul spectacolului ceea ce trebuie să existe distinct și unic în fiecare spectacol, și anume atmosfera. Neîntreruptă de intervenția brutală a vreunui comentariu scenic de prisos,

www.cimec.ro

Ileana Predescu (Lucia) şi Octavian Cotescu (Grigore)

Octavian Cotescu (Grigore) şi Lazăr Vrabie (Pavel)

www.cimec.ro

viața de toate zilele, cu tonurile și semitonurile ei de umbră și lumină, de bucurie și tristețe, a căpătat în spectacol expresie lirică, o poezie proprie, corespunzătoare dimensiunii poetice pe care o poate conține procesul de înnoire al fiecărui personaj, în lupta fiecăruia cu sine însuși, pentru a învinge criza morală și a se echilibra.

În ansamblul său, spectacolul se distinge prin densitate și puterea de reliefare a semnificațiilor pe care, cu rezolvări scenice aparent simple, fiecare prag al acțiunii dramatice le dezvăluie. Să reamintim, de pildă, mișcările Ilenei Predescu (Lucia), strîngînd șevaletul, deschizînd aparatul de radio sau servind cafeaua — acțiuni fizice, în aparență insignifiante, dar ilustrînd de fiecare dată *altfel* starea emoțională a eroinei, tensiunea dramatică proprie fiecărui moment. Momentul confruntării dintre Grigore (Octavian Cotescu) și Pavel (Lazăr Vrabie) la începutul actului III este și el un exemplu de ceea ce înseamnă colaborare regizorală și actoricească pentru dezvăluirea subtextului unei situații, a supratemei respectivului moment. Grigore vrea să afle adevărul despre relațiile dintre Pavel și Lucia. Mascîndu-și tulburarea, O. Cotescu (Grigore) arborează un aer de superioritate și, cu ironie, încearcă să-l „ancheteze" pe Pavel, încercînd să-l îmbete, convins că astfel va afla „totul". Pentru aceasta își dă toată silința : umple febril pahar după pahar, îl întinde cu gesturi precise și puțin teatrale lui Pavel. Cînd pe Pavel îl îneacă tusea, aleargă aferat după sifon. În clipa în care își dă însă seama că are în față un om demn, curajos, care o iubește pe Lucia sincer, Grigore, rușinat, în genunchi, ca un copil mare și naiv, adună împreună cu Pavel cioburile paharului pe care Pavel l-a spart, de emoție. Dacă în această confruntare nu i-am fi întîlnit la un moment dat pe cei doi, așezați pe brațele aceluiași fotoliu, dacă vreunul ar fi ridicat cît de cît tonul, dacă nu s-ar fi putut deslușI gradul de emoție și de tulburare al fiecăruia, textul nu ar fi fost slujit atît de deplin în înțelegerea frumuseții relațiilor de prietenie bărbătească, robustă, care-i leagă pe acești oameni ; mai mult decît atît, sentimentul umanității zilelor noastre este prezent aici.

Regizorul nu a adăugat nimic piesei. El n-a făcut decît să dea concretețe, prin mijloace scenice, sugestiilor autorului, iar punctul de sprijin pentru aceste acțiuni ale eroilor (nu toate indicate în text) i l-au oferit viața, cunoașterea psihologiei omenești. Multe alte asemenea momente (de pildă, confruntarea dintre Lucia și Pavel, cînd Lucia, justificîndu-și atitudinile și exprimîndu-și concepția despre viață, nu stă solemn în fața partenerului, ca un „erou pozitiv" declarat, ci se ghemuiește într-un fotoliu, grațioasă și feminină) se caracterizează, precum am mai spus, prin simplitate în mișcări și gesturi, dar o simplitate bogată în idei.

Adîncind incursiunile autorului în lumea interioară a eroilor, actorii au respins tentațiile jocului exterior și au dezvăluit etape abia perceptibile ale procesului sufletesc al acestora, relevînd cu subtilitate psihologică lupta noului cu vechiul în conștiința fiecăruia dintre acești eroi. În rolul Luciei, Ileana Predescu a făcut o demonstrație de virtuozitate interpretativă, de reprezentare scenică, într-o gamă bogată de mijloace actoricești, a vieții personajului. Ileana Predescu realizează acest personaj complex, menit să restabilească echilibrul dintre cele două „drame" — trăite de Grigore și Pavel —, dovedind inteligență, mobilitate, gîndire simplă și lucidă. În relațiile cu Grigore, este femeia calmă, înțelegătoare, duioasă, hotărîtă, capabilă să-l redea activității productive. În relațiile cu Pavel, manifestă feminitate atrăgătoare, vibrantă, dar și integritatea, dîrzenia și puterea de voință care o caracterizează în general și care o ajută să-și depășească slăbiciunea. Momentul de derută în fața mărturisirii de dragoste pe care i-o face Pavel este remarcabil prin bogăția nuanțelor : candoare, cochetărie feminină, bucurie, tristețe.

Prețioasă este contribuția pe care o aduce Octavian Cotescu în întruchiparea lui Grigore. Actorul a găsit cheia rezolvării unui personaj oarecum incert conturat de autor, închegînd, dintr-o serie de trăsături contradictorii, un caracter armonios și pitoresc. Drama slăbirii memoriei, cu partea ei de umor, a fost interpretată de Cotescu ca un răsfăț copilăresc, ca o toană cu care îi place să-i terorizeze pe cei din jur cînd aceștia îl iau prea mult în serios, dar și cu partea ei de gravitate, cu acel grăunte de sinceră îngrijorare că ar putea fi vorba de un impas în măsură să-l răpească definitiv activității profesionale. Grigore — Cotescu e puțin egoist, puțin vanitos (pozează

www.cimec.ro

suferința, dar uneori și suferă cu adevărat). Actorul nu a neglijat să descopere și ceea ce justifică marea dragoste pe care i-o poartă Lucia : știe să fie duios, are rezerve de voință, e stîngaci și neajutorat, dar și capabil de mari hotărîri. In final, Cotescu joacă admirabil teama de a o pierde pe Lucia — omul pe care-l uitase aproape cu desăvîrșire, dar a cărui nevoie o simte : rămîne uimit de fericire în fața acestei descoperiri, manifestîndu-se într-un rîs copilăresc, naiv, fermecător. Farmecul interpretării lui Cotescu rezidă în retrăirea sinceră, în firescul exprimării sentimentelor.

Lazăr Vrabie a adus o prezență discretă și convingătoare în rolul pictorului Pavel. El a jucat pasiunea pentru profesie, dorința de a-și reînnoi concepția despre artă, despre viață. Cu finețe, actorul a marcat zbuciumul sufletesc al pictorului, durerea de a trebui să renunțe la o dragoste adevărată, descoperită atît de tîrziu. Personajul interpretat solicita totuși mai multă culoare și dezinvoltură, o mai pătrunzătoare caracterizare psihologică, și poate... individuală.

***

Spiritul comediei lui Andi Andrieș, *Grădina cu trandafiri*, nota ei specifică au fost cu farmec realizate în spectacolul montat de regizorul George Teodorescu pe scena Teatrului Regional. In acest spectacol, străbătut de prospețime și puritate, pe fundalul parcă șters al existenței cotidiene, asistăm la o dezbatere, în bună parte spontană și pasionantă, despre problemele și sentimentele vieții de familie. Cîteva conștiințe tinere găsesc drumul adevăratei iubiri și fericiri, dînd o luptă cu rămășițele mic-burgheze din mentalitatea lor. Cucerirea echilibrului sufletesc al eroilor, evoluția conștiințelor, nu prea argumentate psihologic de către autor, poartă totuși o încărcătură de lirism, de umor, de optimism robust. Indeosebi această latură a textului a fost dezvoltată de regizor pe măsura semnificațiilor și posibilităților dramatice pe care le cuprinde, obținîndu-se un spectacol luminos, tineresc. Cadrul plastic—realizat de Erwin Kuttler din panouri vesel colorate, cu acel simbol al fericirii, doi trandafiri stilizați — creează atmosfera specifică a unui apartament locuit de două familii prietene și contribuie la închegarea raporturilor dintre personaje și mediu. Împreună cu lumina puternică, care inundă tot timpul scena, decorul însoțește cu utilitate ritmul alert, dinamic, al spectacolului, îmbiind pe interpreți să se miște vioi, să vorbească spontan, firesc. Acest ritm nu a apărut întîmplător, ci s-a născut din aprecierea caracterelor eroilor, a stărilor lor emoțional-psihologice, din acele împrejurări ale vieții în mijlocul cărora i-a plasat autorul. Ne amintim, de pildă, cuplul pitoresc al celor doi adolescenți — Mihai (Jorj Voicu) și Magda (Rodica Popescu) — tot timpul bătoși, aferați, care mai mult aleargă decît umblă prin scenă, fremătînd de un permanent neastîmpăr. Interpretate cu sinceritate și cu vervă, aceste două personaje realizează o imagine autentică a primei tinereți. Datorită acestei întruchipări vii, prezența scenică a tinerilor actori a atenuat întrucîtva scăderile compoziționale ale piesei, unde personajele respective lasă uneori impresia că ies și intră în scenă fără un rost precis. Bine găsită a fost și soluția ritmică pentru Ionescu-Antricot (element cinstit și conștiincios din comerțul socialist), care intră în scenă ca o furtună, își debitează cu o vervă strălucitoare colorata sa biografie și dispare cu aceeași dezinvoltură. Interpretat cu o plastică desăvîrșită, cu incandescență lăuntrică și multă precizie (actorul crede în naivitatea și aspectul caricatural al personajului său, fără a ceda tentației de a stîrni cu orice preț rîsul), personajul creat de Pălădescu aduce în spectacol o pată violentă de culoare și pitoresc, dar nu izbutește să înlăture cu totul impresia de personaj neaderent acțiunii, fără justificare deplină în cadrul subiectului și conflictului principal.

Meritul esențial al regizorului George Teodorescu constă mai ales în faptul că a conferit spectacolului unitate de stil, în ciuda compoziției dramatice cam hibride a textului. In text, povestea sentimentală a mecanicului de locomotivă, de exemplu, frizează de multe ori melodrama, didacticismul. Interpretarea caldă, firească, sobră a actorului Cornel Gîrbea a încadrat artistic momentele susținute de acest personaj în ritmul și viziunea de ansamblu a spectacolului.

Lupta dintre sentimentul datoriei față de societate și spiritul calculat, meschin — iată ce înseamnă, de fapt, în *Grădina cu trandafiri*, ciocnirea dintre personajele principale Anca și Sergiu. Acuitatea acestei ciocniri a fost

www.cimec.ro

redată convingător în spectacol. Increderea în viață, bucuria că a trecut examenul de stat, durerea de a fi fost înșelată în sentimentele ei curate, lacrimile dezamăgirii au fost redate de Andreea Năstăsescu cu discreție și pondere, cu veridicitate. A fost însă greu să găsim aceeași veridicitate la Traian Păruș, care l-a prezentat pe Sergiu monoton și rigid, fără tensiune lăuntrică, fără gradația psihologică cerută de text. În piesă, Sergiu este un tînăr intelectual cu un farmec propriu, dar victimă a unei educații mic-burgheze și purtînd consecințele ei. Interpretul nu a părăsit însă ținuta rigidă și nici monotonia expresiei.

Spectacolul *Grădina cu trandafiri* vădește efortul creatorilor de a scoate la lumină tot ceea ce textul are valoros și de a-i estompa, pe cît posibil, slăbiciunile. Publicul a apreciat dinamica spectacolului, firescul jocului actoricesc al majorității interpreților. Dintre ceilalți actori, Silviu Stănculescu (Ștef), Constantin Răschitor (Adrian), Maria Burbea (Raluca) au căutat să acționeze în scenă cu sinceritate, să îmbogățească cu amănunte semnificative imaginea fiecărui personaj.

* * *

Atunci cînd dramaturgii caută căi noi de investigație în conștiința omului contemporan, este firesc ca regizorii, actorii, scenografii să caute la rîndul lor mijloace noi pentru exprimarea acestei conștiințe în imagini scenice corespunzătoare. Cele două spectacole— *Portretul* și *Grădina cu trandafiri* — reflectă dorința creatorilor lor de a-și manifesta prezența în actualitate nu ca simple anexe mecanice ale autorilor dramatici, ci ca factori care intervin activ în interpretarea operei dramatice, în găsirea acelei imagini scenice care să redea cît mai original, cît mai complet și mai viu gîndul autorilor.

Valeria Ducea

TEATRUL „LUCIA STURDZA BULANDRA"

„RĂZBOI ȘI PACE" dramatizare de A. Neumann, E. Piscator, Guntram Prüfer, după romanul lui Lev Tolstoi

Data premierei : 10 iulie 1963. Direcția de scenă : Dinu Negreanu. Decoruri : George Ștefănescu. Costume : Gabriela Nazarie. Distribuția : George Carabin (Povestitorul) ; Octavian Cotescu, Dumitru Onofrei și Mircea Albulescu (Pierre Bezuhov) ; Victor Rebengiuc (Andrei Bolkonski) ; George Mărutză (Bătrînul Prinț, tatăl lui Andrei) ; Rodica Tapalagă și Ileana Mindrilă (Liza) ; Beate Fredanov (Maria) ; Anca Verești și Rodica Suciu (Natașa Rostova) ; Zoe Anghel-Stanca (Mama Natașei) ; Adrian Georgescu (Nikolai Rostov) ; Puiu Hulubei, George Oancea și Sorin Balaban (Napoleon Bonaparte) ; Vasile Florescu (Țarul Alexandru) ; Fory Etterle și Nae Ștefănescu (Kutuzov) ; Mircea Basta (Kuraghin) ; Dan Damian (Dolohov) ; Chiriță Misail și Mircea Corbu (Alpatici) ; George Oprina (Karataiev) ; Gheorghe Ghițulescu (Serghei Kuzmici) ; Mircea Corbu (Un bătrîn) ; Gheorghe Iorgulescu (Rostopcin).

Ceea ce scoate (și în parte salvează) lucrarea de față din cîmpul obișnuit al discuțiilor asupra posibilității și limitelor de reducție scenică a unei capodopere epice e faptul de a se fi evitat dramatizarea propriu-zisă (cum e *Frații Karamazov*, de pildă) ; mai mult decît repovestirea dramatică a romanului, pe autori i-a interesat obținerea unui *spectacol agitatoric* pe firul ideilor și al cîtorva momente-cheie ale romanului *Război și pace*. Un spectacol agitatoric, care să potențeze, printr-un mesaj mereu subliniat și amplificat, conștiința antirăzboinică a publicului, a maselor. În acest sens, ideea e modernă, contemporană, depășește simpla dorință de a populariza prin teatru una din cele mai ilustre narațiuni ale literaturii universale.

Cum a fost realizată această formulă ? Pe două căi ce se întregesc reciproc. Una, i-am zice literară, prin care s-au extras scene dialogate din carte, procedîndu-se la o violentă schematizare a narației (și a personajelor), urmărindu-se în linii cît se poate de generale „subiectul" și diferitele medii ale acțiunii : casa bătrînului Bolkonski, cîmpul de luptă de la Borodino, o piață a Moscovei etc. Un fel de „digest", de rezumat, prin urmare, cu accente speciale pe dialogul sau monologul antirăzboinic. A doua cale, pe care am numi-o regizorală (și care vădește personalitatea lui Piscator), constă în soluțiile scenice și scenogra-

www.cimec.ro

Victor Rebengiuc (Andrei) și Rodica Tapalagă (Liza)

fice. Prezentare rapidă a personajelor, schimbare aproape instantanee a decorurilor (deci trecere suplă de la un mediu la altul), intermezzo-uri de agitație vizuală etc., culminînd cu ilustrarea plastică, prin machete la scară redusă, a bătăliei de la Borodino.

Ca să înlesnească stăpînirea unei asemenea ample compoziții scenice, autorii au introdus un Povestitor, care, de fapt, depășește funcția de a prezenta personajele sau de a face legătura între episoade, pentru a fi un fel de regizor văzut al spectacolului. (În text se și vorbește despre locul ocupat de Povestitor ca despre o masă de comandă regizorală, inclusiv tehnică.) Pe de altă parte, autorii au mai luat inițiativa de a împărți scena în trei planuri, eșalonate în adîncime, coincizînd cu trei spații de joc : prosceniul, ca zonă de aprofundare psihologică a personajelor, de pătrundere în intimitatea lor (cu precădere prin monoloage), mijlocul scenei, ca loc de desfășurare a acțiunilor dialogate, și, în sfîrșit, un al treilea plan, mai mult sau mai puțin abstract, al „destinului" istoric-politic, cum îl definesc autorii. Primele două sînt rezervate eroilor imaginați de Tolstoi, pe cel din urmă apar doar figurile împrumutate din istorie (Napoleon, țarul Alexandru, generalul Kutuzov). Dacă ideea introducerii Povestitorului e utilă și chiar necesară, aceea a diferențierii planurilor și în special a celui de-al treilea — chiar dacă rădăcina ei e în roman — e discutabilă, cel puțin prin nota fatidică, mitică, pe care o introduce (atenuată pe alocuri de ironia dialogului).

În ansamblu, efortul celor trei dramatizatori e valoros prin accentele agitatorice, prin circulația pe care o dă unor idei de pregnantă actualitate, dezvăluind ororile și absurditatea războiului, esența lui de clasă. Ceea ce e un merit, chiar dacă din punct de vedere literar — față de roman — reducția rămîne, la propriu și la figurat, o încercare de mîna a doua.

Pentru regizorul care se pregătește să pună în scenă acest *Război și pace*, textul se prezintă ca un caiet regizoral gata elaborat. Regizorul are în față

www.cimec.ro

— pentru a împrumuta un termen din construcții — o regie „prefabricată". Ca la clădirea de blocuri din piese prefabricate, și aici scenele și episoadele, dialogurile și monoloagele, mișcarea și cadrul plastic cu lumina și recuzita lui sînt date dinainte. E limpede că, în asemenea condiții, fără a i se reduce atribuțiile, regizorul trebuie să se concentreze pe *asamblarea* artistică a acestor date, rămînîndu-i cu totul liber în special cîmpul acțiunilor vorbite și psihologice ale interpreților.

Regizorul Dinu Negreanu a „asamblat" cu bună pricepere arhitecturală materialul pus la dispoziție de Piscator. Spectacolul, în mișcarea lui, a avut cursivitate. Cu alte cuvinte, preluarea regizorală a funcționat fără incidente, cu excepția ignorării „planurilor" de joc, în care Dinu Negreanu a crezut probabil, și el, mai puțin: bunăoară, valsul lui Andrei și al Natașei se termină... pe scena „destinului" politico-istoric, Napoleon invadează platforma solilocviilor din prosceniu etc. Unde regia n-a dat randament maxim a fost tocmai acolo unde avea o (aproape) completă libertate față de prescripțiile dramatizării. Adică, în definirea și adîncirea personajelor, în conducerea dialogului, pe scurt, în susținerea procesului de trăire. Nu că s-ar fi produs fenomene supărătoare sau greșeli de indicație — nu asta: ci, mai degrabă, se poate vorbi de un fel de *mediocritate*, care a căptușit întreg spectacolul. Și aici cu excepții: regia a pus cîteva oportune accente ascuțite pe momentele de denunțare a esenței războiului, în special în meditațiile lui Pierre și în comentariul Povestitorului, momente-manifest care

Anca Verești (Natașa) și Octavian Cotescu (Pierre)

www.cimec.ro

au fost şi cele mai izbutite, dobîndind calda adeziune a publicului.

Observaţia de mai sus, tradusă în alţi termeni, înseamnă o insuficientă adîncire a personajelor, atît din partea regiei cît şi a interpreţilor. Regizorul Negreanu a preferat, în general, o distribuţie relativ tînără, atît ca vîrstă, cît şi, implicit, ca experienţă. Încercarea era interesantă şi merita să fie făcută. Totuşi, insuficienta elaborare a rolurilor a dus la o destul de superficială prezentare scenică a lor. Faimoasele personaje tolstoiene au apărut neconturate pînă la capăt, unele fiind chiar discutabile. Interpreţii, cei principali mai cu seamă, n-au ajuns şi nici n-au fost în suficientă măsură ajutaţi să atingă statura modelelor din roman. Triada Andrei-Natasa-Pierre a fost încredinţată unor tineri actori de remarcabil talent : Victor Rebengiuc, Anca Vereşti şi Octavian Cotescu. Dar, în pofida cîtorva scene bune, Rebengiuc s-a arătat a fi destul de nesigur pe rol, şi mai ales n-a cîştigat în maturitate, pe parcurs. N-a demonstrat forţa necesară în ciocnirea cu tatăl, nici lirismul cuvenit în dialogurile cu Natasa, iar pe patul de moarte a apărut mai „juvenil" ca oricînd. Octavian Cotescu a făcut o compoziţie interesantă, dar nu atît de interesantă şi de originală pe cît ne-am fi aşteptat şi pe cît, cu toată certitudinea, o putea face (într-cîtva a rămas tributar lui Henry Fonda din film). Acest Pierre, care — în lipsa Povestitorului — ar fi fost „raisonneurul" piesei şi care se mistuie la flacăra unor întrebări şi a unor solidarităţi umane de semnificaţie majoră, a fost întruchipat cu o discretă înţelegere de Cotescu, dar fără combustia implicată în rol. Anca Vereşti s-a apropiat, poate, mai mult de model, făcînd prezente inteligenţa, drăgălăşenia, devotamentul Natasei, dar n-ar fi stricat să pună un accent în plus pe zburdălnicia feminină a personajului, deopotrivă în sensul bun şi rău al cuvîntului.

Pentru bătrînul prinţ Bolkonski, George Mărutză posedă o parte din date, dar nu pe acelea de vigoare. A avut umor, dar momentele de tărie le-a melodramatizat, cu concursul vădit al regiei. Puţintel melodramatic a fost şi Fory Etterle, întruchipîndu-l totuşi cu suficientă forţă pe Kutuzov. Episodica apariţie a ţarului Alexandru n-a însemnat, prin Vasile Florescu, decît trecerea unei uniforme pompoase, cu maioul bine lipit de coapse. Cît despre Napoleon, acesta a fost compus de Puiu Hulubei dintr-un amestec corsicano-galic-hitlerian : personaj hibrid, fără trăsături limpezi, îndoielnic. În orice caz, nu Napoleon cel din istorie, nici cel din romanul lui Tolstoi. În rolurile feminine au mai apărut, cu discreţie şi originală eleganţă, Beate Fredanov (Maria), Zoe Anghel (Contesa) şi Rodica Tapalagă (Liza). De asemenea, expresive — interpretările episodice ale lui George Oprina (Karataiev) şi Chiriţă Misail (Alpatîci).

George Carabin a înţeles pe deplin funcţia multiplă a Povestitorului, fiind în primul rînd o „gazdă" cuceritoare prin căldură, umor, aplomb : un factor determinant al spectacolului.

Sarcina scenografului, ca şi a regizorului, a fost mult uşurată de indicaţiile nete ale partiturii : în acest sens, George Ştefănescu a trasat cele trei planuri cerute, descriind spaţii de joc convenabile actorilor. (Poate că ar fi trebuit să le diferenţieze şi coloristic, albastrul cenuşiu general dînd o oarecare impresie de monotonie). Cu totul agreabile ochiului s-au dovedit, rînd pe rînd, soluţiile de despărţire a planurilor, făcînd mai concrete mediile în care se desfăşoară acţiunea. Costumele Gabrielei Nazarie au urmărit, cu gust, eleganţa feminină a epocii, ca şi grija pentru afirmarea războinică a virilităţii în uniformele şi veşmintele bărbaţilor (cu excepţia, necesară, a lui Pierre).

Obligaţi de însăşi natura operaţiei lor, autorii dramatizării au schematizat şi simplificat substanţial expresia narativă, aproape cosmică, a lui Tolstoi. Punînd în scenă spectacolul, regizorul şi interpreţii Teatrului „Lucia Sturdza Bulandra" aveau sarcina, întemeindu-se pe textul lui Piscator şi al colaboratorilor săi, să urce din nou spre altitudinile de expresie artistică ale romanului, dar între acestea şi cota atinsă în spectacol a rămas o cale destul de lungă.

Ne mulţumim, de aceea, să consemnăm cele cîteva momente agitatorice de incontestabilă eficacitate, care ne fac să trecem cu vederea faptul că altele, analoge, din text, au fost tăiate de regie din motive de excesivă lungime.

Florian Potra

www.cimec.ro

Cartea de teatru

Sporește numărul pieselor de teatru tipărite. Ne oprim aci la una dintre cele ce au inaugurat seria : *Întoarcerea* de Mihai Beniuc. *

Întoarcerea, la data premierei ei de acum cîțiva ani pe scena Teatrului „Lucia Sturdza Bulandra", nu însemna un debut în dramaturgie. Anterior, *În Valea Cucului* se impunea în repertoriul original prin accentele noi pe

care le aducea, prin prospețimea filonului de comedie populară, prin autenticitatea, vigoarea, spiritul luminos al lui Căbulea, eroul principal. Acest „Păcală" modern nu „trăda", nu semnifica o părăsire a uneltelor de lucru cotidiene ale poetului. Cercetătorul pasionat poate descifra cu iscusință în acest text al lui Mihai Beniuc caracteristicile versului său : umorul latent, vigoarea, incisivitatea și o undă necontenită de ironie, chiar dacă aceasta nu e purtată totdeauna de fluviul larg al liricii poetului.

Parcurgînd paginile *Întoarcerii*, poți constata încă o dată că Dănilă Bulz e rudă apropiată cu Căbulea : prin acțiunile ofensive, prin partinitate și combativitate, prin umorul pe care-l poartă cu el, ca un amănunt obligatoriu al unui costum național. Amîndoi provin din mediul țărănesc. Căbulea trăiește și luptă la țară pentru socialism. Dănilă Bulz, călit și oțelit de grelele lupte ilegale, luptă pentru ca produsele uzinei „Plugul" să fie de înaltă calitate, ca socialismul să crească atotbiruitor. Dănilă Bulz, secretar de partid al uzinei, luptă ca rîndurile partidului să fie strîns unite, puternice, ca dușmanul să nu-și facă loc printre ele.

M. Beniuc și-a conceput piesa ca o întoarcere în trecutul unor oameni, nu însă ca o simplă răsfoire de „piese la dosar"... „Dosarul" deschis e viața, „piesele" sînt faptele oamenilor.

Introspecția e făcută cu nerv, cu o iscusită reconstituire artistică a faptelor.

Mihai Beniuc a transfigurat cu artă una din paginile luptei partidului în anii de crîncenă ilegalitate, în anii de ofensivă a fascismului agresiv.

Fragmentele de intens dramatism sînt alternate de dramaturg cu episoade în care lupta de idei, de principii, se conturează cu strălucire. Cele două drumuri complet opuse — pe care merg Savu (cu încredere în forțele noului) și Filip (intelectualul șovăielnic, apoi unealtă a fascismului și, pînă la urmă, diversionist și spion) — sînt de fapt jaloanele principale ale piesei.

Incidentul inițial de la uzină (rebutarea unor produse) e pretextul unui amplu examen psihologic, al unei dezbateri pe tema înaltelor responsabilități umane. Pledoaria lui Bulz pentru vigilență, pentru principialitate, pentru umanism nu-i o simplă înșiruire de replici ; ea urcă pe schelele unor demonstrații dramatice, încadrată de un conflict viu. Savu, suferind de amnezie, are nevoie de acest itinerar în trecut, pentru ca „întoarcerea" să fie revelatorie pentru prezent și, mai ales, definitorie pentru viitor.

În micul univers uman pe care-l desfășoară în piesă, Dănilă Bulz rămîne un „prototip" artistic. Și un simbol.

El, și de asemenea Toma Căbulea, frați de conștiință, de spirit, de luptă, de victorie...

Al. P.

* Mihai Beniuc : „Întoarcerea". Editura pentru literatură, 1962.

www.cimec.ro

Un balet inspirat din dramaturgia lui Maiakovski

Teatrul de operă şi balet „Kirov" din Leningrad a prezentat publicului, spre sfîrşitul stagiunii trecute, un spectacol original. Este vorba de „placatul coregrafic în două acte" *Ploşniţa*, realizat de regizorul L. Iakobson. Transpunînd satira lui Maiakovski în limbajul dansului, regizorul a creat un spectacol modern, înnoitor, renunţînd cu totul la procedeele baletului clasic. Scenariul baletului înglobează episoade inexistente în piesă, dar inspirate din poemele lui Maiakovski, însuşi poetul fiind prezent pe scenă, ca personaj principal. Astfel, tema acestui neobişnuit spectacol o constituie raporturile dintre Maiakovski şi realităţile vremii lui, concepţia creatoare a poetului.

Cronicile au întîmpinat favorabil experimentul teatrului leningrădean. Se pare că încercarea regizorului de a crea un balet agitatoric-satiric, apelînd la gesturile şi atitudinile groteşti inspirate din grafica maiakovskiană, deschide un nou drum în baletul sovietic.

Din repertoriul teatrelor australiene

În Australia, misiunea de a lărgi orizontul spectatorilor cu scrieri dramatice de valoare din repertoriul clasic şi contemporan revenea, pînă de curînd, companiilor aflate în turneu.

Lacuna aceasta a început să fie împlinită prin efortul îndrăzneţ şi perseverent, întreprins de ansamblurile locale. Teatrul „St. Martin's" din Melbourne a făcut primii paşi în această direcţie, punînd în scenă, în stagiunea trecută o dramă istorică shakespeareană care nici în Anglia nu se bucură de prea multă atenţie: *Richard al II-lea*. Inegal din pricină că dificultăţile de interpretare depăşeau posibilităţile obişnuite ale acestui colectiv, spectacolul a însemnat totuşi o încercare meritorie de a sublinia valenţele psihologice şi sensurile actuale ale piesei.

Un ecou deosebit a avut altă „premieră pentru Australia" — *Livada de vişini* care, spre regretul oamenilor de teatru de pe continentul cel mai sudic, nu fusese încă văzută pe o scenă australiană. Piesa lui Cehov a întrunit, la „Union Theatre" din Melbourne, o distribuţie matură, în fruntea căreia a realizat o creaţie subtilă Sophie Stewart, actriţă britanică de certă reputaţie. Alături de ea, au fost aplaudaţi călduros, în roluri principale, Ron Haddrick şi Ellis Irving.

Publicul aşteaptă acum o contribuţie susţinută la îmbogăţirea culturii sale teatrale şi din partea ultimului născut din mica familie a teatrelor australiene: „The Old Tote Theatre Company", patronat de Institutul Naţional de Artă Dramatică al Universităţii New South Walles.

Printre autorii pe care spectatorii australieni i-au putut cunoaşte mai bine datorită acestei trupe se numără Brecht şi Max Frisch, mult apreciat pentru *Domnul Biedermann şi incendiatorii*.

Sean O'Casey în luptă cu bigotismul

O premieră a Teatrului Antic din Geneva a atras recent atenţia publicului european asupra unei piese mai puţin cunoscute a irlandezului Sean O'Casey: *Cock-a-Doodle-Dandy* (tradus în franţuzeşte *Coquin de Coq*). Sub cascada unor evenimente burleşti şi a unor acţiuni fantastice, piesa, direct inspirată din folclorul irlandez, atacă vehement şi cu precizie bigotismul, superstiţiile, misticismul. Acţiunea se petrece într-o fermă irlandeză, într-o singură zi. Aici apare Cocoşul, personaj folcloric semifantastic, care pare venit anume pentru a tulbura viaţa locuitorilor. I se aliază Loreleen, fata fermierului, de curînd întoarsă de la Londra, pe care preoţii din sat o bănuiesc că ar fi posedată de diavol. De fapt, nici Cocoşul, nici fata nu sînt sub puterea vreunui farmec diavolesc; ei aduc în scenă chemarea fascinantă a bucuriei de a trăi. Lor li se opune o întreagă armată de ipocriţi şi mincinoşi, care apără ideea unei virtuţi găunoase şi rigide. Dramaturgul demască mobilurile unei asemenea coaliţii, arătînd că preoţii şi enoriaşii lor fanatici sînt legaţi prin acelaşi ţel: exploatarea mizeriei şi a ignoranţei ţăranilor. La sfîrşitul zilei şi al piesei, Loreleen, Cocoşul, Mesagerul şi Marion, soţia fermierului, pleacă să caute „o

www.cimec.ro

țară în care viața să semene a viață". Bigoții îl asigură pe fermierul rămas singur că va cunoaște fericirea și pacea, acum cînd spiritele rele au fost izgonite ; dar bătrînul nu mai are nici soție, nici fiică, în jurul fermei domnește o tristețe apăsătoare, care devine și mai acută la apariția tinerei paralitice, plecată de dimineață plină de speranță și întoarsă de la Lourdes fără să fi trăit vreun miracol al vindecării.

Spectacolul a fost regizat de Philippe Mentha. Din distribuție s-au distins Fernand Berset, Lise Ramu, Claire Dominique, Toni Maag, Jacques Gardel. Conceput ca o farsă feerică, spectacolul constituie un protest împotriva minciunii și ipocriziei și un imn închinat vieții.

Laurence Olivier, director

După cum se știe, Laurence Olivier a debutat într-un rol cu care nu s-a mai întîlnit în fecunda sa carieră de 35 de ani : acela de director. Și cum nu este vorba de un teatru oarecare, ci de primul teatru național englez, pentru înființarea căruia a luptat acum șase decenii Bernard Shaw, desigur că proiectele marelui actor sînt urmărite cu viu interes.

În consiliul artistic al noului teatru (care se construiește nu departe de locul strămoșului său, „Globe Theatre", între „Albert Hall" și zgîrîie-norul unui trust al benzinei), au un cuvînt greu de spus și alte personalități de seamă ale teatrului englez contemporan. Peter Brook, de pildă, a declarat presei : „Ținînd seamă de particularitățile vremii noastre, activitatea noastră va trebui să se inspire din creația «rebelilor», a «furioșilor». Prin optica sa, scriitorului de dreapta îi sînt accesibile mai puține teme decît celui de stînga. Vom căuta să colaborăm cu «English Stage Royal Court Company», unde au debutat dramaturgi ca Osborne, Arnold Wesker și John Arden".

Mai temperat în anticipări, Laurence Olivier nu uită că teatrul va depinde, în primul rînd, de subvenția oficială care-i va impune un repertoriu bazat pe valori gata recunoscute. El se justifică astfel : „Firește, intenția noastră este să încurajăm pe autorii tineri. Dar pe cei afirmați e greu să-i convingem să ne cedeze lucrările, căci nu vor fi reprezentați decît de două ori pe săptămînă. Iar cei care luptă pentru afirmare desigur că nu ni se vor putea dedica integral, încasările noastre fiind cam limitate".

În concluzie, în repertoriul primei stagiuni, spectacolul inaugural cu *Hamlet* va fi urmat de piese de Ibsen, Brecht, Ionesco și Beckett și ale altor autori, care vor fi alese ulterior.

Schiller într-o nouă viziune

Un succes estival — reluat la Paris și în actuala stagiune — l-a constituit montarea *Mariei Stuart* de către compania condusă de Georges Vitaly. Noutatea spectacolului constă în efortul regizorului de a evita orice element melodramatic din joc și din punerea în scenă, accentul căzînd pe rezonanțele tragice. Două excepționale creații actoricești au încununat efortul regizoral. Silvia Montfort, în rolul reginei Elisabeta, a creionat un portret dur, energic, purtînd aureola tragică a singurătății. Partenera ei a fost tînăra Nadine Basile (o descoperire a stagiunii trecute), care a știut să-i dea reginei Scoției grație, feminitate, tandrețe, păstrînd o ținută sobră, lipsită de emfază.

www.cimec.ro

TEATRUL NAȚIONAL „VASILE ALECSANDRI"
IAȘI

PREZINTĂ:

CĂRUȚA CU PAIAȚE de **MIRCEA ȘTEFĂNESCU**
Regia: **N. AL. TOSCANI**

ÎNȘIR-TE MĂRGĂRITE de **VICTOR EFTIMIU**
Regia: **NIC. MOLDOVAN**

BULEVARDUL LENINGRADULUI de **I. STOCK**
Regia: **ION OLTEANU**
artist emerit al R.P.R.

GRĂDINA CU TRANDAFIRI de **ANDI ANDRIEȘ**
Regia: **ION LASCĂR**
artist emerit al R.P.R.

RICHARD AL III-LEA de **W. SHAKESPEAR**
Regia: **MIRCEA MAROSIN**

CAPUL ALTORA de **MARCEL AYMÉ**
Regia: **GEORGE TEODORESCU**

CĂSĂTORIA de **N. V. GOGOL**
Regia: **VICTOR BUMBEȘTI, ION LASCĂR**
artist emerit al R.P.R.

FURTUNA de **A. N. OSTROVSKI**
Regia: **GEORGE TEODORESCU**

ADAM ȘI EVA de **AUREL BARANGA**
Regia: **GEORGE TEODORESCU**

RĂZVAN ȘI VIDRA de **B. P. HAȘDEU**
Regia: **ION OLTEANU**
artist emerit al R.P.R.

STEAUA POLARĂ de **SERGIU FĂRCĂȘAN**
Regia: **CRIN TEODORESCU**

Viitoarele premiere:

PRIMA ÎNTÎLNIRE de **TATIANA SÎTINA**
Regia: ION LASCĂR
artist emerit al R.P.R.

FESTIVAL DE TRAGEDIE ANTICĂ (în ciclul Istoria teatrului universal)
Regia: CRIN TEODORESCU

NOAPTEA REGILOR de **W. SHAKESPEARE**
Regia: CRIN TEODORESCU

www.cimec.ro

TEATRUL DE COMEDIE

prezintă următoarele spectacole:

ȘEFUL SECTORULUI SUFLETE de AL. MIRODAN

Regia: MONI GHELERTER, maestru emerit al artei, laureat al Premiului de Stat

Scenografia: DAN NEMȚEANU

UMBRA de EV. ȘVARȚ

Regia: D. ESRIG

Scenografia: I. POPESCU-UDRIȘTE

PRIETENA MEA PIX de V. Em. GALAN

Regia: RADU PENCIULESCU

Scenografia: I. POPESCU-UDRIȘTE

ȘVEJK ÎN AL DOILEA RĂZBOI MONDIAL de B. BRECHT

Regia: LUCIAN GIURCHESCU

Scenografia: DAN NEMȚEANU

MI SE PARE ROMANTIC de RADU COSAȘU

Regia: D. ESRIG

Scenografia: I. POPESCU-UDRIȘTE

CASA INIMILOR SFĂRÎMATE de G. B. SHAW

Regia: RADU PENCIULESCU

Scenografia: DAN NEMȚEANU

CELEBRUL 702 de AL. MIRODAN

Regia: MONI GHELERTER, maestru emerit al artei, laureat al Premiului de Stat

Scenografia: AL. BRĂTĂȘANU, maestru emerit al artei, laureat al Premiului de Stat

www.cimec.ro

TEATRUL MUNCITORESC C. F. R.

PREZINTĂ:

ASCENSIUNEA LUI ARTURO UI POATE FI OPRITĂ

Un spectacol cu gangsteri în 14 tablouri, prolog și epilog

de **BERTOLT BRECHT**

în romînește de **FLORIN TORNEA**

În distribuție:

Șt. Mihăilescu-Brăila, Colea Răutu — artist emerit, **Corado Negreanu, Ion Pogonat, Marga Anghelescu, Iulian Necșulescu, Titu Vedea, Geo Maican, Ion Pascu, Ion Gheorghiu** — laureat al Premiului de Stat, **Aurel Ghițescu** — artist emerit, **Simion Negrilă, Ileana Codarcea, Dori Costin, Ștefan Bănică, Alexandru Azoiței, Mircea Cruceanu, Traian Dănceanu, Costel Gheorghiu, Minel Klepper, Mihai Constantinescu, Sergiu Demetriad, Paul Ioachim, Ernest Maftei, Ion Vîlcu, Cornel Vulpe, Grațiela Albini, Mircea Dumitru, Ion Aurel Manolescu, Gh. Dumbrăveanu, Mihai Badiu, Radu Gh. Zaharia, Al. Vasiliu, Eugen Ionescu, Sabin Făgărășanu, Petre Laurențiu, Stelian Mihăilescu, Sebastian Radovici, Gavril Tănase.**

Gangsteri, gazetari, muzicanți, aprozi.

Regia artistică: **HOREA POPESCU** Scenografia: **JULES PERAHIM**
maestru emerit al artei,
laureat al Premiului de Stat

Asistent de regie: **ION PASCU**

Asistenți scenografie și costume:

EUGENIA BASSA-CRÎȘMARU — ARH. PETRE PĂDUREȚ

Muzica: HANS DIETER HOSSALLA (Berlin)
Conducerea muzicală: VICTOR IUSCEANU
Sonorizarea: Ing. LUCIAN IONESCU
Machiaj — peruci: SERGIU ORLOV
Regia tehnică: MIHAI MAHALU
Sufler: VICTOR GIUGARU

www.cimec.ro

TEATRUL REGIONAL BUCUREŞTI

PREZINTĂ

GRĂDINA CU TRANDAFIRI

de ANDI ANDRIEŞ
Regia :
GEORGE TEODORESCU

MATEIAŞ GÎSCARUL

de MORICZ ZSIGMOND
traducere de
AL. ANDRIŢOIU şi AL. MAROŞI
Regia : VLAD MUGUR

RĂZBOIUL

de CARLO GOLDONI
Regia : HOREA POPESCU

ÎNDRĂZNEALA

de GHEORGHE VLAD
Regia : MIHAI DIMIU

POVESTEA ALEXANDREI SOKOLOVA

după VINOGRADSKAIA
Regia :
GEORGE TEODORESCU

MIELUL TURBAT

de AUREL BARANGA
Regia : DINU CERNESCU

SPECTACOL ALECSANDRI („Iaşii'n carnaval" şi „Millo director")

Regia : DINU CERNESCU

VIITOARE PREMIERE

PUNCTUL CULMINANT de GHEORGHE VLAD
DRACUL UITAT de J. DRDA
POVESTE DE IARNĂ de W. SHAKESPEARE

www.cimec.ro

TEATRUL NAȚIONAL DIN CRAIOVA

Din repertoriul stagiunii 1963-1964

PREMIERE

HAGI TUDOSE
de **BARBU DELAVRANCEA**

MĂRITATE...
de **ANATOLI SOFRONOV**

BIEDERMANN ȘI INCENDIATORII
de **MAX FRISCH**

VISURILE LUI QUINOLLA
de **HONORÉ DE BALZAC**

ADAM ȘI EVA
de **AUREL BARANGA**

TROIENELE
de **EURIPIDE**

Reluări

Nunta lui Figaro, Orfeu în infern, Portretul, Doi tineri din Verona, Răzvan și Vidra, Cei din urmă, A 12-a noapte, Năpasta

I. P. I. c. 4517

44.200

www.cimec.ro

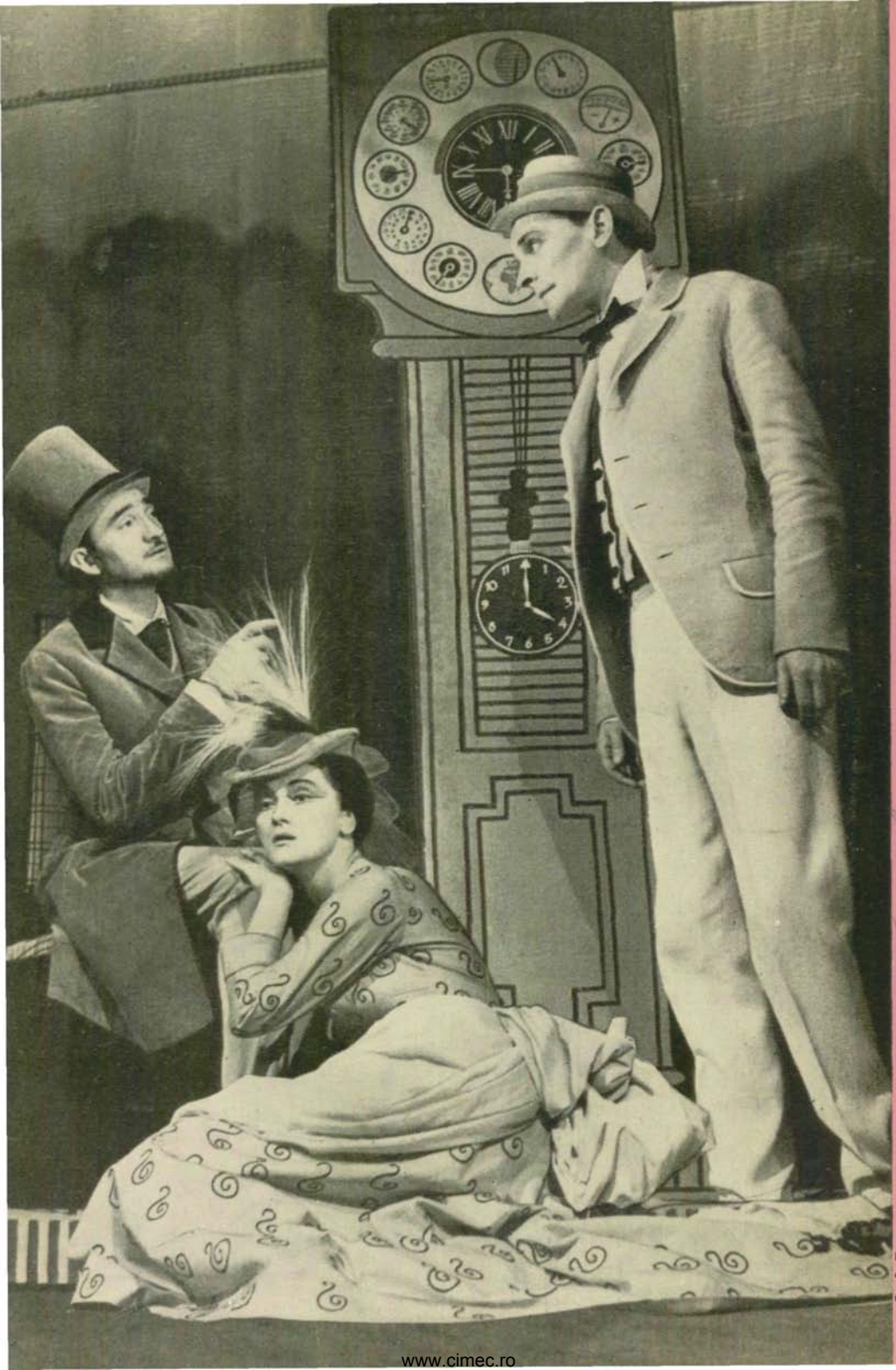

Lei 5

www.cimec.ro